

~~III 28.~~

EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.

III A 181.

VITEBERG.

SIGNAT. CLVCCCXIII.

P. VIRGILII

MARONIS BUCOLICA,

P. RAMI, PROFESSORIS

Regii, praelectionibus exposita:

quibus poeta et vita pra-

posita est.

EDITIO QUINTA.

(6.)

FRANCOFURDI

Apud heredes Andreæ Wecheli,

Claudium Marnium & Ioann. Aubrium,

MDCCLXXX.

P. V. R. G. II

M. A. R. O. N. S. P. R. O. C. I. O.

L. E. S. S. I. G. N. A. T. I. O.

1711

1711

1711

1711

1711

1711

1711

1711

1711

1711

1711

1711

1711

1711

1711

1711

1711

1711

P. VIRGILII

MARONIS VITA,

A PETRO RAMO EX

variis authoribus de-

scripta.

PUBLI Virgilio Maronis opera bonis & discendi cupidis adolescentibus charissima debent esse, & ad imitandum imprimis proposita. Itaque tantum poetam à tam multis tamque eruditis hominibus certatim explicatum, diligentia quoque nostra explicandum putavi. Et sicut in tanto interpretum numero recentiores, novi semper aliquid afferre conati sunt: sic ego post illos pro mea etiam mediocritate certè clariorem & illustriorem rerum intelligentiam efficere tentavi, nonnullis partim rejectis, quæ minús idonea, partim additis, quæ magis apta propriaque viderentur: omnibus autem modo & ratione pauló evidentiore traditis, ut sententiarum notitia pueris facilius esset, & via plenior ad Virgilio virtutes cognoscendum & amandum. Et quidem quó gratius initium lætiusque faciamus, unde potius meliusve quam ab authoris vita auspicemur? Sic enim virtutum causis perspectis, fru-

4 P. V. MARONIS VITA

Etus earum laudesque plenius & uberius intelliguntur. Naturam igitur primum, deinde doctrinam, tum mores, postremo ex iis auctoritatem consecutam perspiciamus. In natura, patriam, parentes, totumque animi & corporis habitum videamus. Patria, vicus obscurus fuit, Andes nomine a Gallis tamen Andibus secutis Bellovesum, quondam percelebris, prope Matuam; unde Andinus vates a Silio, & Andrades musa a quidusdam nominata: nunc vero Pictole dicitur: ne quis loci nobilitatem ingeniorum nobilitatem perpetuam matrem existimet esse: nec propterea desperet, si loco ignobili & obscuro natus sit. Recte namque, ut apud Ciceronem est, Themistoclem ferunt Seriphio cuidam in iurgio respondisse, cum ille dixisset, non eum sua, sed patriae gloria splendorem assecutum. Nec hercle, inquit, si ego Seriphius essem, ignobilis essem: nec si tu Atheniensis esses, clarus unquam fuisses. Parentes patriam etiam obscuriores fuere. Maronem patrem quidam figulum, plures Magi cuiusdam viatoris initio mercenarium, mox ob industriam, generum fuisse tradiderunt: quem cum agriculturae rei que rusticae & gregibus praefecisset socer, sylvis coemundis, & apibus curandis peculiolum amplificavit. Mater Maja nomine. Maro diu vixit, & tandem caecus fuit: mater tamen viro videtur superstes fuisse, & alteri viro nupsisse, ex eoque Proculum (de quo Donatus) Virgilii fratrem genuisse: nisi forte vidua iam Maroni nupsit. Quidquid sit, satis constat Virgilium genus patria obscurius & ignobilius fuisse: ut
tanto

A P. RAMO DESCRIPTA. §

tantó magis miremur ignobilis & patriæ & generis tam nobilem partum extitisse & quas vulgus magnorum hominum & excellentium causas præcipuas putat, causas sæpe nullas esse, verâque hominis nobilitatem, virtute cum corporis, tum animi constare, à fortuna vel loci, vel generis nihil admodum pendere. De animi natura nominatim nihil traditur, sed tamen & doctrinâ & mores, & ex iis splendorem, præfagia tum per somnium matri, tum nato infanti, tum puerperii religioni divinitus oblata amplissimè demonstrant. Maja prægnans somniavit se enixam laureum ramum, quem contacta terra confestim cereret coaluisse & excrevisse ilico in speciem maturæ arboris, refertæ variis floribus ac fructibus: id enim sine dubio Apollinei & Phœbei partus, id est, doctrinæ, ostentum fuit: *Sua siquidem (ut noster hic poëta cecinit) laurea Phæbo:*

& rursus,

— *Phæbo sua semper apud me*

Munera sunt lauri. —

Sequenti somnium illud die, Maja cum marito rus propinquum petens, ex itinere divertit, atq; in subjecta fossa partu levata est, Cneo Pompejo Magno & Marco Licinio Crasso primùm Consulibus, quibus Cicero designatus Ædilis Verrem accusavit: his (inquam) Coss. & quidem Id. Octobris, ut lib. 12. Martialis ostendit:

Majæ Mercurium creastis Idus:

Augustis redit Idibus Diana:

Octobres Maro consecravit Idus.

Idus sæpe colas, & has & illas,

A ij

6 P. V. MARONIS VITA

Qui magni celebras Maronis Idus.

Quo tempore ferunt infantem, ut est editus, nō vagisse, sed adeo miti vultu fuisse, ut haud dubiam spem prosperioris genituræ jam tum indicaret: imo verò mitissimos & æquissimos animi mores ostenderet. Tertium religionis præfagium longè nobilissimum fuit, & futuræ auctoritatis & gloriæ certissimum indicium. Siquidem virga populea pro more regionis in puerperiis eodem statim loco depacta, ita brevi coaluit, ut multo antè satas populos adæquarit: eaq; arbor Virgilio ex eo dicta, atque consecrata est, summa fœtarum religione, suscipientium ibi, & solventium vota: & Maroni nomen Virgilius inde fuit, ut Calvus illo versu indicat:

Et vates cui virga dedit memorabile nomen.

Alii tamen Virgiliū a virginitate derivāt, unde & Parthenias dictus est: quomodo alii putant a verendo Vergiliū: alii Vergilium a Vergiliis, quas Plejadas Græci vocāt: alii non novo nomine: sed patrio sic appellatū censent, quia pater Virgilius diceretur: alii gemino ll, Virgillium nominant. Ergo & laureus ramus, & mitis vultus, & procerus populus, doctrinam & mores & gloriam naturalibus signis demonstrarunt. Corporis verò statura grandis fuit, aquilinus color & subfuscus, valetudo varia, stomachus debilis, caput infirmum & fluxioni sanguinis obnoxium: appetitus cibi viniq; minimus: quæ tamen corporis difficultates ac molestiæ animum bene natum nequaquam retardarunt, sed ejus virtutes excellentiores approbarunt. Atq; hæc adhuc in natura

tura memorantur, patria, parentes, animi corporisq; naturalis habitus: quibus tanquam fundamentis præclarè positis, virtutum ab iis orti fructus facilius cernentur: studia itaque jam videamus. Ad decimum septimum annum Cremonæ eruditus est, & Poëticam primis illis annis complexus est: extat enim ejus adhuc pueri distichon in Balistam ludi magistrum, ob infamiam latrociniorum coopertum lapidibus:

Monte sub hoc lapidum tegitur Balista sepultus.

Nocte dieq; tuum carpe viator iter.

Deinde opuscula quædam conscripsit. Culicem certè, cum esset annorum quindecim, dicitur edidisse: cujus argumentum ejusmodi est: Pastor fatigatus æstu cum sub arbore obdormisset, & serpens ad illum proreperet è palude, culex provolavit, atq; inter duo tempora aculeum pastori infixit: at ille excitatus, continuo culicem contrivit, & conspectum serpentem interemit, ac sepulchrum hoc inscripto disticho fecit:

Parve culex, pecorum custos tibi tale merenti

Funeris officium vitæ pro munere reddit.

Paulo tamen secus hoc distichon in opusculo ipso legitur, Puerilis igitur ætas in ejusmodi studiis traducta est. Decimoseptimo anno virilem togam sumpsit, illis ipsis Consulibus iterum, quibus natus erat: acciditque ut eo die Lucretius poëta decederet. Mediolanum deinde & Neapolim ad majores & celebriores scholas profectus, literis Græcis & Latinis summam operam dedit: Doctores ejus Orbilius & Scribonius nominantur. In Græcis certè Parthenio Gramma-

§ P. V. MARONIS VITA

tico usum esse Macrobius author est. Quantum veró profecerit in Grammaticis & Rhetoricis, declarant in ejus operibus, orationis puritas & ornatus: quin de actione nominatim ita Donatus. Pronuntiavit (ait) maxima cum suavitate & mitis lenociniis Seneca tradidit Julium Montanum poëtam solitum dicere, vi ablaturū se quædam Virgilio, si & vocem posset & os & hypocrisin. Eisdem enim versus eo pronuntiante, bene sonare: sine illo inarescere quasi mutos. Quod postea Martialis in suorum librorum furem usurpavit:

*Quem recitas, meus est (ò Fidentine) libellus:
Sed malé cūm recitas, incipit esse tuus.*

Causam tamen duntaxat unam egit: & Melissus ait Virgilium sermone tardissimum, & propé indocto similem fuisse: quod tamen ad summam hominis modestiam (de qua postea) referendum est, non ad ullam ignorantiam, vel natura potius ab agendis causis ad poëticam revocatus est. Recté namque Horatius,

Naturam expellas furca, tamen usq, recurret.

Et Ovidius de re consimili quarto Tristium:

*Sponie sua carmen numeros veniebat ad aptos,
Et quod tentabam scribere, versus erat.*

Et illud est nimirum quod ait Seneca: Virgilium illa felicitas ingenii in oratione soluta reliquit: Majus in mathematicis & physicis ejus studium fuit. In astrologia maximé, quod secundo Georgico testatum est illis versibus:

*Me veró primūm dulces ante omnia musæ
(Quarum sacra fero ingenti percussus amore)*

Accipi-

A P. RAMO DESCRIPTA. 9

*Accipiant, calig³ vias & sidera monstrent;
Defectus solis varios, lunaq³ labores:
Unde tremor terris, qua vi maria alta tumescant
Obicibus ruptis, rursusq³ in seipsa residant:
Quid tantum Oceano properent se tingere soles
Hyberni, vel qua tardis mora noctibus obstet.*

Sed & philosophiæ nulla non modò pars, sed ne secta quidem ab eo videtur ignorata. Epicuream à Silone didicit, & ecloga sexta celebravit: Stoicas item, sed in primis Academicas sententiâs variè pro rerum natura adhibuit: sed & medicinæ præcipuam operam navavit. Atq; hæc tam multa tot artium doctrinarumq; studia, conformandi poëtæ præcipua adjumenta fuerunt: rectèque Horatius in arte poëtica,

*Scribendi rectè sapere est & principium & fons:
Rem tibi Socratica poterunt ostendere chartæ:
Verbaq³ provisam rem non invita sequentur.*

Excelluit Homerus in Græcia: id non naturâ potiùs affecutus est, quàm magna & recondita variarum rerum doctrinâ, magnaque diligentia & industria: consimilem in Italia laudem, & quidem consimili causa, Virgilius tulit. Deniq; magnus poëta nemo nascitur, sed cognitione rerum usuq; conformatur & absolvitur. Sed pergamus, studiaque Maronis & doctrinam persequamur. Interim Pharsalico prælio (falsò enim Actiacum hîc Servius putat) Brutus Cassiusq; ab Antonio & Octavio victi sunt: victarum partium agri, idcoq; Cremonensium, veteranis divisi: & quia non sufficerent, Mantuani etiam (tantum quia vicini essent Cremonensibus) eandem calamitatè sup

experti. Virgilius igitur his artibus, quas dixi, in-
 formatus, Romam spe recuperandi patrimonii con-
 fugit. Primus ad fortunam introitus ex medicina
 veterinaria fuit, qua sibi in aula Cæsaris, magi-
 strum equorum conciliavit, cum multis & variis
 morbis equos curaret: nam ille in mercedem sin-
 gulis diebus panes Virgilio, ut uni ex stabulariis,
 dari iussit. Secundus gradus est mathematicis &
 philosophia fuit ad ampliores opes. Interea siqui-
 dem a Crotoniatis pullus mirae pulchritudinis
 Cæsari dono missus est, qui omnium iudicio spem
 portendebat virtutis & celeritatis immensae. Hunc
 cum aspexisset Maro, magistro stabuli natum esse
 ex morbosa equa praedixit, nec viribus valiturum
 nec celeritate: idque eventu approbatum est. Quod
 cum stabuli magister Augusto recitasset, dupli-
 cari ipsi in mercedem panes iussit. Cum item ex
 Hispania Augusto canes dono mitterentur, Vir-
 gilius quae parentum natura fuisset, exposuit, ce-
 leritatemque sobolis futuram praedixit: quo cogni-
 to, Cæsar panes augeri iussit. Ita Virgilius veteri-
 nariae auxilio primos panes, sed secundos & ter-
 tios mathematicae & philosophicae doctrinae stu-
 dio sibi paravit. Atque hi panes lautiorum mox epu-
 larum mensas ei paravere. Dubitavit. n. Cæsar,
 utrum Octavii filius esset, an alterius: audierat. n.
 (quod a Suetonio traditur) Acciam matrem, cum ad
 solene Apollinis sacrum media nocte venisset, po-
 sita in templo lectica, dum ceterae matrones dormiret,
 obdormisse, draconemque repetere irrepsisse ad eam,
 pauloque post egressum, illamque expergefactam, quasi
 a concubitu mariti purificasse se, & statim in cor-
 pore

A P. R A M O D E S C R I P T A. 51

pore ejus extitisse maculam veluti depicti draco-
nis; nec potuisse unquam eximi: adeo ut mox pu-
blicis balneis abstinuerit. Augustum natum mense
decimo, & ob hoc Apollinis filium existimatum;
& cœna *δωδεκαθεος* id Octavium credidisse testatur:
in qua convivæ deorum deorumq; habitu discu-
buerunt, ipse pro Apolline ornatus fuit. Cum i-
gitur Virgilius videretur hominum genus & pa-
rentes nosse, quia equorum & canum genus &
parentes nosset, remotis omnibus arbitris, illum
in interiorē partem domus vocat, & solum rogat,
An sciat quisnam esset, & quam ad fortunandos
homines facultatem haberet: Novi, inquit Ma-
ro, te Cæsarem esse, & ferme equam cum diis im-
mortalibus potestatem habere, ut quemvis fortu-
natum facias. Tum Cæsar: Eo animo sum, ut si ve-
rum pro rogatu dixeris, beatum te felicemq; red-
dam. Utinam, ait Maro, interroganti tibi, vera di-
cere queam. Putant, inquit Cæsar, alii me natum
Octavio: quidam suspicantur alio patre me geni-
tum. Maro itaque subridens: Si impunè, inquit,
ac licenter quæ sentio, loqui jubes, facile dicam:
affirmat Cæsar jurejurando, nullum ejus dictum
ægrè laturum, imò non nisi donatum ab eo dis-
cessurum. Tum intentis oculis Cæsarem contue-
tur & contemplatur, tandemque ait: Facilius in
cæteris animalibus, Cæsar, qualitates parentum
à mathematicis & philosophis cognosci possunt:
in homine nequaquam possunt: sed de te conje-
cturam habeo similem veri, ut quid exercuerit
pater tuus, scire possim. Attentè expectabat O-
ctavius quidnam diceret. At ille: Quantum ego

rem intelligere possum, pistoris filius es. Obstupuit Cæsar, & quonam id pacto fieri potuerit, animoolvebat: fortasse meminerat quod ab Antonio & Cassio hostibus objectum est (ut ait Suetonius) proavum maternum, Ariciæ pistrinum exercuisse. Interrumpens Virgilius: Audi (inquit) quo pacto id conjicio: Cùm quædam enuntiarim prædixerimque, quæ intelligi sciriq; non nisi ab hominibus eruditissimis summisque viris viderentur, princeps orbis iterum atq; iterum panes in mercedem dari jussisti: quod quidem, aut pistoris, aut nati pstore officium erat. Placuit Cæsari facetia: At deinceps (inquit Cæsar) non a pstore, sed a rege magnanimo dona feres: illumque plurimi fecit & Pollioni commendavit, per quem postea Tráspadanæ provinciæ præfectum agros poëta præcipuè recuperavit: nec jam Virgilius inter stabularios, sed inter familiares & amicos Cæsaris habitus est. Atque illi tum fuit ætatis annus viceſimus octavus, aut nonus (varia enim hîc est Servii in Bucolicis & Æneide opinio) quo Virgilius paternis agris restitutus, multo etiã majoribus auctus, bene de se meritis gratiam referre instituit. Itaq; Octavii imprimis, tum etiã Pollionis & Vari & Galli & Mæcenatis laudes meditari cœpit: res Romanas primò inchoavit, sed offensus materia & nominum asperitate, ad Bucolica se contulit, eaque triennio perfecit ad imitationem Theocriti: tanto successu, ut in scena quoque per cantores crebra pronuntiatione recitarentur. Atque cùm Cicero versus quosdam audisset, & statim acri judicio intellexisset

non

non communi vena editos, jussit ab initio totam eclogam recitari: quã cum accuratè pernotasset, in fine ait,

— *Magna spes altera Roma.*

Quasi ipse linguæ Latinæ spes prima fuisset, & Maro futurus esset secunda: quæ verba postea Æneidi inseruit. Sic enim duodecimo libro Æneidos,

Hic pater Æneas, Romana stirpis origo,

Et juxta Ascanius, magna spes altera Roma.

Hoc Donatus affirmat, sed chronologia repugnat: quatuor enim aut quinque annis antea jam Cicero triumvirali proscriptione perierat: verisimilius est quod a Cornelio Tacito scribitur: tametsi de Bucolicis nominatim id non dicitur. Malo (ait) securum & secretum Virgilii secessum, in quo tamen neque apud divum Augustum gratia caruit, neque apud populum Romanum notitia. Testes Augusti epistolæ: testis ipse populus, qui auditis in theatro versibus Virgilii, surrexit universus, & fortè præsentem spectantemque Virgilium veneratus est, velut Augustum. Georgica septem annis præcipuè ad imitationem Hesiodi composita Mæcenati dicavit: quæ dum scriberet, traditur quotidie meditados manè versus plurimos dictare solitus, ac per totum diem retractando, ad paucissimos redigere: cum non absurdè diceret, carmen se ursæ more parere, & lambendo demum effingere. Ea, reverso ab Actiaca victoria Augusto, atque reficiendarum virium causa Atellæ commorati, continuum quatrimum legit, suscipiente Mæcenate legendi vicem, quoties Virgi-

lius interpellaretur vocis offensione. Novissimé autem *Æneidem* aggressus, annis undecim scripsit. Argumentum varium ac multiplex est, & quasi amborum *Homeri* carminū instar: præterea nominibus ac rebus Græcis Latinisq; commune, & in quo (quod maximé studebat) Romanæ simul urbis, & Augusti origo contineretur. Eam soluta prius oratione formatam digestam que, in duodecim libros particulatim componere instituit, ut quidã tradunt: alii putant eum, si diutius vixisset, quatuor & viginti libros, usque ad Augusti tempora fuisse scripturum, atque alia quidem percussurum: Augusti veró res gestas diligentissimé persecuturum: quippe qui dum scriberet, ne quid impetū moraretur, quædam imperfecta reliquit: alia levissimis versibus scripsit, quos per jocum pro tigillis & tibicinibus interponi a se dicebat ad sustinédum opus, donec solidæ columnæ advenirét. In hoc opere secutus est é Græcis *Parthenium*, *Pisandrum*, *Apollonium*, & in primis *Homerum*: é Latinis *Qu. Ennium*, *Livium Andronicum*, *Nævium*, *Lucretium*. *Æneidos* autem vixdum inchoatæ tanta extitit fama, ut *Sextus Propertius* non dubitavit sic prædicare:

Cedite Romani scriptores, cedite Graji:

Nescio quid majus nascitur Iliade.

Augustus veró cū jam forté expeditione *Cantabrica* abesset, & supplicibus atq; minacib. per jocum literis efflagitaret, ut sibi de *Æneide* (ut ipsius verba sunt) vel prima carminis hypographa, vel quodlibet colon mitteret, ita respōdit *Virgilius*: De *Ænea* quidē meo si mehercule jam dignum

A P. RAMO DESCRIPTA. 19

dignum auribus tuis haberē, libenter mitterem: sed tanta inchoata res est, ut penē vitio mētis tantum opus ingressus esse videar, cūm presertim, ut scis, alia quoq; studia, multoq; potiora impertiar. Quibus verbis significavit Virgilius, quātum vigiliarum posuerit in hoc opere absolvendo: Cæsari tamen multo pōst perfecta demum materia, tres omnino libros recitavit, secundū, quartum, sextum: sed hunc præcipuē Octaviæ gratia: quæ cū recitationi interesset, ad illos de filio suo versus: *Tu Marcellus eris —*

defecisse dicitur: atq; ægrē recreata, dena fester-tia pro singulis versibus Virgilio dari jussit. Recitavit pluribus, sed neq; frequenter, & ferme illa, de quibus ambigebat, quō magis hominum judicium experiretur. Erotem librariū ejus & liber-tum exactæ jam senectutis tradunt referre soli-tum, quondam in recitando, cum duos dimidia-tos versus compleisse ex tempore:

Misenum Æolidem (adjecisse) quo non præ-stantior alter: item huic

Ære ciere viros, simili calore jactatum subjū-xisse, Martemq; accendere cantu:

statimq; sibi imperasse, ut utrumque volumini ascriberet. Atq; hæc de studiis ejus deq; doctri-na memorantur, quibus mores, bonitatis & vir-tutis laude nihilo sunt inferiores, tēperantia, pa-tientia, & in suo cuiq; distribuendo justitia: tem-perantia nanq; & ore & animo tāta fuit, ut Nea-poli Parthenias, *ἄνθρωπος τῆς παρθενίας*, à virginitate vulgō diceretur: alii tamen putāt sic appellatum, quōd Partheno, i. Neapoli viveret. jactatum est enim

eum cōsueviffe cum Plotia Hieria: sed Afconius Pædianus affirmat ipsum poſtea majoribus natu narrare ſolitu, invitatu quidem ſe à Varo ad communionem mulieris, verum pertinaciſſimè recuſaſſe: quin ſi quando Romæ (quò rariffimè conveniebat) viſeretur in publico, teſtantes demonſtrantesque ſe, ſubterfugere ſolitu in proximu tectum, ut major in virgine pudor optari vix potuerit. Patientiam verò animique fortitudinem, non illam quidem militarem, ſed Philoſophicam & Socraticam, magnam habuit: in ferendis autem malis, demonſtravit illud, quòd amiſſis rebus non deſperarit. Sed in reſellendis conſtantiã ſequentia demonſtrabunt. Cùm quidam ejus amicus, maledicta Cornificii & convitia in ſe narraret: Quam putas (inquit) eſſe hujusce malevolentiaſ cauſſam? nam neque unquam Cornificiu offendi, & eum amo. An (inquit ille) Heſiodi ſententiam non meminifti, ubi ait fabrum fabro, & poëtam poëtæ invidere? De malis (inquit Virgilius) Græcus ille intellexit: nam boni meliores & eruditiores amant. Sed magna cum mea laude & gloria vindictam in manu habeo: majore enim cura animum ad virtutẽ intendam: atque quò elegantior ego fiam, eò vehementiùs invidia rumpetur. De Batyllo poëta feſtivius etiam illud, multoq; gratius. Cùm enim Virgilius diſtichon illud,

Nocte pluit tota, redeunt ſpectacula manè:

Diviſum imperium cum Jove Caſar habet:

in Auguſti laudem feciſſet, idque valvis Auguſti ſine authoris nomine affixiſſet, diu quæritas Auguſtus,

gustus, cuiusnam hi versus essent, eorum authorem non inveniebat. Batyllus veró quidam poëta mediocris, tacentibus aliis, sibi arrogavit: quamobrem donatus honoratusque á Cæsare fuit: quod æquo animo non ferens Virgilius, iisdem valvis affixit quater hoc principium, *Sic vos non vobis*. Postulabat Augustus ut hi versus complerentur: quod cum frustra aliqui conati essent, Virgilius præposito hoc disticho sic absolvit,

Hos ego versiculos feci, tulit alter honores:

Sic vos non vobis nidificatis aves:

Sic vos non vobis vellera fertis oves:

Sic vos non vobis mellificatis apes:

Sic vos non vobis fertis aratra boves.

Quo cognito, Batyllus aliquandiu Romæ fabula fuit: Maro autem clarior & illustrior. Ergo ut in ferendis contumeliis & injuriis semper, sic in refellendis interdum magnanimus ac fortis fuit. Sed maximum illud & longé magnificentissimum de Filisto. Erat autem Filistus orator & poëta mediocris, Augusto familiaris, multiplici varioque ingenio, qui omnium omnia dicta reprehendere conabatur: non ut verum dignosceret (quod Socrates facere consuevit) sed ut eruditior videretur. Hic Virgilium ubicunque deprehendisset, maledictis salibusque vexabat: quare ille sæpe tacitus discedebat, aut rubore perfusus tacebat. Verum cum Augusto audiente, elinguem illum diceret, & causam, etiam si linguam haberet, defendere non posse: Tace (inquit Virgilius) ô rabula, hæc mea taciturnitas, defensorem causarum mearum Augustum fecit, & Mæcenatem: & ea tuba, cum lubet, cano; cu-

jus sonus longissimé & jucundissimé exauditur: tu loquacitate tua nō modó aures hominum, sed muros obtundis. Augustus veró commotus, Filistum vultu gravi coarguit. Tum Virgilius: Si tempus, Cæsar, tacendi hic sciret, raró loqueretur: tacendum enim semper est, nisi cūm taciturnitas tibi noceat, aut oratio aliis profit: nam qui contendit, & utrūm sua sibi cōtentio profutura sit, ignorat, stultis illum annumerandum sapientes putant. Neque veró virtutem hanc, vita & factis solūm, sed dictis etiam celebravit: solitus enim erat dicere, Nullam virtutem commodiorem homini esse patientia: ac nullam asperam adeó esse fortunā, quam prudenter patienti do vir fortis non vincat: eamque sententiam quinto Æneidos inseruit,

*Nate dea, quó fata trahunt, retrahuntq; sequamur:
Quidquid erit, superanda omnis fortuna ferendo est.*

Atque hæc patientiæ certa sunt argumenta. Liberalitas autem & charitas (quæ summa tum naturæ, tum studiorum, tum morum justitia est) in propinquos, adeoque bonos omnes eximia fuit. Possedit propè centies HS. habuitque Romæ domum in Æsquiliis juxta hortos Mæcenatis: quanquam secessu Campaniæ & Sicilia plurimū uteretur. Quidquid ab Augusto petiit, impetravit: quædam etiam ultró oblata recusavit, ut bona cujusdam exulis. Atque iis facultatibus parentes, quos jam natu grandis amisit, & ex iis patrem oculis captum, & duos fratres germanos, Silonem impuberem, & Flaccū, & ex altero patre Valerium Proculum liberaliter juvit & ornavit. Asconius Prædianus refert benignū cultoremq; omnium bonorum atque eruditorum fuisse,

fuisse, usq; adeo invidia vacuum & alienum, ut alienis bene dictis aut scriptis non minus gauderet, quam suis: neminem vituperare, laudare bonos. Cum is aliquando Ennium legeret, & interrogaretur quidnam ageret, respondit se aurum colligere e stercore Ennii: habet enim poeta ille egregias sententias, sed verbis non multum ornatis. Deniq; ea humanitate fuit, ut quivis, nisi forte perversissimus, illum non solum diligeret, sed amaret: nihil proprii habere videbatur, ejus bibliotheca non minus omnibus doctis patebat, quam ipsi: illudq; Euripidis frequenter usurpabat, τὰ τῶν φίλων κοινὰ, res amicorum communes. Quare æquales poetas omnes ita sibi conjunctos habuit, ut licet inter se invidia flagrarent, illum tamen omnes colerent. Tantæ verò liberalitatis expertes, ne servi ejus quidē fuere, sed præcipuè Alexander & Cebes, quorum utrunq; non ineruditum dimisit: nam Alexandrum grammaticum, Cebetem etiam poetam fecit. Atque hic mitis ille sine vagitu vultus & aspectus nimirū fuit, qui tam modestos, tam constantes, tam æquabiles mores futuros ostenderet. Quapropter tam magna doctrinæ studia, tam amabiles, tamque populares mores, incredibilem quandam apud Augusti familiares, atq; in primis Augustum ipsum, auctoritatem peperere: adeo ut jam summis de rebus Virgilius, non ut humanus poeta, sed ut divinus vates aliquis audiretur. Interroganti Mæcenati quid satietatem homini non afferret: Omnium rerum similitudo (ait Virgilius) & copia, exceptâ sapientiâ, satietatem affert. Quo pacto (idem rogavit) quis altam felicemque fortunam servare potest? Si (respondit Maro)

quantó honore ac divitiis præstet, tantó liberalitate & justitia præstantior esse contendat. Sed politica illæ quæstiones Cæsaris, longé graviores hominis auctoritatem ostentant. Interroganti Augusto quo pacto civitas feliciter gubernaretur: Si prudentiores (ait Virgilius) remonem tenuerint, & boni malis præponantur: Itaque optimi suos habeant honores, cæteris injuria nulla fiat. Platonium hoc respõsum est, sed multó magis illud. Posteaquam Augustus summa rerum potitus est, de reddenda Republica bis cogitavit, ait Suetonius: primó post oppressum statim Antonium; memor objectum sibi ab eo sæpius, quasi per ipsum staret, ne redderetur: ac rursus radio diuturnæ valetudinis: cùm etiam magistratibus ac Senatu domum accitis, rationarium imperii tradidit: sed reputans & se priuatum non sine periculo fore, & illam plurimum arbitrio temere committi, in retinenda perseveravit. In illarum igitur cogitationum deliberatione diversæ sententiæ Agrippæ & Mæcenatis fuere: ille deponendam tyrannidem, hic retinendam variis argumentis suasere. Quare Augusti animus huc & illuc ferebatur. Rogavit itaque Maronem, an conferret homini privato, se in sua Republica tyrannum facere. tum ille: Omnibus ferme (inquit) Rempublicam occupantibus, molesta ipsa tyrannis fuit; quia necesse erat propter odia subditorum, in magna suspicionem magnoque timore vivere: sed si cives justum aliquem scirent, quem amarent plurimum, civitati id utile esse si in eo uno, omnis potestas foret. Quare si justitiam, quod modó facis, omnibus in rebus, sine ulla civium offensione atque injuria coles, dominatus

minatus & tibi & orbi conducet: benevolentiam enim omnium tibi conciliabis, teq; tanquam Deum venerabuntur & colent. Sic Virgilius imperatori orbis terrarum maximo, maximam & pulcherrimam imperandi formam probavit: & Augustus eo consilio permotus, cum summa & sua laude, & orbis salute diutissime postea regnavit & imperavit: ut Augusto Virgilius, tanquam bonus genius & custos, divinitus oblatus esse videatur. Tandem vero quinquagesimo ætatis anno, ut ultimam manum Æneidi imponeret, statuit in Græciam & Asiam secedere triennio, continuoque omnem operam emendationi dare, ut in reliqua vita tantum philosophiæ vacaret: sed cum aggressus iter, Athenis occurrisset Augusto ab oriente Romam revertenti, unâ cum Cæsare redire destinavit. at cum Megaram vicinum Athenis oppidum visendi gratia peteret, in languorem incidit, quem non intermissa navigatio auxit: ita ut gravior indies tandem Brundisium adventarit. Itaque cum gravari morbo sese sentiret, scriinia sæpe & vehementer efflagitavit, crematurus Æneida: quibus negatis, testamento comburi iussit, ut rem non emendatam, imperfectamque. Verum Tucca & Varus monuerunt, id Augustum non permissurum: tunc eidem Varo simul & Tuccæ scripta sua legavit, ea cōditione, ne quid ederent, quod a se non esset editum, & versus etiam imperfectos, si qui essent, relinquerent: voluit etiam ossa sua Neapolin transferri. ubi diutissime & suavissime vixerat: ac extrema valetudine hoc ipse sibi epitaphium fecit:

Mantua me genuit, Calabri rapuere, tenet nunc

Parthenope; cecini pascua, rura, duces.

Obiit igitur Brundusii decimo Calendas Octo-
bris, Cneo Plancio & Lucilio Consulibus: ejusque
ossa Neapolim, Augusti jussu translata sunt sepul-
taque via Puteolana, & ejus sepulchro epitaphium
illud inscriptum. Deinde Varus & Tucca Æneidem,
ut petiverat, Augusti jussu emendarunt: nullius e-
nim sententiâ, crematu digna Æneis visa est: qua de
re vulgati sunt illi versus, qui referuntur ab antiquis
grammaticis ad Augustum:

*Ergone supremis potuit vox improba verbis
Tam dirum mandare nefas? ergo ibit in ignes,
Magnaq; docti loqui morietur musa Maronis?
Ab scelus indignum? solvetur littera dives?
Et poterunt spectare oculi? nec parcere honori
Flamma suo? dignumq; operi servare decorem?
Noster Apollo veta, Musa prohibete Latina:
Liber & alma Ceres succurrite: vester in armis
Miles erat, vester docilis per rura colonus.
Nam docuit quid ver ageret, quid cogeret aestas:
Quid daret autumnus, quid bruma novissima fer-
ret.*

*Arva reformavit, sociavit vitibus ulmos:
Curavit pecudes: apibus sua castra dicavit.
Hac dedit ut pereant? ipsum si dicere fas est.
Sed legum servanda fides: suprema voluntas
Quod mandat fieriq; jubet, parere necesse est.
Frangatur potius legum veneranda potestas,
Quam tot congestos noctesq; diesq; labores
Hanserit una dies, supremaq; jussa parentis
Amittant vigilasse suum: si forte furenti
Erravit in morte dolor, si lingua locuta est*

Nescio

*Nescio quid, titubante animo, non sponte, sed altis
 Expugnata malis, odio languoris iniqui:
 Si mens caeca fuit, iterum sentire ruinas
 Troja suas, iterum cogetur reddere voces?
 Ardebit misera post vulnera vulnus Elise?
 Hoc opus aeternum ruet? Et tot bella, tot enses
 Incineres dabit hora nocens, Et perfidus error.
 Huc huc Pierides nemorum per lustra loquaces,
 Tendite, Et ardentem ignem fluvialibus undis
 Mergite, ne pereat tam clari Musa poeta:
 Flammaq; vanescat: vivat Maro clarus in orbe,
 Ingratusq; sibi. sed quod male jusserrat ipse,
 Sit vetuisse meum: sacer est post tempora vite.
 Sicq; erit aeternum, tota resonante Camena,
 Carmen, Et imperii divi sub nomine vivat:
 Laudetur, placeat, vigeat, relegatur, ametur.
 Extant de eadem re Sulpitii Carthagenensis ver-
 sus:*

*Iusserrat haec rapidis aboleri carmina flammis
 Virgilius, Phrygium quae cecinere ducem.
 Tucca vetat, Varusq; simul: tu maxime Caesar
 Non sinis, Et Latiae consulis historia.
 Infelix gemino cecidit propé Pergamon igni,
 Et pené est alio Troja cremata rago.*

Hoc idem Plinius libri septimi capite tricesimo:
 Divus Augustus (ait) carmina Virgilio cremari, con-
 tra testamenti ejus verecundiam vetuit: majusque
 ita vati testimonium contigit, quam si ipse sua car-
 mina probavisset. Haec eorum temporum de Virgilio
 judicia fuerunt: varia tamen fuerunt consequentium
 seculorum. Caligula ejus scripta, & imagines, pa-
 rum abfuit, quin ex omnibus bibliothecis amoverit:

quem ut nullius ingenii minimaque doctrinae carpebat. Adrianus Ennio postposuit: Alexander poetarum Platonem appellavit: ipsiusque imaginem cum simulacro Ciceronis in secundo larario habuit, ut Lampridius author est. In Bucolicis duas eclogas, sed insulsissime, Paro quidem deridet, & sic deridendo incipit:

Tityre, si toga calda tibi est, quo tegmine fagi?

In sequente autem,

Dic mihi Damœta, cujum pecus? anne Latinum?

Non, verum Ægonis: nostri sic rure loquuntur.

Item alio recitante è Georgico,

Nudus ara, sere nudus (subjecit) habebis frigore febrim.

Est & adversus Æneida liber Carbilii Pictoris, titulo Æneidomastix. Marcus Vipraniu eum à Mæcenate suppositum appellabat, novæ & perversæ imitationis repertorem, neque tumidum, neq; exilem, sed communibus verbis opus illud confecisse dictitabat. Herennius vitia ejus tantum contraxit, Perilius Faustinus furta. Sunt & Octavii Aviti volumina, quibus annotantur quos & unde versus transtulerit. Asconius libro, quem contra obtrectatores Virgilii scripsit, pauca ei admodum obiecta ponit, & potissimum quod non rectè historiã contexit, & quod pleraque ab Homero sumpsit. Sed his reprehensionibus, ut periculis virtus solet, Virgilii claritas major apparuit, cum in tot tamque variis operibus, tam exigua materia reprehensionis fuisse videatur. Atque hæc nimirum populea virga fuit inter cæteras poetarum populos tantum emnens, quantum (ut poeta ipse cecinit)

—Lenta

— *Lenta solent inter viburna cupressi.*

Quamobrem Virgilii vita nobis adhuc exposita est, ut animis nostris infixum & impressum teneamus, magnas hominum excellentium virtutes non in cunabulis & magnis opibus nasci, sed diligentia, labore, vigilantia, tanquam parente procreari: deinde, ut Maronis exemplo & factis compendiarium virtutis viam noscamus, ut Virgilianam laurum illam refertam floribus ac fructibus variis suspiciamus, & quidem tot talesque fructus, singulari suavissimi numeri voluptate conditos, non solum studio conficiamus, sed meditatione & usu concoquamus: ut Virgilii mitem illum vultum, adeoque temperantiam, constantiam, justitiam imitemur: ut Virgilii proceram illam populum, non jam foetis mulieribus, sed ingeniis amore laudandarum disciplinarum gravibus consecratam putemus, ad eamque studiorum nostrorum vota & suscipiamus, & persolvamus. Denique ut Virgilius (sicut Augustus ille Virgilianus verissime & utilissime monuit)

Laudetur, vigeat, placeat, relegatur, ametur.

P. VIRGILII
MARONIS BUCOLICA,

P. RAMI, PROFESSORIS

Regii, praelectionibus exposita.

ASTORUM genera tria sunt, αἰπόλοι, ποι-
μένες, βουκόλοι, caprarii, opiliones, bubulci,
ait Donatus: imò etiam plura, ut sunt por-
corum, equorum & animantium reliqua-
rum custodes. per synecdochen ex specie
genus appellatur βουκολιχόν, tanquam dice-
res bubulum pro pastoralis: βουκολιχόν intel-
lige ἔπη, carmina. Consimili nominis humilitate Theocri-
tus Idyllion dixit: εἶδος enim forma, species: quomodo Pin-
darus vocat sua poemata εἶδη, unde diminutivum εἰδύλλιον,
parvum poema, ut ab ἔπος, ἔπύλλιον. In cuius autem numinis
honorem id primò cantatum fit, varia interpretum opinio
est: Alii Dianam, alii Apollinem Nomium, alii deos alios
nominant: nec ad intelligendum poetam id attinet.

ECLOGA PRIMA.

Tityrus.

Melibæus.

Tityrus.

Tityre, tu patula recubans sub tegmine fagi,
Sylvestrem tenui musam meditaris avena.
Nos patriæ fines, & dulcia linquimus arva.
Nos patriam fugimus: tu Tityre, lentus in umbra.

Formo.

Formosam resonare doces Amaryllida sylvas.

O Melibœe, deus nobis hæc otia fecit:

TIT.

Namque erit ille mihi semper deus: illius aram

Sæpe tener nostris ab ovilibus imbuet agnus.

Ille meas errare boves, ut cernis, & ipsum

Ludere, quæ vellem, calamo permisit agresti.

Non equidem invideo, miror magis: undique totis

ME.

Usg, adeo turbatur agris, en ipse capellas

Protensus ager ago: hanc etiam vix Tityre duco.

Hic inter densas corylos modo nante gemellos,

Spem gregis, ab ilice innuda, connixa reliquit.

Sæpe malum hoc nobis, si mens non leua fuisset,

De cælo tactas memini prædicere quercus:

Sæpe sinistra cava prædicit ab ilice cornix.

Sed tamen, iste deus qui sit, da Tityre nobis.

Urbem, quam dicunt Romam, Melibœe, putavi

TIT.

Stultus ego huic nostra similem: quo sæpe solemus

Pastores, ovium teneros depellere fœtus.

Sic canibus catulos similes, sic matribus hædos

Noram, sic parvis componere magna solebam.

Verum hæc tantum alias inter caput extulit urbes,

Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?

ME.

Libertas: quæ sera, tamen respexit inertem,

TIT.

Candidior postquam tondenti barba cadebat:

Respexit tamen, & longo post tempore venit:

Postquam nos Amaryllis habet, Galatea reliquit.

Nanque (fatebor enim) dum me Galatea tenebat,

Nec spes libertatis erat, nec cura peculi.

Quavis multa meis exiret victima septis,

Pinguis & ingrata premeretur caseus urbi:

Non unquam gravis ære domum mihi dextra redibat.

M E. *Mirabar quid mœsta deos Amarylli vocares:
Cui pendere sua patereris in arbore poma.*

*Tityrus hinc aberat: ipse te Tityre pinus,
Ipsite fontes, ipsa hac arbusta vocabant.*

T I T. *Quid facerem? neq; servitio me exire licebat,
Nec tam presentes alibi cognoscere Divos.
Hic illum vidi juvenem, Melibœe, quotannis
Bis senos cui nostra dies aliaria fumant.
Hic mihi responsum primus dedi ille petenti:
Pascite ut antè boves, pueri, submitte tauros.*

M E. *Fortunate senex ergo tua rura manebunt?
Et tibi magna satis, quanvis lapis omnia nudus,
Limosoque palus obducatur pascua iunco.*

*Non insueta graueis tentabunt pabula foetus,
Nec mala vicini pecoris contagia ledent.*

*Fortunate senex, hic inter flumina nota,
Et fontes sacros, frigus captabis opacum.*

*Hinc tibi, qua semper vicino ab limite sepes
Hyblais apibus florem depasta salicti,
Sæpe levi somnum suadebit inire susurro.*

Hinc alta sub rupe canes frondator ad auras.

*Nec tamen interea raucæ, in cura, palumbes,
Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo.*

T I T. *Aniè leues ergo pascentur in æthere cervi,
Et freta destinent nudos in litore pisces:
Aniè, pererratis amborum finibus, exul
Aut Ararim Paribus bibet, aut Germania Tigrim,
Quam nostro illius labatur pectore vultus.*

M E. *At nos hinc alii sitientes ibimus Afros:
Pars Scythiam, & rapidum Creta veniemus Oaxen,
Et penitus toto divisos orbe Britannos.
En unquam patrios longo pòst tempore fines,*

Pau-

Pauperis & iuguri congestum cespite culmen,
 Post aliquot, mea regna videns, mirabor, aristas.
 Impius hac tam culta novalia miles habebit?
 Barbarus has segetes? en quó discordia cives
 Perduxit miseros: en queis conseruimus agros.
 Inserere nunc Melibœe pyros, pone ordine vites.
 Ite mea, quondam felix pecus, ite capellæ:
 Non ego vos posthac viridi projectus in antro,
 Dumosa pendere procul de rupe videbo.
 Carmina nulla canam: non me pascente, capella,
 Florentem cytisum, & salices carpetis amaras.
 Hic tamen hac mecum poteris requiescere nocte
 Fronde super viridi: sunt nobis mitia poma,
 Castaneæ molles, & pressi copia lactis:
 Etiam summa procul villarum culmina fumant,
 Maioresq; cadunt aliis de montibus umbra.

TIT.

ECLOGA] Ἐκλογή, electio, separatio, explanatio: hinc autē
 collocutio est: & Cicero secunda decimiseptima ad Atticū, Ec-
 logarios appellat eos, qui colloquuntur in libro de Gloria:
 De gloria, ait, nisi tibi: custodies igitur ut soles: sed notentur
 eclogarii. collocutores vulgò dicuntur in fabulis poetarum.

Tityrus] Tityrus Libycé hircum significat, ut Probus ait:
 vel arietem majorem, qui gregē anteire solet, ut Servio pla-
 cet: vel Dorica lingua Satyrum, ut alii voluerunt: quidam pu-
 tant etiam hoc nomine calamum, lingua Laconica signifi-
 cari: hoc autem nomine Virgilius agris suis restitutus intel-
 ligitur. nomen tamen est sumptum é Theocriti Idyllio ter-
 tio. aut potius sexto: ubi Tityrus pro rustici carminis peritifi-
 simo adhibetur: tametsi in nominibus vel fingendis vel aliunde
 transferendis, nulla magnopere adhibita videtur poetæ ra-
 tio, ut é collatione Theocriti & Virgiliti intelliges, apud quos
 idem nomen diversis personis accommodatur.

Melibœus] ὄπι μίλη ἀπὸ τῶν βοῶν, quod illi cura sit boum. &
 hoc nomine significatur Mantuanus agris eiectus.

Tityre] Primæ eclogæ hoc est entymema: Tityrus est

otiosus per Octavium receptis agris: quapropter ei gratias agit: sed ad rem augendam, enthymematis antecedens per tres partes tractatur, ut otiosus, ut per Octaviū, ut agris receptis: & perpetua dissimilitudine labores Melibœi comparantur. *Tityre*] Propositio est de otio ex effectis Tityri.

Patule] patulis ramis diffusæ, ut Cicero primo de Oratore loquitur. *Recubans*] requiescens. *Tegmine*] umbra: synecdoche est generis pro specie. *Fagi*] notabis Virgilium, decorationem cæteris in rebus, tum in loco habuisse, ut pastoribus locus idoneus ad canendum & agendum proponeretur: sic ecloga prima, patulam fagum; secunda, umbrosa cacumina fagos; tertia, mollem herbam; quinta, corylis mistas ulmos & antrum, ut sexta; septima, argutam ilicem; octava, teretem olivam proponit. vel antiqui victus habita etiam est ratio: nã Plinius libri decimiseptimi capite decimo tertio sic ait: Dulcissima glans omnium fagi, ut qua obsessos etiam homines durasse in oppido Chio tradit Cornelius Alexander. *Tityre*] Versus idem repetitur in fine Georgicôn, sed paululum immutatus.

Tityre, te patulæ cecini sub tegmine fagi.

Sylvestrem] in sylvis bucolicum carmen cantari solitum: hinc paulo post,

Formosam resonare voces Amaryllida sylvas.

Idem 2 ecloga, *Montibus & sylvis studio iactabit inani.*

Item 4 ecloga, *Si cauimus sylvas, sylvæ sint consule dignæ.*

Item 6 ecloga, *Nostra nec erubuit sylvas habitare Thalia.*

Sed præcipue initio Æneidos:

Ille ego qui quondam gracili modulatus avenæ

Carmen, & egressus sylvis vicina coegi,

Ut quavis arido parerent arva colonò, &c.

Quibus locis Erythræus vindicat *sylvestrem* legendum: at tamen Quintilianus, libri noni capite quarto, *agrestem* legit manifestè, cum syllabæ *a* & *græ* quantitatem interpretatur.

Musam] metonymia pro carmen. *Meditarîs*] *μελεστῶς* ait Servius, qui Latinum de Græco deducit. *Avena*] metonymia pro fistula avenæ culmo facta: ut illic — *gracili modulatus avena*: quales tropi erunt deinde, stipula, calamus, cicuta.

Nos patriæ] Antapodosis ex effectis Melibœi dissimilibus.

Dulcia] Sic Ovidius de Ponto:

Nescie

*Nescio qua natale solum dulcedine cunctos
Tangit, & immemores non sinit esse sui.*

Nos nos] Anaphora. Tu Tityre] repetitur propositio mutatis verbis: Resonare] dum tu canis carmen de formosa Amaryllide, sylvæ ipsæ resonant. metaphora est hyperbolica; inanimatis rebus actum tribuens, ut postea

—Montesq; feri, sylvæq; loquuntur.

Amaryllida] metonymia pro carmine composito de Amaryllide, ut Servius: & hoc nomine Roma & Romani familiares Maronis & amici intelliguntur, quorum laudes Virgilius cecinit: sic paulò post, *Mirabar quid mæsta deos Amaryllidæ vocares.* ἀμάρυλλος, luceo, ἀμάρυλλος, splendor: malo autem simpliciter intelligere amicam Tityri, ut otiosus pastor amores suos decantet. Sic etiam apud Theocritum tertio Idyllio, Amaryllis amatur à Tityro.

O Melibæe] Secunda pars argumenti principis, longam periphrasim habet Octavii ex adjunctis, quòd deus sit, & quidem Romæ, in tota ecloga nusquam nominatim appellatur: divinitas ipsa primùm suis adjunctis approbatur. deus verò vel ob beneficiorum gratiã modò dicitur, juxta proverbium; Homo homini deus: vel quòd revera Virgilius deum statueret, ut Romani tum statuere; sicut Horatius testatur:

*Præsenti tibi maturos largimur honores,
Iurandasq; tuum per nomen ponimus aras.*

Et Suetonius in Augusto, capite quinquagesimo nono; Pleræque provinciarum templa & aras cõstituerunt. Cujus adulationis δὲ θεῶσις primo Georgico copiosius tractatur. Deus deus] in principio & fine, epanalepsis.

Ovilibus] abductus, supple. Imbuet] propriè perfundet, ut apud Horatium,

*Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
Testa diu:*

& apud Ciceronem quinta Philippica, Cùm autem gladium scelere simul imbuisset. Ille illius] polyptoton.

Ille meas] iteratur prima pars de otio, ex adjunctis, libera pastione & cantione. Errare] synecdoche generis pro specie, pro liberè pasci, ut ecloga secunda,

Mille meæ Siculis errant in montibus agnæ.

Ludere] synecdoche similis pro canere: qualis est in fine quarti Georgici, *Carmina qui lusi pastorum.*

Calamo] metonymia: calamus enim propriè est frutex aquatilis, tibiis & scripturis aptus, canna minor & arundine: hîc pro fistula ex calamo: quomodo erit postea, *Tu calamos inflare leves.* *Non quidem*] antapodosis ex adjunctis laboribus & eorum prædictionibus, quæ divina testimonia sunt.

Non equidem invideo] sic Idyllio primo,

ἠοῦτοι τοὶ φθονέω,

Nequaquam tibi invideo.

Sic ad verbum redditus est Theocritus. neq; hanc conversionem pueris (quibus hæc scribimus) alienam putavi. Itaq; & in reliquis etiam locis proponemus. Sic igitur idem iterum Idyllio 19.

τῷ δ' ἐγὼ ἔ φθονέοιμι,

Huic autem ego non invideam.

Mirror] correctio ex majoribus: ubi mirari, pro cum voluptate intueri, rectè sumetur: ut tertio Georgico Nonius illud explicat,

Ceu quis Olympiæ miratur præmia palma.

Protinus] loci est adverbium pro longè, ut Servius & Caper. cum *Protinus*, sit temporis: at Sipontinus *protinus* hic per i tertiam vocalem scribit, & interpretatur valde.

Corylos] adjuncta sunt loci ad cõmiserationem augèdum, cum mollibus stratis excipiendus fœtus fuerit, ut 3 Georg.

Et multa duram stipula filicumq; manipulis.

Densas autem appellavit corylos epitheto proprio: itaque propter hanc densitatem nimiam vetat Georgico secundo in arbutis corylos feri,

Neve inter vites corylum fere.

Connixa] synecdoche, pro enixa: conniti enim non in partu solùm dicitur. *Sepe*] Propositio est tertii connexi: Si non fuisset stulti, poterat illud evitari: at fuimus, propterea nõ evitavimus: sic enim expleto syllogismo intellige. *Leva*] stulta: sic enim rursus 2 Æneidos iteratur,

Et si fata deùm, si mens non Leva fuisset.

Impulerat ferro Argolicas fiedare latebras.

Contrà autem in auspiciis levum dicitur prosperum: *Intonuit levum*, secundo Æneidos: quia sinistra fulminum intuentibus dextra sunt. *De calotactas*] id est fulminatas, fulmine ietas: quomodo tertia Catilinaria Cicero loquitur; *Tactus*

ste

est ille, qui hanc urbem condidit, Romulus. ubi cælum pro aere, & aer pro tēpestate aeris sumitur duplici metonymia. *Predicere*] Metaphora ad rem inanimatā à re animata. *Quercus*] Quercus olim victum sua glande suppeditavit hominibus, & in tutela Jovis erat: itaque hoc augurio significabatur ira Cæsaris, tanquam Jovis quercum feriētis, id est agros eripientis: & huc referri potest illud primi Georgici,

*Non aliás cælo ceciderunt plura sereno
Fulgura.*

sæpe] Anaphora est. hic autem versus in veteribus quibusdam codicib. non habetur, nec Servius interpretatur: & Cicero cōtrā in primo de Divinatione ait à sinistra cornice ratum & lætum augurium fieri. Quid augur? ait: cur à dextra corvus, à sinistra cornix facit ratum? & ut ex Varrone cōstat lib. 5 epistolicarum quæstionum, A deorum sede cū in meridiē spectes, sinister est oriens, dexter est occidēs. Quare hic versus videtur meritò ab interpretibus expungi. Est tamen ecloga nona ejusdem augurii, & pené iisdem verbis versus,

Ante sinistra cava prædixit ab ilice cornix:

Quo videtur & hic defendi. Quin Cicero ipse 2 Philipp. Cur autem ea comitia non habuisti? an quia tribunus pl. fulmen sinistrum nuntiabat? nec omnino sequitur, si cōtrā Cicero Varroq; senserint, ut Virgilii versus ideò non sit: videmus enim eundem authorem interdum sibi ipsi contraria profiterentem. *Sed tamen*] postulatur apertior definitio propositi dei: cuius gratia deinde Roma describitur maxima civitatum, ubi deus est Octavius. *Stultus*] pastoralis simplicitas declaratur his comparatis ad differentiam Romæ & Mantuæ, quæ tam dissimiles sint quàm canibus catuli quàm matribus hædi. *Huic nostræ*] Periphrasis Mantuæ ex adjunctis. *Depellere*] vulgo id ab lactare dicitur: at Varro in Rustica secundo libro depellere dicit, ut hîc Virgilius: Cū depulsi sint agni à matribus, diligentia adhibenda est, ne desiderio senescant. & ibidem, Cū porci depulsi sint à māmā, à quibusdam delicti appellantur, neque jam lactentes. & sic ecloga tertia dicitur—*depulsis arbutus hædis*. Hoc idem Varro ibidem dicit à mamma dijungere: Feré ad quatuor menses à mamma non dijunguntur agni. vel depellere pro deducere dictum est, nempe ut ibi veneant, cū mox dicatur,

C

Quamuis multa meis exiret victima sepiis.

Ubi potest etiam synecdoche intelligi speciei pro genere: nec enim solos agnos, sed hœdos, vitulos deducit pastor.

Teneros fœtus] periphrasis agnorum ex genere & adjecta differentia. *Sic canibus*] Anaphora, & in canibus catulos, paronomasia: Columella libro secundo capite nono hanc collationem aliter assumit: nihil enim (ait) dubium est, quin ipsa natura sobolem matri similem esse voluerit: unde etiam pastor ille in Bucolicis ait,

Sic canibus catulos similes, sic matribus hœdos

Noram. - In quo tamen magis suum quam Virgilii sensum sequitur: pastor enim hic errorem suum significat, qui magnis parva comperet: naturæ similitudinem in sobole nō indicat. *Matribus*] periphrasis caprarum, quæ sunt matres hœdorum. *Verum*] Correctio est illius simplicitatis per dissimilitudinem Romæ & Mantuæ: Roma verò tum caput mundi fuit: Martialis,

Terrarum dea gentiumq; Roma,

Cui par est nihil, est nihil secundum.

Et Virgilius sexto Æneidos, — *Ille in clypea Romæ*

Imperium terris, animos æquabit olympo.

Viburna] Viburnum, frutex humilis, ut genistæ, myricæ: quidam putant esse vitem albam, Gallis viurnum: ut detrita una litera de viburno, viurna facta sit: vide Ruellium. *Esque*] interponitur finis Romam veniendi, libertas: & illustratur periphrasi ætatis, pastoribus decora, nempe barbæ sectione. *Candidior*] Servius refert ad *Libertas*. potest etiam lanuginis periphrasis esse: candidum enim est propriè niten-
ti quadam specie perfusum: ac quanvis candida barba hic pro cana diceretur, alienum fortasse non esset: nam Tityrus hic etiam senex fingitur: ut paulo post erit,

Fortunate senex, ergo tua rura manebunt.

Et nimirum sera libertas illa fuerat, quæ longo post tempore ad Tityrum, senio confectum, venerit. *Inertem*] Metaphora pro deside: propriè si quidem qui carent artibus ingenius, inertes dicuntur, ut secundo de Finib. Cicero ait: Sed lustremus animo maximas artes: quibus qui carent, inertes à majoribus nominabantur. *Respexit*] Epanodos. *Postquam*] illustratio altera ex dissimili habitu sub Galatea, quod Mantuæ,

tuz, servus & pauper fuerit. *Peculi*] Apocope pro peculii: Omne autem patrimonium, peculium antiquis dicebatur; quia in pecoribus erat omnis eorum substantia: nunc autem servorum. *Quantis*] Augetur servitutis miseria ex adjunctis fructibus, unde tamen nil redit ad servum. *Septis*] synecdoche pro ovilibus. *Ingrate*] quæ gratias habet exiguas pastoribus, à quibus tamen alitur. *Urbi*] synecdoche pro Mantuæ, & metonymia pro urbanis. *Ære*] metonymia pro ærea moneta per synecdochen. accipitur generaliter pro omni pecunia: ære autem rudi primò Romanos usos esse Timæus author est: Servius autem primus signavit nota pecudis: vide Plinium libro decimo octavo capite tertio, & tricesimo tertio capite tertio.

Mirabar] Illustratio tertia finis propositi ex ejus efficiente, & adjunctis hyperbolicis absentis Tityri. an hîc Amaryllidis nomine, Romanos intelliges deo Augusto pro Marone supplicantes? imò potius amicæ votum pro reditu Tityri sui absentis: nec enim placet allegoria Servii. nec laudes Maronis hic accipio, quem Romanæ musæ expectarint: simplicem tantum & rusticum sensum amicæ, amatorem de fidetantis, congruere judico: mirabar Amarylli, cur mœsta deo vocares: causa nempe mœstitiæ & obsecrationis tuæ fuit absentia Tityri: cujus etiam poma pendere patiebaris in arbore, nec ea legebas, ita desiderio tabescebas: denique non Amaryllis sola Tityrum absentem desideravit, sed pinus, fontes, arbusta. Ergo mirabatur Melibœus abesse Tityrum, cum tantopere desideraretur: at cognita absentia causa, libertate, mirari jam desinit. Tale est illud quarto Idyllio,

ταὶ δαμάλαι δ' αὐτὸν μενκώμεναι ὠδὲ ποθεῦντι.

Hæ juvencæ autem ipsum mugientes desiderant.

Pinus] Pulcherrima pinus in hortis, erit postea septima eclogæ & undecimo Æneidos,

—evertunt altas ad sidera pinus.

Arbusta] Arbusta, ait Valla in Raudenscm, sunt multæ arbores ad fructum confitæ, ut olivetū, avellancum, amygdalcerum, vel vites arbori applicitæ. Servius frutera hic interpretatur: at in scriptorib. rei rusticæ, arbustum video de arboribus vitium marinis dici, etiã si fructiferæ non sint. hinc etiam

arbuſtare pro arboribus conferere ad maritandas vites: Pli-
nius libro decimo ſeptimo, capite vicesimo tertio, Transpa-
dana Italia præter ſupradicta, corno, populo, tilia, acere, or-
no, quercu arbuſtat agros. & Varro de Re ruſtica capite tri-
ceſimo ſeptimo, pomarium & arbuſtum videtur diſtingue-
re. Itemque Columella libro quinto, ubi de arbuſto & Itali-
co & Gallico præcipit capitibus quinto & ſexto, & ejuſdem
libri capite decimo, ſeparatim de pomiferis arboribus: quod
item facit libro de arboribus ſeparato. Notabis igitur ſicubi
arbuſtum de pomario dicatur, aut etiam de quibuſvis arbo-
ribus non vitiferis. *Quid facerem*] Tertia illuſtratio ex con-
trario libertatis, & ejuſ facultate: ubi reſpoſio eſt ad tantum
abſentiæ deſiderium: quamvis maximè deſiderabar, attamè
libertatis cauſſa abeſſe & Romam venire debui. *Hic illum*]
Repetitur prima periphrasi Octavii, & accommodatur ad
Romæ periphrasim, quòd Romæ ſit ille deus: & divinitatis
ratio repetitur. *Hic mihi*] Anaphora, ubi repetitur tertio
loco Tityri otium. *Pueri*] Pueri appellatio tres significa-
tiones habet: unam, cum omnes ſervos pueros appellare-
mus; alteram, cum puerum contrario puellæ nomine dice-
remus; tertiam, cum puerilem ætatem demonſtrarem, ait
Paulus in verborum ſignificationibus: hinc prima significa-
tio convenit. *Submittite*] vide num ſit epifynalcephæ, pro
ſupermittere: nec enim ſaliendis vaccis tauri propriè ſub-
mittuntur, ſed ſupermittuntur: quidam à ſuſum antiqua præ-
poſitione derivant. eſt autem verbum hoc Georgicon:

Tu modò quos in ſpem ſtatuis ſubmittere gentis?

tertio Georgico. & item ibidem,

Et quos aut pecori malunt ſubmittere habendo.

Idyllio 9. *μῆλας βωσὶν ὑφέντες, ὑπὸ σείρασι ἢ ταύρωσ·
χ' οἱ μὲν ἀμὰ βοσκοῖντο, ἔν ἐν φύλλοισι πλανῶντο.*

*Vitulos bobus ſubmittentes, ſub ſterilibus autem tau-
ros:*

Et hi quidem ſimul paſcant, & in foliis errent.

Fortunate ſenex] concluditur tertia pars argumenti princi-
pis de receptis agris. *Fortunate*] Exclamatio, ut apertior poſt-
ea ſecundo Georgico,

O fortunatos nimium, ſua ſi bona nor. ut,

Agricolas.

Et

Et tibi] Topographia agri Virgiliani: nam á monte usque ad lacum, & inde usque ad veterem quandam fagum, Virgilio donata terra fuerat, ait Servius, sed sine authore. Talis erit topographia nona ecloga, *Certe equidem, &c.* Syntaxis autem est, *At tibi satis magna pascua manebunt*, supple, *quanvis nudus lapis & palus obducat omnia limoso junco.* *Obducat*] circundet & terminet. *Non insueta*] adhibetur definiti agri ad augendam beneficii gratiam commendatio ex adjunctis, salubri pastione & pastoris voluptatibus, refrigeratione, somno, cātu tum frondatoris, tum palumbium, tum turturum. *Fœtas*] gravidas: nam fœtæ etiam dicuntur quæ pepererunt. *Sacros*] propter Najades nymphas, quibus sacri sunt fontes. *Opacum*] metonymia, quia fit ex opaco loco, qui propriè dicitur opacus & umbrosus: ut,

— *Lucis habitamus opacis,* sexto Æneidos:

Et Sylvis evadit opacis, undecimo Æneidos.

Hinc opacare de sole Cicero ait secūdo de Natura deorum: Cūm terras larga luce cōpleverit, easdem modó his, modó illis partibus opacet. Et primo Georgico,

Hinc alte frondes & rami matris opacant.

Hinc] pauló anté (*hic inter*) polyptoton. Syntaxis est horum trium versuum: hinc sepes, quæ tibi est, supple, semper á limite vicino depasta florem salicti ab apibus Hyblæis, suadebit, &c. *Limite*] pro termino inter te & vicinum tuum. *Hibleis*] Hybla, oppidum Siciliæ, & mons oppido vicinus, ubi thymi & salicum copia: ideoque mel optimum: species igitur pro genere hîc sumitur, & synecdoche est, Hyblæis apibus, pro optimis. *Florem*] intellige secundum, ut græcè *ἄρτι*. quod poetis est usitatissimum, ut,

Os humerosq; deo similis: item

— *Cætera Grajus.*

salicti] Salicetum, locus salicibus confitus, & per synecopem salictum, non modó in metro, sed in prosa: Accedet eó mons Gaurus, accedent salicta ad Minturnas, Cicero secunda Agraria. Quód autem apes floribus salicum pascantur, est etiam quarto Georgico,

— *pascuntur & arbuta passim*

Et glaucas salices.

Susurro] susurrus, est leve murmur, ut frondiū, & hîc apum:

& é re fictum nomen est, quod onomatopœiam vocant.

— *Eque sacra resonant examina quercu,*

erit ecloga quinta: quod apud Theocritum est Idyllio 1.

ὦδὲ κελὸν βομβεῖν πποτὶ σμῖνεσσὶ μέλισσαι.

Hic pulchrum resonant in alvearibus apes.

Et rursus idem repetitur quinto Idyllio. *Sub rupe*] in rupe, ait Mancinellus. *Fron dator*] qui frondes amputat & ex iis manipulos ad hybernium pecorum pastum conficit. *Auras*] in die ait Servius: Mancinellus autem hic sublimi voce, id est maxima, quod malo. *Gemere*] Palumbes propriè dicuntur minarrare, ut est apud Ælium Spartianum: Roucoulare hoc dicunt Franci: gemere verò turturibus magis convenit. ac in elegia Ovidio attributa, de avium vocibus, sic est,

Et cessus turtur atq; columba gemunt.

Et Plinius libri decimi capite tricelimo quinto de palumbibus ait: Cantus omnibus similis, atque idem terno conficitur versu, præterquam in clausula gemitu, hycme mutis, vere vocalibus. de palumbibus erit tertia ecloga:

— *Nanque notavi*

Ipsè locum, aerie quo congessere palumbes.

Idyllio 5.

— τὰ δ' ἐπὶ δένδρῳ

ὄρνιθες λαλαγεῖν π'

— *In arbore autem*

Aves garrunt.

Aerie] Metonymia ex subiecto significans adjunctum, pro alta enim ponitur. Ecloga decima, ulmus alta propriè pro eodem dicitur,

— *alta liber aret in ulmo.*

Ante] Concluditur eclogæ princeps enthymema, in gratiarum actione, quæ augetur hyperbolica minorum collatione. *Freta*] Synecdoche pro mari: fretum enim propriè est angustum mare inter duas terras, ut fretum Siculum, fretum Gaditanum: à fervendo dictum.

Pererratis] confusis, & sic ut Arar in Parthiam, & Tigris in Germaniam influat: & Germanus in Germania Tigrim bibat, Parthus in Parthia Ararim. & *exul*, ad Parthus tantum refertur: Parthi enim lingua Scythica dicuntur exules: & est Syntaxis, Antè Parthus exul bibet Ararim & Germania Tigri-

grina

grum pererratis amborum fluviorum finibus, &c. Tigris autem ex Armenia ortus, in Assyriam influens, delabitur in Persicum sinum, nec Parthiam proximam Assyriis orientem versus, attingit. Arar autem ortus est vicinia Vogesi ad Lugdunum Rhodano commiscetur, nec Germaniam attingit. est tamen uterque fluvius propositis regionibus vicinus, & imperitiæ pastoritiæ decorum aliquod fortassis hic spectatum est: quod ecloga secunda ad illum locum,

— nuper me in littore vidi,

Servius adnotat Theocrito frequens esse. Ammianus tamen libro 19. fontem Araris Germaniæ primæ tribuit. & verò Araris oritur proximè Vogesinas alpes in collimitio Germanorum & Germaniæ primæ. Itaque de hac prima Germania intelligi posse locus Maronis Beato Rhenano visus est. At Virgili tempore Galliæ pars illa nondum prima aut superior Germania dicta erat.

Labatur pectore vultus] Quarto Idyllio.

ὦ χάριτος Ἀμαρυλλί, μόνος σέθεν ἔδ' ἰανοίεσσι
λαοὶ σὺ περ εἶμι.

O gratiosa Amarylli, solius tui neq; mortuus
Obliviscemur.

At nunc] Antapodosis est lamentationis de futuro exilio: primùm de divisione exulum in diversas orbis partes profugorum: in qua quatuor mundi cardines quodammodo notantur, meridies in Aphrica, Septentrio in Scythia, oriens in Creta, occidens in Britannia.

Sitientes] intellige ad præpositionem licentia poetica omissam: & sitientes propter zonam torridam, quæ ab Aphris incolitur: metonymia autem est Aphros pro Aphricam, quæ in hoc genere rarior est. (Scythiam] versus septentrionem, quæ hodie Tartaria dicitur.

Oaxem] fluvium Mesopotamiæ, qui sua velocitate rapit albam cretam, unde fit turbulentus, ait Servius. neq; Creta hic pro insula mediterranei maris, sed pro terra Servio intelligitur. Alii interpretes Cretæ insulæ fluvium faciunt: Quidam ab Oaxe filio Apollinis etiam dictum putant: alii etiam regiunculam Cretæ altâ, ut Etymologicus: & Oaxis oppidum Cretæ dictum, quod loca prærupta Cretes ἄξυς vocant. Vide Plin. de Oxo fluvio non valde à Servio dissidentem: & quan-

vis hîc Hermolaus & Politianus valdè laborarint, attamen Oxus ille Plinianus, qui ante Hermolaum Plinio, & nunc Capellæ Oaxus dicitur, magis divisioni terrarum convenit à Virgilio propositæ: Oaxus enim est orientis fluvius à Caucasus montibus, inter Bactrianam & Sogdianam fluens in mare Caspium. parit autem arenam multo auro fœcūdā: ut Aristot. ait in mundi mirabilibus. Utrum hîc pastor hanc arenam Cretam dicat, an Cretam dixerit pro Bactrianæ errore idiotis pastoribus non incongruo, ut jam dixi, confiderato. Vide Camertem in Solinum. *Britannos*] divisos toto orbe dicit, quia cōtinens (quæ Oceano alluitur) orbis est terrarum, extra quem sunt insulæ Oceani, ut Britānia: vel quia Romani versus Oceanum Britannicum, Morinos ultimos hominum putabant: unde Virgilius octavo Æneidos,

Extremiq; hominum Morini.

ideoque Britannia orbis alter illis dicebatur.

En unquam] Secundus lamentationis locus est, ex enumeratione adjunctorum bonorum, quæ relinquuntur, domus, novalium, segetum. *Regna*] metaphora: pro meas possessiones, quarum dominus eram. Sic Oratorio I. Tullius; Id nisi hic in tuo regno essemus, non tulissem. *Aristas*] in segetibus quod culmus extulit, dicitur spica: ea tria continet, granum, glumam, id est grani thecam, aristam apicem grani & velut acum tenuem: Arista autem dicta est, quod arelcat prima. hæc ex Varrone, primo de re rustica, capite quadragesimo octavo. *Aristas*] metonymia est pro messes, & per messes, annos intelligimus synecdoches tropo: sic in uno verbo duo sunt tropi, metonymia & synecdoche: & medio gradu intelligimus tertium, quam metalepsi Quintilianus videtur sentisse: sed quod sentiret, parum explicavit. *Novalia*] hæc novalis & hoc navale dicitur: ubi fatum fuit, & antequam secunda satione renovetur, requiescit: vel unde recens sylva sublata est: quod iterum dicemus ad illum primi Georgici locum,

Alternis idem tonsas cessare novalis.

Segetes] propriè dicuntur eorum seminum, unde fit panis, nondum tamen demessæ, ait Valla libro quarto. Quæcunque altiùs emittunt aristas, dicuntur frumenta, ut triticum, secale, hordeum. *En quo*] Tertius locus ex efficiente causa:
nam

nam victoriæ civilis quoddam militibus præmium, fuit assignatio agrorum. *En queis*] Anaphora est, quo repetitur secundus locus de segetibus, & aliis partibus augetur, hortis, vitibus, pascuis.

Inferre] Apostrophe ad seipsum. *Pone ordine*] Sic secundo Georgicôn,

*Indulge ordinibus, nec secius omnia, in unguem
Arboribus positis, secto via limite quadret.*

Ite] Apostrophe ad capellas, & permissio. *Ite*] Epanodus, qualis est septima ecloga,

Ite domum pasti, si quis pudor, ite juvenci:

& 10. *Ite domum saturæ, venit hesperus, ite capelle.*

Tale primo Idyllio,

ὦ λύκοι, ὦ θῶες, ὦ αἰὲν ὄρεα Φωλοίδες ἄρκτοι,
χαίρειδ' ὁ βωκὸς ἔμμεν ἐγὼ Δάφνις ἐκέτ' αἰὲν ὕλαν,
ἐκέτ' ἀνὰ δρυμῶς, ἐκ ἄλσεα. χαῖρ' Ἀρέθουσα,
ἔ ποταμοῖ, τοῖ χαῖτε καλὸν κτ' Ὀυμβροδὸς ὕδωρ.

O lupi, o thoes, o per montes latentes ursi,

Valete: bubulcus vobis ego Daphnis non amplius per syl-

vam,

Non amplius per lucos, non nemora. vale Arethusa,

Et fluvii, qui funditis pulchram juxta Thymbridem a-

quam.

Dumosa] spinosa: dumus enim omnis spina dicitur. An imadverti columellam non multum é dumis eminentem, ait Cicero 5 Tusculana. *Cytisum*] Plinius libri decim tertii capite vicefimo quarto, Frutex est & cytissus, ait, ab Aristomacho Atheniensi miris laudibus prædicatus pabulo ovium; aridus veró, etiam suum: spondetque jugero ejus annua HS. MM. vel mediocri solo, redditus: utilitas quæ ervo, sed ocyor fatietas, perquam modico pinguescente quadrupede, ita ut jumenta hordeum spernant: nõ ex alio pabulo lactis major copia aut melior: super omnia, pecorum medicina á morbis omni usu præstante. Quin & nutricibus in defectu lactis aridum atque in aqua decoctum, potui cum vino dari jubet, firmiores celsioresq; infantes fore: viridem etiam gallinis, aut si aruerit, madefactum. Apes quoque nunquam de fore cytissi pabulo contingente, promittunt Democritus & Aristomachus: nec aliud minoris impendii est. omnes veró authores

rei rusticæ; cytisum celebrarunt. *Amaras*] hominibus, ait
 Servius; nam capris suaves sunt & dulces. *Hic tamen*] Con-
 cluditur ecloga hospitali invitatione ex adjunctis, quod ad-
 est lectus, & cibi copia, & advesperascit. Locus verò ex unde-
 cimo Theocriti Idyllio sumptus est:

ἄδιον ἐν τῶν τε παρ' ἐμὴν τῶν νύκτα Δίφξεις
 ἐντὶ δάφναι τῶν τε, ἐντὶ ραδινὰὶ κυπάρισσοι,
 ἐντὶ μέλας κισσὸς, ἐντ' ἄμπελ' αἰ γλυκύησπερ'.

Jucundius in antro apud me noctem deges:

Sunt lauri illic, sunt tenues cupressi,

Est nigra hedera, est vinea dulcis fructus.

Item septimo Idyllio ad finem longè copiosior locus:

ἐντε βαθείας

αἰδείας χίνοιο χαμδύσιον ἐκκλίνθημεν,
 ἐντε νεοίμοιτοισι γεγαδότες οἰναρείοισι.
 πολλαὶ δ' ἄμμεν ὑπερθε κ' κρητὸς δονέοντα
 αἰχμηροὶ πτελέσθαι τε.

In q̄ profundis

Jucundi lentisci storeis inclinati fuimus,

In q̄ nuper incisus letantes pampinis.

Multæ autem nobis superne super caput movebantur.

Alni ulmique.

Majores q̄] Ex umbris opticæ descriptiones sunt multæ,
 quod manè & vesperi majores sint umbræ, meridie autem
 minimæ.

Fecerat exiguas tum sol altissimus umbras,

Ovidius quarto *Metamorphoseon* definiens meridiem;
 & in dimensionibus corporum etiam adhibentur umbræ.

ECLOGA SECUNDA.

Alexis.

Formosum pastor Corydon ardebat Alexim,
 Delicias domini: nec, quid speraret, habebat.
 Tantùm inter densas, umbrosa cacumina, fagos
 Assiduè veniebat: ibi hec incondita solus
 Montibus & sylvis studio jactabat inani;

Ocræ-

O crudelis Alexi, nihil mea carmina curas,
 Nil nostri miserere, mori me deniq; cogis.
 Nunc etiam pecudes, umbras, & frigora captantis
 Nunc virides etiam occultant spineta lacertos:
 Thestylis & rapido fessis messoribus aestu
 Allia, serpyllumq; herbas contundit olenteis.
 At mecum rancis, tua dum vestigia lustro,
 Sole sub ardentiresonant arbusta cicadis.
 Nonne fuit satius tristeis Amaryllidis iras,
 Atq; superba pati fastidia? nonne Menalcam?
 Quavis ille niger, quavis tu candidus esses.
 O formose puer, nimium ne crede colori:
 Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.
 Despectus tibi sum, nec, quis sim, quæris Alexi:
 Quam dives pecoris nivei, quam lactis abundans.
 Mille mea Siculis errant in montibus agnae:
 Lac mihi non est atque novum, non frigore desit.
 Canto, quæ solitus, si quando armenta vocabat,
 Amphion Dircaus in Actæo Aracyntho.
 Nec sum adeo informis: nuper me in littore vidi,
 Cum placidum ventis staret mare: non ego Daphnina
 Iudice te metuas, si nunquam fallit imago.
 O tantum libeat mecum tibi sordida rura,
 Atq; humiles habitare casas, & figere cervos,
 Hædorumq; gregem viridi compellere hibisco.
 Mecum una in sylvis imitabere Pana canendo.
 Pan primus calamos cera conjungere plures
 Instituit: Pan curat oves, oviumq; magistros.
 Nec te pœniteat calamo trivisse labellum:
 Hæc eadem ut sciret, quid non faciebat Amyntas?
 Est mihi disparibus septem compacta cicuis
 Fistula, Damœtas dono mihi quam dedit olim:

Et dixit moriens, Te nunc habet ista secundum.
 Dixit Damœtas: invidit stultus Amyntas.
 Præterea duo, nec tuta mihi valle reperti
 Capreoli, sparsis etiam nunc pellibus albo:
 Bina die siccant ovis ubera: quos tibi servo.
 Iampridem à me illos abducere Thestylis orat.
 Et faciet, quoniam sordent tibi munera nostra.
 Huc ades ô formose puer, tibi lilia plenis
 Ecce ferunt nymphae calathis: tibi candida Nais
 Pallentes violas, & summa papavera carpens,
 Narcissum, & florem jungit bene olentis anethi.
 Tum casia atq; alis intexens suavibus herbis,
 Mollia luteola pingit vaccinia caliba.
 Ipse ego cana legam tenera lanugine mala,
 Castaneasq; nuces, mea quas Amaryllis amabat.
 Addam circa pruna: & honos erit huic quoq; pomo.
 Et vos ô lauri carpam, & te proxima myrte:
 Sic posita quoniam suaveis miscetis odores.
 Rusticus es Corydon, nec munera curat Alexis,
 Nec si muneribus certes, concedat Iolas.
 Eheu quid volui misero mihi? floribus Austrum
 Perditus, & liquidis immisi fontibus apros.
 Quem fugis ab demens? habitarunt Dii quoq; sylvas,
 Dardaniusq; Paris. Pallas quas condidit arces,
 Ipsa colat: nobis placeant ante omnia sylva.
 Torva leæna lupum sequitur, lupus ipse capellam:
 Florentem cytisum sequitur lasciva capella:
 Te Corydon ô Alexi: Trahit sua quæq; voluptas.
 Aspice, aratra iugo referunt suspensa iuvenci,
 Et Sol crescentes decedens duplicat umbras:
 Me tamen urit amor: Quis enim modus adsit amori?
 Ab Corydon, Corydon, quæ te dementia cepit?

Semi-

*Semiputata tibi frondosa vitis in ulmo est.
 Quid tu aliquid saltem potiùs, quorum indiget usus,
 Uiminibus, molliq; paras detexere iunco?
 Inuenies alium, si te hic fastidit Alexis.*

IN SECUNDAM ECLOGAM.

CORMOSUM] Proponitur initio argumen-
 tum eclogæ, incontinētia amantis, de suis
 amoribus in solitudine conquerentis: mo-
 dō enim amasium partim accusat, partim
 allicit: modō amans ipse seipsum repre-
 hendit: qualis Æpoli querimonia est in
 Comatte Theocriti de sua Amaryllide: & amatoris infelicis,
 Idyllio vicefimo octavo; & Phædriæ in Terentii Eunucho
 de sua Thaide. *Alexis*]æ est privativa particula, & λέξις di-
 ctio: hinc Alexis, quia nihil hîc dicat, ait Mancinellus: apud
 Theocritum non est, sed Amaryllis. Alexidis nomine Cæsar
 intelligitur, ait Servius: alii malunt Alexandrum puerum à
 Pollione Maroni donatum, hoc nomine celebratum: mihi
 magis placet communem locum, & communem affectum
 fictis nominibus à poeta cātari, ut sine tropo res simpliciter
 intelligatur, præsertim cūm Theocriti imitatio constet.

Corydon] Corydalus alaudam seu galeritam significat: hinc
 Corydonis fictum nomen apud Theocritum; quo nomine
 significatur hîc Virgilius, ut Servio placet; mihi verò Cory-
 don ipse significatur, id est insanus & intemperans amator,
 qualis nempe tota ecloga describitur. *Densas fagos*] patulas
 fagos dixit antea. *Incondita*] temeraria, insana: quia modō
 criminatur, modō adulatur, modō sibimet resistit. *Sylvis*]
 ubi propriè Bucolica cantantur: ut,

Sylvestrem tenui musam meditaris avena.

O crudelis] Accusatur Alexidis crudelitas tribus dissimili-
 bus. *O crudelis*] Exclamatio. *Nil*] & prius nihil παρανομα-
 σία est.

τιν ὄλ' ἐσκέμαί, τὸ δὲ μευ λόγον ἔδεναι ποιῆ:

Tibi totus incumbo, tu autem mei rationem nullam facis. 3 Idyll.

Mori me denique] ex eodem Idyllio pauló anté:

— ἀπὸ γὰρ αἰμασίου ποινήσει.

— strangulari me facies.

Nunc] Anaphora. Lacertos] Septimo Idyllio:

ἀνίκα δὲ ἐστὶν αἰμασίου καὶ γέρουδδ.

Quando jam & lacertus in sepibus dormit,

Thestylis] velut à testa testilem, id est fictilem, deducit Servius. Est tamen apud Theocritum veneficæ nomen.

Serpyllum] Serpyllus aut serpyllum, Serpoletum Francis dicitur. Hic autem ad messoris refrigerationem herbas calidas Virgilius cōjungit (quia ut ex Plinio citat Servius) contraria contrariis, aliquando similibus etiam curantur: ut hic calor & æstus calidis herbis curatur: Prius autem contraria contrariis, pecudes captant umbras & frigora adversus æstum: virides lacerti spinetis occultantur adversus æstum.

At mecum] Antapodosis, At interea tamen uror. **Cicadis]** Cicada non est noster gryllus, quanvis magnitudine propè sit eadem: cygallam Galli Provinciales appellant: duoque ejus genera sunt, minores, quæ primæ proveniunt & novissimæ pereunt: sunt autem mutæ: majores volatu raræ, è quibus quæ canunt, vocantur achetæ: quæ verò minores sunt, terti-goniæ, sed illæ magis canoræ: inares canunt in utroque genere, fœminæ silent. gentes vescuntur iis ad orientem, etiam Parthi opibus abundantibus. non nascuntur in raritate arborum, nec in campis, nec in frigidis aut umbrosis nemoribus. Plinius lib. undecimi cap. vicésimo sexto, & cap. 27. Cicadæ mentio est Idyllio primo, sed aliter:

— τέτλιγγς ἐπὶ σύζε φέρτερον ἄδδς,

— cicada quoniam tu meliùs canis.

Nónne] Secundum crudelitatis argumētum è minoribus; **Amaryllis & Menalcas** sunt minùs crudeles.

Tristes] sic ecloga tertia,

Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres,

Arboribus venti, nobis Amaryllidis ira.

Quantis] Illustratio ex diversis. **O formose]** Tertium argumentum, est causa superbiæ, quæ similitudine extenuatur. **Colori]** synecdoche pro candori. **Ligustra]** Ligustrum vulgo Franci troësnam vocant: metonymia hic est subjectæ arboris pro floribus adjunctis, quos constat esse candidissimos.

Toto candidior puella cygno,
Argento, nive, lilio, ligustro.

ait Martialis libro primo. *Vaccinia*] *Vaccinium* quid sit, magna controversia est inter homines eruditos: Nicolaus Leonicensus putat esse acinos ligustri: & Raphaël Volateranus hic *vaccinia* legit item pro acinis ligustri: Massarius mavult esse mora agrestia, & Leonhartus Fuchsius eum videtur secutus: Servius violas facit purpurei coloris: & Ruclius Servium secutus, hyacintho idem facit: vacietum putat esse Gallicum. Vicefimo octavo Idyllio consimilis comparatio est:

Ἐ τὸ ρόδον καλόν ἐστι, Ἐ ὁ χρὸν ὅ αὐτὸ μαρραίνε
ἢ τὸ ἰον καλόν ἐστὶν ἐν εἴαρι, Ἐ τὰ χυ γηραῖ
λαυθὸν τὸ κρίνον ἐστὶ, μαρραίνεται αἰνίγη πίπτη
αἰ ἢ χυὸν λαυθα, Ἐ τίκεται αἰνίγη παχθῆ
Ἐ καλλὸν καλόν ἐστὶ τὸ πευδιθὸν, αἰλλὶ ὀλίγη ζῆ
Et rosa pulchra est, ὅ tempus ipsam tabefacit:
Et viola pulchra est in vere, ὅ citó senescit:
Album lilium est, marcescit quando cadit:
Illa autem nix alba, ὅ liquefit quando congelata est:
Et pulchritudo pulchra est puerilis, sed parum vivit.

Item Idyllio 36:

μὴ καυχῶ. τίχα γάρ σε παρήρχεται ὡς ὄναρ ἤδη
αἰ σαφυλὶς σαφίς ἐστὶ, Ἐ ρόδον αὐθὸν ὀλεῖται.

Non gloriare, citó enim te præterit tanquam somnium puer-
bertas:

Uva uva passa est, ὅ rosa sicca perit.

Despectus] Accusatus est adhuc Alexis, deinceps ad eum al-
licendum laudatur ex adjunctis Corydon, quòd sit dives,
musicus, formosus: divitiæ probantur per species.

Mille me.e] Locus ex undecimo Idyllio sumptus est:

αἰλλὶ ὠντὸς τριῖτος ἐὼν, βοτὰ χίλια βόσκω,
πῆκ τούτων τὸ κρῆπιτον ἀμελγόμενον γάλα πίνω
τυρὸς δ' ἔ λείπε μ' ἔτ' ἐν θέρει, ἔτ' ἐν ὀπώρη,
ἢ χυμῶν ὅ ἀκρω.

Sed ipse talis cūm sim, oves mille pasco,

Et ex iis optimum mulsū lac bibo:

Caseusq; non deficit me neq; in aestate, neq; in autumnis

Non hyemis extremitate.

Canto] Secundus laudis locus, de musica: quæ probatur collatione parium, quod Corydon sit musicâ par Amphioni. Talis musicæ suæ commendatio est Idyllio 24.

*αἰδὺ δὲ μοι τὸ μέλισσος, ἔ μὴ σύραξι μελίσσος,
κλυῖ αὐλῶ λαλίω, κλυῖ δῶνακι, κλυῖ πλαγιαύλω.*

Dulcis autem mihi cantus, ἔ si fistula cano,

Et si tibia loquor, ἔ si calamo, ἔ si fistula compacta.

Amphion] Amphion & Zethus filii Jovis ex Antiopa. Amphion Lydios modulos & citharam invenit, ait Plinius libri septimi capite quinquagesimo sexto. Dirceus autem hîc dicitur à Dirce fonte Thebano, ut ait Probus. meminisse Amphionis Horatius libro tertio carminum ode II.

Mercuri, nam te docilis magistro

Movit Amphion lapides canendo.

Et in arte poetica:

Dictus ἔ Amphion Thebanæ conditor arcis

Sax movere sono testudinis.

Actæo] id est litorali (ait Servius:) nam Aracynthus mons est Thebanus litoralis, & ἀκτῆ Græcum, tanquam Latinè Acta dicitur apud Virgilium quinto Æneidos:

At procul in sola secreta Troades Acta,

Amissum Anchisen flebant.

Et septima Verrina apud Ciceronem: Ipse tamen cum vir esset Syracusis, uxorem ejus parum poterat animo soluto ac libero tot in acta dies secum habere. Aracynthus tamē aliis est in Attica, aliis in Bœotia, aliis in Arcadia. Plinio & Solino mons est A carnaniæ: quorum si sententia vera est, necesse est in tot regionibus cognominem esse montem. *Actæo*] non Atheniensi ait idem Servius, quanvis ἀκτῆς dictæ sint Athenæ, vel ad imperitiam pastoritiam demonstrandum ita dixit poeta contra rei veritatem, quod Theocritus sæpe facit: quo genere priora illa de Tigri, Arari, Oaxe possunt accipi.

Nec sum] Tertia laus à forma, quæ probatur adjuncta imagine & parium collatione, qualis est, sed apertior, Idyllio 24. plurimis versibus. *Nec sum*] Extenuatio est, qualis est pro Cælio Ciceronis: Ut eum nihil pœniteat non deformem esse natum. Locus autem est é sexto Theocriti Idyll.

Ἐ γάρ θλω ἔδ' εἶδος ἔχω κραιπνόν, ὡς με λέγῃσι:

ἔ γδ' πρᾶν ἐς πόντον ἐσέλευπον, ἧς ἔ γαλάνα.

Etenim

Etenim sané neq; formam habeo malam, ut me dicunt:

Etenim nuper in mare respexi, erat autem tranquillitas.

At hoc argumentum Servio falsum est, ac negatur (ait) per rerum naturam fieri, ut in mari conspiciatur imago: & rusticam imperitiã híc decoré servari, ut apud Theocritum. Cælius autem Rhodiginus libri decimi quarti cap. 10, Servio resistit: licet mare in serenitate colorem sibi trahat, & oleosum pingue in eo supernatet, indeq; imago reddi nequeat, ut in speculo obnubilato: attamen placidum ventis mare ex Seneca interpretatur, cùm leviter nec in vnam tantum partem commovetur: & Lucianum citat, tranquillum mare speculo comparantem. Atq; ejusdem libri cap. 9. ait oleosum illud in mari, flatu Aquilonis discuti, ut Aquilone flante mare lucidius efficiatur. Deniq; opticis quibusdam placet speculum quidvis perspicuum dicere, ab eoq; imagines reddi, & in undis relucere. Sed opticum illud,

Si nunquam fallit imago] magis est observandum: nec enim imago veritatem penitus exprimit, & fallit tamen plerunq; ut in situ motuq; de quibus in nostris opticis copiosius.

O tantum] Repetitur secunda laus de musica: Si mecum pastoritiam vitam agere velis, Pani musicã similis eris: collatio est similitum. *O tantum*] Optatio. *Tibi*] quæ tu putas. *Humiles*] dixit antea pauper tugurium.

Cervos] Metaphora dicuntur cervi in ædibus rusticis, ubi singula extrema bacilla forcillatam habent figuram literæ Y, à similitudine cornuum cervi, ait Varro de lingua Latina. *Hibisco*] Poetica syntaxis, ut, *It clamor celo*, pro ad hibiscum & ad cælum: Est autem hibiscus vel hibiscum, ut à quibusdam ebiscus, herba non dissimilis malvæ, ait Theophrastus, sed folio major caulæque pilosior. Plinius lib. decimonono cap. quinto: Hibiscum à pastinaca gracilitate distat, damnatum in cibis, sed medicinæ utile. Ecloga decima videtur pro junco aut vimine accipi,

— *Et gracili fiscellam texit hibisco.*

In sylvis] Sylvestrem musam, & *Montibus & sylvis*, fuit antea. *Pana*] πᾶν πάντων universum dicitur, indeque instar universi pingitur hic deus cornibus, solis radios & lunæ cornua ostendit: facie rubra, ætherem: nebride in pectore stellata, stellas: inferiore parte hispida, virgulta & arbores: caprinis

pedibus, solidam terram: septem calamorum fistula, septem planetarum harmoniam: curvo pede, annum in se recurrentem: victus amore, quod omnia vincit amor. Syringa enim amavit, & cum esset auxilio terræ in calamum conversa, è calamo fistulã fecit: vide Serviũ. *Pan*] *Pana* & *Pan*, polyptoton, *Pan*] *Anaphora*. *Ovesovium* q₃] polyptoton.

Necte] *Prolepsis*, quæ refellitur collatione parium.

Amyntas] *Amyntas* pastoris nomen in *Idyllio* ultimo apud *Theocritum*. *Est mihi*] *Continuatur* laus musicæ ex instrumento, instrumenti quæ & adjunctis & authore & adjuncta invidia. *Disparibus*] quarum sunt aliis aliæ majores. *Cicutis*] *Cicuta* herba venenosa, de qua *Plin.* lib. 25. c. 13. *Cicuta* quoq; venenum est publica *Atheniensium* pœna in visa:

— *Barbatum crede magistrum*

Dicere, sorbitio tollit quem dira cicuta,

ait *Persius* de *Socrate*. ejus calamo conficiuntur etiam pastoritiæ fistulæ, & sic erit *ecloga* quinta,

Hac te nos fragili donabimus antè cicuta.

Quo pacto fortassis hîc etiam videri possit à poëta dictum: *Servius* tamen *cicutæ* nomine ait hîc significari spatium inter nodos cannarum, ut fistula sit septem *disparibus* internodiis cera fortasse compactis.

Damætas] nomen est pastoris in *Idyllio* *Theocriti* sexto.

Dono] *Idyllio* quarto:

δῶρον εἶναι νῦν ἔλαβεν,

Dono mihi ipsam reliquit.

Præterea] repetitur prima laus de divitiis per varias species donorum: prima est de capreolis versicoloribus copiosè latentibus, amatis à *Thestyle*: quæ nova adjuncta sunt. *Capreoli*] *Caprea* sylvestris est capra, *Martial.* lib. 13.

Pendentem summa capream de rupe videbis,

Casuram speres, decipit illa canes.

Capreoli] locus è tertio *Idyllio* *Theocriti*:

*ἢ μᾶν θι λούκαι δίδυματόκην αἴγα φυλάσσω,
ταίν με εἰ Μέρμωνων εἰ Εριθᾶκίς αἰ μελανώχρωσ
αἴτῃ· εἰ δώσω οἱ, ἐπεὶ τὸ μοι ἐνδιαφύπη.*

Certè quidem tibi albam gemellos parientem capram servo,

Quam me εἰ Mermmonis Erithacis nigri coloris

Postulat: εἰ dabo ei, quoniam tu mihi delicias facis.

Abduce-

Abducere] Orat abducere, ut abducatur, figuratum ait Servius.

Huc ades] Secunda species opum, é suavium herbarum fasciculo per nymphas collecto. *Lilia*] postea decima ecloga erit: *Florentes ferulas, & grandia lilia quassans.*

Calathis] Κάλαθος Græcum est, Latinum veró qualus vel qualum, quasillus vel quasillum. *Nymphæ*] Νύμφη sponsa: & á veteribus agrestia numina Nymphæ dictæ, ut νηίδες, αἰμαδρυάδες, & ὄρεσιάδες, ἢ λειμωνιάδες, fluminum, arborum, montium, pratorum incolæ: quæ dictæ sunt etiam nutrices Liberi patris: αἰμαδρυάδες tamen propriæ quæ cum arboribus & nascuntur & intereunt: sicuti δρυάδες quæ inter arbores vivunt. *Pallentes*] Plin. lib. 31. cap. 6. ait violas alias esse purpureas, alias luteas, alias albas. florem autem primum ver nuntiantium sunt albæ violæ, ait ejusdem libri capite undecimo. *Papavera*] fuisse autem in honore papaver apud Romanos semper, indicio est Tarquinius Superbus, qui legatis á filio missis decutiendo papavera in horto altissima, sanguinarium illud responsum facti ambage reddidit, ait Plinius lib. 19. cap. 8. Idyll. II.

— ἔφερον δὲ τοι ἢ κείνα λευκά,
ἢ μέγαν ἀπαλαὺν ἐρυθρὰ πλαταγόνι ἔχουσιν.

— Ferrem autem tibi vel lilia alba,
Vel papaver tenerum rubra folia habens.

Narcissum] Narcissus flos est non á fabuloso puero in eum converso, ut ait Servius, sed á narce, id est torpore nominatus, ut affirmat Plinius libri 21. cap. 19. cùm caput gravet: Ruellius ait apud nos in montibus frequentem esse, rusticis tamen incognitum, & sine nomine. *Anethi*] Anethum herba boni odoris. Plinius lib. 20. cap. 18. Anethum quoque ructus movet, tormina sedat, alvum sistit. Idyllio 7;

κῆρὸν πλῆθος κατ' αἴμαρ, ἀνήθινον ἢ ῥοδόεντα
ἢ ἐλευθέρων σέφανον πρὸς κρητὶ φυλάσσαν.

Et ego ille in die anethinam, vel roseam,
Vel violaceam coronam circa caput servans.

Casia] frutex & casia est, juxta cinnami campos nascitur, amplitudine trium cubitorum ait Plinius libri 12. capite 19. Virgilius tamen hinc herbam facit, ut Servius interpretatur: an hinc etiam pastoris αἰμαρτήμα fuerit? quidem tamen casiam

faciunt aliam herbam, aliam fruticem: fruticem veró cassiam tum aromatitem, quam officinæ vulgo canellam vocāt, tum fistulam ligneam quam cassam. *Mollia*] Plumei tactus, ait Servius, ad hyacinthum respiciens. *Luteola*] lutū prima longa quibusdam videtur herba esse, qua tingitur chryfocolla.

— *Jam croceo mutabit veller a luto,*

erit ecloga quarta. *Caltha*] calendulam vulgò nominant, Franci solfiam, cujus folia olent non flores, ait Plinius libri 21. capite 6. *Ipsa*] Amplificatur proxima doni species variis fructibus & ramis. *Cana*] Periphrasis est cydoneorum, vel (ut Latini loquuntur) cotoneorum, ex adjuncta canicie: sunt enim præstantissimi odoris quæ sunt candidiora, ait Plinius libri 21. capite 6. item ex lanugine. *Nuces*] Nux genus est, significat enim omnem fructum tectum duro cortice: species sunt avellanæ, amygdalæ, juglandes castanæ. *Cerea*] cerei coloris, aut mollia, ut ait Horatius:

Cerea Telephi laudat brachia.

Et idem,

Cereus in vitium flecti.

Pomo] Pomum item est generalius nuce, & omnem arboris fructum esui aptum significat, seu mollem seu durum.

Et vos] Apostrophe. *Lauri*] Synecdoche totius pro parte, nã ramum laureum significat. *Myrte*] altera apostrophe, ubi similis est synecdoche. Idyllio vicesimo locus est non absimilis de variis floribus, narcisso, hyacintho, viola, serpillio.

Rusticus] revocatio sui ipsius ex adjuncto fastu & despectu munerum, & ex majori, quòd Iolas donet largiùs: Apostrophe est. *Eheu*] Exclamatio, qua duobus similibus Alexidis fastum coarguit: placet enim potiùs quàm stultitiam Corydonis, cum paulò post amens Alexis dicatur.

Eheu] Idyllio tertio,

ὦ μοι ἐγὼ τί πάθω;

Hei mihi ego quid patior?

Austrum] Auster humidus & calidus est, & mortui hominis capite flores efflante vulgò pingitur à Cosmographis: Zephyro autem contrà flores nascuntur. Græcè autem *ὄρος* dicitur, & *ὄρος* est humor, & Latine scribitur à quibusdam Hauster, velut ab hauriendo dicatur.

Aprum] qui luto delectatur,

Sæpe volutabris pulsos sylvestribus apris

Lattat

Latrati turbabis agens — 3 Georgico.

Quem fugis? Exclamatio, qua revocatur adhortatio & paribus premitur. *Paris*] cūm de forma dearū judicavit. Dardanius autem dicitur á Dardano Electræ Jovisque filio, Iliā primo conditore, unde postea Paris. Tale est Idyllio 8,

— λέγε Μίλων,
ὡς Πρώτους Φώκας, ἔ θεὸς ὦν, ἐνεμεθ.

— Dic Milon,

Quod Proteus Phocas, & Deus, pascebat.

Et Idyllio vicesimoquarto suasionis cōsimilis argumenta sunt bubulci, quod etiam Dionysus & Venus & Luna & Rhea & Saturnides & Cybele rusticos amarunt.

Pallas] permissio ex dissimili: Pallas inter multa alia dicitur etiam inventrix ædificiorum: & ἐρυσίποθλις ἔ πολιὰς, custos civitatum dicitur. *Nobis*] Antapodosis collatione similibus illustrata: ubi etiam colligitur é specialibus generale. *Torva*] κλίμαξ seu gradatio trium graduum. *Torva*] Locus ex Theocrito, Idyllio 10.

αἰ αἰξ ἢ κύπρον, ὁ λύκος τὰν αἶγα διώκει,
αἰ γέρων ὅ τ' ἄροτρον ἐγὼ εἴ' ἐπὶ τὴν μεμρόνημαι.
Capra cytisium, lupus capram sequitur.
Grus aratrum: ego in te depereo.

Aspice] altera sui revocatio per apostrophen ex adjunctis temporis & omitti negotii. Quintilianus in his signis synecdochen tropum statuit inepté, cūm propriis verbis omnia dicta sint, nec significationis propriæ hīc ulla fiat mutatio.

Aspice] Periphrasis est noctis, pro quo fuit anté

Et jam summa procul villarum culmina fumant.

Et Sol] Pro quo anté,

Majoresq; cadunt altis de montibus umbrae.

Metamen] Quavis solis ardor adventu noctis remittatur.

Quis enim] Ratio ex adjunctis: qualis de Phædria apud Terentium:

*Here, que res in se consilium, neq; modum habet ullum,
Eam consilio regere non potes.*

Ab Corydon] Locus est totus é Cyclope Theocriti, Idyllio undecimo:

ὦ Κύκλωψ, Κύκλωψ, πᾶ τὰς φρένας ἔκπεπότησαι;
αἰκ' ἐνδῶν θαλάρως τε πλέθεις, ἔ θαλλὸν ἀμείσας,

D iij

Τῷς ἄργεσι φέροις, τόχα κεν πολὺ μᾶλλον ἔχοις νοῦν,
πᾶν παρεῖσθαι ἄμελγε.

O Cyclops, Cyclops, quó mentibus evolasti?
Utinam veniens calathosq; plicares, & ramum metens,
Agnis ferres, forté multó magis haberes mentem.
Præsentem mulge.

Corydon, Corydon] Epizeuxis. Semiputata] Geminata ne-
gligentia, semiputata vitis & ulmus frondosa: nanq; utrun-
que obest: unde est Georgico secundo,

— Bis vitibus ingruit umbra.

Est autem ulmus vitibus amica, ideoque illis maritatur, ut
amplissimé percipietur in Georgicis.

Quintu] Proponitur amoris remedium ex contrariis ne-
gotio & spe alterius amoris. Detexere] tale quiddam Idyl-
lio primo:

αὐτὰρ ὄγ' αὐθερίκεοσι κελῶν πλέκη ἀκροδύησαν,
χοῖνῳ ἐφαρμόσδων.

At hic culmis pulchram texit fiscellam,

Junco adaptans. Ecloga decima idem feré repetitur.

Invenies] Locus hic etiam ex Cyclope.

— τί τ' φεύγοντα διώκεις;

δρήσας Γαλατέαν, ἴσως ἔ κελῶν ἄλλαν.

— Quid fugientem persequeris?

Invenies Galateam, forté etiam pulchriorem aliam.

ECLOGA TERTIA.

Palæmon.

Menalcas, Damœtas. Palæmon.

ME. **D**ico mihi Damœta, cujum pecus? an Melibœi?

DA. **N**o, verum Egonis: nuper mihi tradidit Egonis:

ME. **I**nelix ô semper ovis pecus: ipse Neeram

Dum fovet, ac, ne me sibi præferat illa, veretur.

Hic alienus ovis custos bis mulget in hora:

Et succum pecori, & lac subducitur agnis.

Parciús

Parcius ista viris tamen obijcienda memento. D A.
 Novimus & qui te transversa tuentibus hircis,
 Et quo, sed faciles Nymphæ risere, sacello.
 Tum credo, cum me ar bustum videre Myconis, M E.
 Atq; mala vites incidere false novellas.
 Aut hîc ad veteres fagos, cum Daphnidis arcum D A.
 Fregisti, & calamos, quæ tu perverse Menalca,
 Et cum vidisti puero donata, dolebas:
 Et si non aliquâ nocuisses, mortuus esses.
 Quid domini facient, audent cum talia fures? *servi.* M E.
 Non ego te vidi Damonis pessime caprum
 Excipere insidiis, multum latrante Lycisca?
 Et cum clamarem: Quò nunc se proripit ille?
 Tityre coge pecus: tu post carecta latebas.
 An mihi cantando victus non redderet ille, D A.
 Quem mea carminibus meruisset fistula caprum?
 Si nescis, meus ille caper fuit, & mihi Damon
 Ipse fatebatur: sed reddere posse negabat.
 Cantando tu illum? aut unquam tibi fistula cera M E.
 Juncta fuit? non tu in triviis indocte solebas
 Stridenti miserum stipula disperdere carmen?
 Vis ergo inter nos, quid possit uterq; vicissim D A.
 Experiamur? ego hanc vitulam (ne forte recuses,
 Bis venit ad mulctram, binos alit ubere foetus)
 Depono: tu dic mecum quo pignore certes.
 De grege non ausim quicquam deponere tecum: M E.
 Est mihi namq; domi pater, est injusta noverca:
 Bisq; die numerant ambo pecus, alter & hœdos.
 Verum id, quod multo tute ipse fatebere majus,
 (Insanire libet quoniam tibi) pocula ponam
 Fagina, celatum divini opus Alcimedontis:
 Lenta quibus torno facili superaddita vitis,

Diffusos hedera vestit pallente corymbos.
 In medio duo signa, Conon: & quis fuit alter?
 Descripsit radio totum qui gentibus orbem:
 Tempora quæ messor, quæ curvus arator haberet.
 Necdum illis labra admovi, sed condita seruo.

D A. Et nobis idem Alcimedon duo pocula fecit:
 Et molli circum est ansas amplexus acantho:
 Orpheaq; in medio posuit, sylvasq; sequentes.
 Necdum illis labra admovi, sed condita seruo.
 Si ad vitulam spectes, nihil est quod pocula laudes.

M E. Nunquam hodie effugies: veniam quocunque vocaris:
 Audiat hæc tantum, vel qui venit, ecce, Palemon.
 Efficiam, post hæc ne quenquam voce laceffas.

D A. Quin age, si quid habes, in memoria non erit ulla:
 Nec quenquam fugio. tantum vicine Palemon,
 Sensibus hæc imis (res est non parva) reponas.

P A. Dicite, quandoquidem in molli consedimus herba:
 Et nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbos:
 Nunc frondens sylva, nunc formosissimus annus.
 Incipe Damæta, tu deinde sequere Menalca:
 Alternis dicetis, amant alterna Camæne.

D A. Ab Jove principium Musa, Jovis omnia plena:
 Ille colit terras, illi mea carmina cura.

M E. Et me Phœbas amat, Phœbo sua semper apud me
 Munera sunt lauri, & suavè rubens hyacinthus.

D A. Malo me Galatea petit lasciva puella:
 Et fugit ad salices, & se cupit antè videri.

M E. At mihi sese offert ultrò meus ignis Amyntas:
 Notior ut jam sit canibus non Delia nostris.

D A. Parta meæ Veneri sunt munera: nanq; notavi
 Ipse locum, aerie quò congesse palumbes.

M E. Quod potui, puero, sylvestri ex arbore lecta,

Aurea

Aurea mala decem misi, cras altera mittam.
O quoties, & quae nobis Galatea locuta est! D A.
Partem aliquam venti, Divum referatis ad aures.
Quid prodest, quod me ipse animo non spernis Amynta, M E.
Si, dum tu sectaris apros, ego retia seruo?
Phyllida mitte mihi, meus est natalis, Iola: D A.
Cum faciam vitula pro frugibus, ipse venito.
Phyllida amo ante alias: nam me discedere flevit, M E.
Et longum formose vale, vale, inquit, Iola.
Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres, D A.
Arboribus venti, nobis Amaryllidis ira.
Dulce satis humor, depulsis arbutus hœdis, M E.
Lenta salix foeto pecori, mihi solus Amyntas.
Pollio amat nostram, quanvis sit rustica, musam: D A.
Pierides vitulam lectori pascite vestro.
Pollio & ipse facit nova carmina, pascite taurum: M E.
Iam cornu petat, & pedibus qui spargat arenam.
Qui te Pollio amat, veniat, quò te quoq; gaudet: D A.
Mella fluant illi, ferat & rubus asper amomum.
Qui Bavium non odit, amet tua carmina Mevi: M E.
Atq; idem jungat vulpes, & mulgeat hircos.
Qui legitis flores, & humi nascentia fraga, D A.
Frigidus, ô pueri, fugite hinc, latet anguis in herba.
Parcite oves nimum procedere, non bene ripe M E.
Creditur, ipse aries etiam nunc vellera siccant.
Tityre, pascentes à flumine rejice capellas: D A.
Ipse, ubi tempus erit, omneis in fonte lavabo.
Cogite oves pueri, si lac praeceperit aestus, M E.
Ut nuper, frustra pressabimus ubera palmis.
Eheu, quam pingui macer est mihi taurus in arvo: D A.
Idem amor exitium est pecori, pecorisq; magistro.
His certè neq; amor caussa est, vix ossibus herent: M E.

Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.

D A. *Dic quibus in terris (Es eris mihi magnus Apollo)
Treis pateat cæli spatium non ampliùs ulnas.*

M E. *Dic quibus in terris inscripti nomina regum
Nascantur flores, Es Phyllida solus habeto.*

P A. *Non nostrum inter vos tantas componere lites:
Et viiula tu dignus, Es hic, Es quisquis amores
Aut metuet dulcis, aut experietur amarus.
Claudite jam rivos pueri, sat prata biberunt.*

IN TERTIAM ECLOGAM.

Æcloga pastorum iurgia primò proponit, tum musicum certamen, postremò par de utroque iudicium.

Dic mihi] despicit veluti mercenarium, sed repungitur è dissentaneis objecto rivali domino. Dic mihi] Ex quarto Idyllio sumptum est:

B A. *εἰπέ μοι ὦ Κορύδων, τίνας αἰ βόες; ἢ ῥα Φιλώνδης;*

K O. *ὄχι, ἀλλ' Αἰγώνος, βόσκειν δέ μοι αὐτὰς ἔδωκεν.*

Dic mihi o Corydon, cuius boves? an Philonda?

Non, verum Ægonis, pascendas autem mihi ipsas dedit.

Infelix] Exclamatio qua acculat ex effectis & Ægonem libidinis, & Damœtam furti: quarto Idyllio:

B A. *ἄφλαῖαί γ' αὐτὰι, τὸ βωμόλον ὡς κεινὸν ὄρον.*

K O. *ἢ μὲν ἀφλαῖαί γ', ἔσπετι λῶντι νέμεσθαι.*

Misera hæ, quòd malum bubulcum invenerint.

Certè quidem misera, Es non ampliùs volunt pascere,

Ovis] Synecdoche pro ovium, ut pecus pro grege ibidem: & antè, — Cuium pecus?

Mulget in hora] Quod tamen per totum diem vix potest in fœcundis ovibus fieri. De hoc in Georgicis libro tertio,

Quod surgente die mulserè horisq; diurnis,

Nocte premunt.

4 Idyl. *ἢ πᾶσι κρύβδων τὰ ποθέσθαι πᾶσι ἀμέλγες;*

Certè ubi ipsas clam vespere omnes mulges?

Et succus] Macerantur oves: succus enim est humor quo alitur

alitur animal: hinc corpus solidum & succi plenum ait Terentius in Eunuchō. Et Varro 2 de re Rustica vetat, dum nutricantur agni, matres mulgeri, quia plus lanæ ferunt, & agnos plures: & lex Justiniani, ea de re ait, *Εάν δὲ ῥεθῆ ποιμὴν ἀμέλων τὰ πρὸ βάλαι λάθρα ῥόκνεϊσ αὐτῶ, ἢ πιπρῶσκων, τυπόμενῳ ῥόκμιθῶ σερείθω*: Si deprehensus sit opilio oves mulgere clam domino suo, & vendere, verberatus mercede privetur. *Parciūs*] Reponitur ex adjunctis probrum turpioris libidinis, & aliis adjunctis exaggeratur. *Qui te*] Ellipsis, ubi decenter pudoris gratia verbū turpitudinis reticetur, ut Quintilianus libri noni capite tertio monuit. *Hircis*] quos constat libidinosos esse, ut si coeuntes videant, indignentur, & in eos impetum faciant. Est autem hircus mensium septem satis habilis ad procreandum, quoniam immodicus libidinis, dum adhuc uberibus alitur, matrem stupro supervenit, & idē celeriter & ante sex annos confenescit, quod immatura Veneris cupidine primis pueritiæ temporib. exhaustus est: Columella libri septimi capite sexto. *Transversa tuentibus*] periphrasis est pro indignantibus. *Hircis*] alii *hirquis*, id est, oculorum angulis, ait Servius ex Suetonio: at Pierius putat & hircis & hirquis idem significari, & ejusdem nominis orthographiam diversam esse. *Tum credo*] Ironia, qua ex effectis crimen capitis objicitur de arbutis & vitibus incis. *Arbutum*] hac etiam de re lex Justiniani, *οἱ δένδρα καὶ μέλισσαι ἀμπέλους τέμνοντες, ὡς ληστὰ καὶ κλοπέων*: Qui arbores & maximē vites incidunt, latronum more puniantur. fuit & omnino cura arborum legibus priscis, cautumq; est duodecim tabulis, ut qui injuria cecidisset alienas, lueret in singulas aris xxv. ait Plinius libri 17. cap. 1. *Myconis*] nomen est ex Idyllio quinto. *Aut hīc*] reponitur ex invidiosis factis accusatio, loci & personæ adjunctis amplificata.

Arcum] habent etiam sua arma pastores,
Armaq; Amycleumq; canem, Cressamq; pharetram,
 ut est tertio Georgico. *Dolebas*] Idyllio quinto,

— τὸ δ' ὠκιστὸν ἔστι τὸ ἐπὶ κού
 βασιάνων.

Tu autem ὀ male & tunc liquefiebas
 Invidens.

Quid] Exaggerat audaciam domini, collatione minorum.

ubi fures per metonymiam ex adjunctis pro servis accipe. Non ego] objicitur aliud furtum, & variis circumstantiis exaggeratur: locus autem est Idyllio quinto similis.

ὄν δ' ἀπὸ τῶν κροῖνας σίτ' ἀμνίδες; ὄν ἐσορῆτε
τὸν μὲν τῶν σὺρῆσαι παρὰ κλέψαντα Κομῶται;
Non á fonte heus agna? non inspicitis
Meam fistulam paulo antè furantem Comatam?

Excipere] Excipere insidiis, insidiosè furari.

Lycisca] ἀλύκῃς, id est lupus, diminutivum λυκίσκος, & nunc Lycisca. canes autem apud Indos è tigribus etiam concipiunt, & ob id in sylvis coitus tempore alligant fœminas: hoc idem è lupis Galli, quorum greges suum quisque ductorem è canibus & ducem habent, ait Plinius libri octavi, capite quadragesimo. Idyllio 6:

— πάλιν ἄλλ' (ιδε) τῶν κυῖα βάλει,
ἄτοι τῶν οἴων ἔπεται σκοπός· αἱ ἢ βαῦσθ
εἰς ἄλλα δερκομένα.

— Iterum hæc ecce canem percutit,
Quæ te ovium sequitur custos: hæc autem latrat
In mare aspiciens.

Quo nunc] pro soropœia. Carecta] Carex herba acuta & durissima, ait Servius, sparto similis.

Et carice pastus acuta, 3 Georgico.

Ex ea (ait Ruellius) mollissimæ texuntur cathedræ, folio ferè arundinis, uliginoso & palustri loco plurima. Hinc carectum, locus iis herbis confitus. quidam putant esse gladiolum: sed interpretatio Servii repugnat.

An mihi] defenditur jure factum:

Quod victor merueram, jure cepi:

At victor capram merueram:

Jure itaque cepi.

Propositionis sententia primò comprehenditur.

Si nescis] Assumptio est affirmata testimonio Damonis.

Cantando] Resistitur assumptioni inficiatione causæ & factis, quæ musici certaminis præparatio est.

Tu illum] ἄμγουσος musicum vicisti? intellige: id enim emphasis & ellipsis volunt. Fistula] Similis est 5 Idyllio locus,

τῶν ποίαν σὺρῆσαι; τὸ γὰρ πόνη δῶλε Συβαρῆ
ἐκπύσω σὺρῆσαι; τί δ' ὄσκέπ' σὺ Κορύδωνο

δρκαῖ

ὄρεϊ τῷ χαλάμας αὐλὸν ποπῶσδεν ἔχοντι;
 Quam fistulam? tu enim quando serue Sybarita
 Possedisti fistulam? quid non adhuc cum Corydone
 Sufficit tibi stipulae foramen sibilare habenti?

Cera] Sic antea:

Pan primus calamos cera conjungere plures
 Instituit.

Indocte] ἀμυσοῦν appellat indoctum. **Stridenti**] malé sonanti, sicut sonant collisi rudentes: stridor enim illic est proprius: ut Æneidos tertio,

— Stridorῶν rudentum.

Miserum] Servius flebile interpretatur, qualis fiebat in triviis & quadriviis á pastoribus in honorem Dianæ, id est Proserpinæ, ad imitationem Cereris, eam inquirentis. Potest etiam miserum pro inepto & indocto accipi: ut mendicorum more & urbicorum poetarum, Damætas in triviis cecinerit.

Vis ergo] Occasione proximi cōvitiis provocatur Menalcas ad cantandum, & victoriæ præmium proponitur, & effectis commendatur. Similis locus est octavo Idyllio,

χρήσθεις δ' ὧν εἰσιδεῖν; χρήσθεις καὶ θεῖναι ἀεθλον;
 Vis autem igitur inspicere? vis deponere præmium?

Quo ex loco etiam sequentia deducta sunt.

Vitulam] á viridioræ ætate etiam post partum dicuntur vaccæ, ait Servius. Simile est Idyllio primo:

αἰγά τε τοι δώσω διδυμῶλον ἄν τις ἀμέλξαι,
 ἀδὺ ἔχουσ' εἰφως, ποτὶ μέλξεται ἐς δύο πέλλας.
 Capramῶν tibi dabo, gemellos enixam, ad ter mulgere,
 Quæ duos habens hædos, ad mulgebitur in duas mulctras.

Mulctram] mulctra & mulctrum est lac emulsum aut tempus mulgendi. **Vitulam**] deponam ut scias mihi peculium esse. **De grege**] proponit item suum præmium, sed exornat diversis: non ausim deponere quicquam de grege, sed pocula: propositionis ratio est é morosis possessoribus patre & noverca, qui pastoris audaciæ repugnant. **Injusta**] Generale est epitheton novercarum: simile est in Idyllio octavo,

ἔθισσῶ πόνησ' ἀμυνοῦν, ἐπεὶ χαλεπὸς θ' ὁ πατήρ μου
 καὶ ἡ μήτηρ τὰ ἵμαλα ποδίωσσε πάντ' ἀριθμῶντι.
 Non ponam unquam agnū, quoniā difficilisῶν pater meus
 Et mater: has autem oves ad vesperam omnes numerant.

Verum] Antapodosis diversi ad commendationem pignoris é testimonio Damœtæ, ex materia operis atq; effectore, item adjunctis. *Insanire*] canere ait Servius: quia poetæ insanifinguntur, quod non placet: sed insanire modó potiús Menalcæ videtur Damœtas, quód ἀμγουσος adversus musicū certare audeat. *Fagina*] Materia operis veteribus laudata; fagis enim pectines transversi in pulpa: Apud antiquos inde in vasis honos. Marcus Curius juravit se ex præda nihil attigisse præter guttum faginum, quo sacrificaret, Plinius libri 16. cap. 37. & fagutalis Jupiter libri decimiseptimi capite decimo eidem Plinio dicitur. *Divini*] Metaphora, pro excellentis, præstantis:

ἐνδοθεν ἢ [σωά τις, θεῶν δαίδαλα, ἴετυκ].

Intus autem mulier quædam, deorum opus, fabricata est:

Idyllio primo.

Lenta] Similis est primo Idyllio locus,

τῷ δὲ μὲν χεῖλη μαρτύεται ὑψόθεν κισσός,
κισσὸς ἐλιχρυσῶ κρηονισμῶ. —

*Hujus circum quidem labra volvitur superné hederæ,
Hederæ helichryso ornata.*

Vestit] iis autem tabulis interiores templi partes vestiebantur, ait Cicero simili metaphora, sexta Verrina. Similis locus est Idyllio 20,

ἐν τῷ δαίδαλα πολλὰ τελέεχατο μερμερίοντα.
ἐν μὲν ἔλω χρυσοῖο πετυμμένη Ἰνάχου Ἴω
εἰσέτι πόρτις ἔκστα. —

In hoc ingeniosa multa fabricata erant resplendentia.

In quidem erat auro facta Inachi Io

Adhuc vitula existens. —

Conon] Conon non Atheniensis dux, sed potiús mathematicus Ægyptius accipiendus est, de quo Catullus,

Omnia qui magni despexit sydera mundi.

Et pauló póst:

Idem me ille Conon cælesti numine vidit

Et Berenicæo vertice cæsariem.

Et cujus ad Dositheum meminit Archimedes secundo de sphaera, & in lineis spiralibus.

Et quis] Pastoralis decori gratia, hæc imperitia vel oblivio fingitur: quód pastores de philosophis non admodum audiant.

diant. Periphrasis autem est insignis cosmographi & astrologi, qualis fuit Eudoxus aut Aratus aut Archimedes vel imprimis Hipparchus, qui radio stellis sua loca descripsit, de quo primo libro mathematicarum scholarum. horum enim aliquem suspicari potes.

Radio] Radius splendor à sole micans, à cuius similitudine radius geometricus, quo lineamenta describuntur. Humilem homunculum à pulvere & radio excitabo, ait de Archimede Cicero quinta Tusculana: & radius astronomicus, quo sydera spectantur:

— *celiq; meatus*

Describent radio, & surgentia sydera dicent,
sexto Æneidos. Dicuntur enim radii rotarum, & quibus raditur mensura, & quibus textores telam texunt.

Tempora] de quibus primo Georgico abunde.

Curvus arator] Arator nisi incurvus, prævaricatur, ait Plinius libri decimi octavi, capite decimonono.

Admovi] Hypallage, pro nondum admovi labris:
ut, — *Dare classibus austros.*

Et nobis] Derisio est Menalcæ, ex poculis per omnia similibus, nec tamen paribus vitulæ: ratio itaque minorum. *Acantho*] Acanthus topiaria & urbana herba est, elato longoque folio, crepidines marginum, assurgentiumque pulvinorum thoros vestiens, Plinius libri vicissimi secundi capite vicessimo secundo: eadem herba in corinthiis & pretiosis vestibus ideò exprimitur. Brancham ursinam vel hircinam vulgò nominant. 4 ecloga,

Mistaq; ridenti colocasia fundet acantho.

quarto Georgico,

Ille comam mollis tantum tondebat acanthi.

Et primo Æneidos,

Et circumtextum croceo velamen acantho.

Simile est primo Idyllio:

*πάντα δ' ἀμφὶ δέπας περιπέταται ὑγρὸς ἀκανθῶς,
ἀπολιγνὸν ἔτανηγε.*

Ubiq; verò circum pateram extenditur mollis acanthus,

Pastorale quoddam miraculum.

Orpheaque] nota est Orphei fabula, quantum musica valuerit,

*Nec non Threicius longa cum veste sacerdos,
Obloquitur numeris septem discrimina vocum,
ut est sexto Æneidos: & quomodo feras traxerit, ut Horatius
ait in Arte:*

*Sylvestres homines sacer interpretasq; deorum
Cædibus & victu fædo deterruit Orpheus:
Dictus ob id lenire tigres rapidosq; leones.*

Et hîc etiam sylvas dicitur traxisse, & sexto Æneidos ab in-
feris conjugem excitasse:

Si potuit manes arcessere conjugis Orpheus.

Octavo Idyllio Daphnis Menalcam sic remordet, dum fi-
stulam, per omnia ejus fistulæ similem, proponit.

Nec dum illis] locus é primo Idyllio:

*ἔδὲ τί πω ποτὶ χεῖλ' ἔμῳν δίχθ' ἀλλ' ἐπὶ κείτῳ
ἄχθῳν.*

*Necq; dum quicquam labrum meum attigit, sed adhuc jacet
Intactum.*

Ut autem hic versus,

Nec dum illis labra admovi, sed condita seruo,

bis dicitur: sic octavo Idyllio repetitur,

λδύχθ' ἡγρὸν ἔχοισαν ἴσον ἡγίτω, ἴσον ἀνωθεν.

*Albam ceram habentem æqualem deorsum, æqualem sur-
sum.*

*Nunquam hodie] Accipitur certaminis quælibet conditio,
& judex editur, & Damætas minis terretur: sic Idyllio 5. cõ-
stituitur Morson judex Laconis & Comata, & Idyllio 8. Ca-
prarius judex Daphnidis & Menalcæ. Palemon] postea fuit
Grammaticus: de quo Suetonius in libello de claris Gram-
maticis: Palemon memoria & facilitate sermonis, & extem-
porali versuum facultate præstans, qui nomen suum in Bu-
colicis non temere positum diceret, sed præfagiente Virgi-
lio, fore aliquando omnium poetarum & poematum judicem
Palemonem. Fuit verò tam arrogans, ut Varronem, porcum
appellaret, secumque natas & interituras literas.*

*Quin age] accipitur judex, & adjunctis conciliatur, quod
vicinus: tum ad cognoscendum excitatur, quod res non par-
va. Vicine] vel vicinitas tua, quod ego in propinqua amicitie
parte puto, ait Terentius. Sensibus] metaphora à corpore
ad animum. sic de oratore Cicero ait: dicendo sensus ho-
minum*

minum mentesq; pertractare. & in Legibus: Inest nescio quid in animo & latet in sensu meo.

Dicite] Invitatio ad cantandum ex adjunctis & loci & temporis, quale feré apud Ciceronem in Dialogis decorum servatur. Primo de Oratore platanus est, in cuius umbra differitur: de Legibus inter procerissimas populos, & in viridi opacaq; ripa fluminum ad avium etiam concentum differitur: & de hoc jam prima Ecloga dixi. Nunc] Nunc ter iteratum initiis, facit anaphora. Formosissimus.] metaphora. Incipe] proponit amœbæi carminis legem: sic enim alternum, mutuum, reciprocum dicitur ἀμειβοῦν, ἀπὸ τῆ ἀμείβεσθαι. Ratio autem petitur ex conjugatis: alternis, vicibus intellige, dicetis, quia musæ amant alterna. Idyl. 9.

βωιωλιασδεο Δάφνι, τὸ δ' ὠδαῖς ἄρχο προῖτος,

ὠδαῖς ἄρχο προῖτος, ἐφεψάσθω ἢ Μενάλκας.

Canta Daphni, tu autem cantum incipe primus,

Cantum incipe primus, insequatur autem Menalcas.

Ab Jove] Principium sumitur à numinis invocatione: Ratio est ex adjunctis, quod maximus sit, & curet res humanas.

Sic Idyllio decimo septimo,

ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, καὶ εἰς Δία λήγετε μοῖσαι.

Ab Jove incipiamus, & in Jovem desinite muse.

Servius tamen mavult ab Arato deducere:

ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, τὸν ἔδεποιτ' ἄνδρες ἐὼ μὲν

ἄρρητον μεσαὶ δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγχαί,

πᾶσαι δὲ αὐθρώπων ἀγχαί, μεση δὲ τεύλασσα,

ἔ λιμνές· πάντη δὲ Διὸς κεχρημέσθα πάντες,

τῆ γὰρ καὶ γὰρ ἐσμὲν.

Ab Jove incipiamus, hunc neq; unquam viri omittimus

Indictum: plena veró Jovis omnes quidem via,

Omnes veró hominum conventus, plenum & mare,

Et prata: ubique autem Jove utimur omnes.

Hujus enim genus sumus.

Fuit autem solenne veteribus præfari divos: hinc Æneidos decimo,

Præfatus divos solio sic inquit ab alto.

Jove Jovis, item, Ille illi] polyptoton. Colit] amat, ut primo Æneidos, — posthabita coluisse Same.

Cure] sic anté de Pane,

—Pan curat oves oviumque magistros.

Et me] reponitur præterea secundum numen studiosum
etiam Menalcæ: ratio est ex effectis Menalcæ, quia colat
Apollinem. Phæbus Phæbo] polyptoton. simile est Idyllio 5.
ταῦ μῶσά με φιλοῦντι πολὺ πλεον ἢ τ' αἰοῖδον.
Δάφνιν ἐγὼ δ' αὐταῖς χερσίν ἄνω ποκ' ἔθυσσα.
Musæ me diligunt multo plus quàm cantorem
Daphnin: ego autem ipsis capellas duas antè aliquando sacrificavi.

Et ibidem rursus,

Ἐ γὰρ ἐμὲ ὦ πόλλων φιλέει μέγα κ' ἡγεῖται αὐτὰ
κεῖνον ἐγὼ βόσκω. τὰ δὲ κέρνεα κ' δὴ ἐφέρπει.

Etenim Apollo me diligit magnopere, et bonum ipse
Arietem ego pasco. illa autem carnea et jam adventante:

Hyacinthus] Servius jam dixit esse vaccinium: & cum
Hermolaus Barbarus, & Ruellius secuti sunt.

—mollifultus hyacintho,

sexta ecloga:

Ferrugineos hyacinthos,

4. Georgico,

id est cæruleos. Malo] Opponuntur amores ex amicæ factis qualis est quinto Idyllio locus:

βάλλει κ' ἄλλοισι τ' αἰπόλον ἄ Κλεαίριτα
ταῖς αἴγαις παρελῶντα, κ' αἰδύλι ποταπυλιάσσει.

Percutit et malis caprarium Clearista

Capras expellentem, et suave sibilando fugit.

Item sexto Idyllio,

βάλλει τοὶ Πολύφαρμε τὸ ποίμνιον ἄ Γαλάτειαν
μῆλοισιν, δυσέρωτα τ' αἰπόλον αἰδύλι κελεῦσα.

Percutit tibi Polyphemo armentum Galatea

Malis, difficilem in amore caprarium virum vocans.

Et Idyllio 19.

—τ' ἄλλ' ἐφύργον

αἰ κεῖλα Γαλάτεια, σὲ δ' αἰδύλι ἀπέβλεπον ἄλμας.

—hunc quidem fugiebat

Pulchra Galatea, te autem suavè videbat è mari.

Et fugit, et se] Anaphora. Antè videri] Quàm lateat.

At mihi] reponuntur majores amores ex factis amasii, &
collatione parium. Ignis] Idyllio secundo:

ἀλλὰ μὲ τις κεῖ πυρὰ νοσ' ἔξαλάπαξει.

Sed me quidam igneus morbus exhaustit.

Delia] amica aut venatrix dea. Paria] Opponitur in amo-
res li-

Amores liberalitas ex effectis: locus est similis 5. Idyllio:

κῆρῳ μὲν δώσω τὰ παρθένω αὐτίκα φάσαν
ἐκ τῶν δρυκῶν καὶ θελών· τῷ δὲ ἐφίσδη.

Et ego quidem dabo virgini statim palumbem

Ex junipero deprehendens: illic enim insidet.

Veneri] Metonymia pro amori vel amicæ. Aerie] Antea fuit, Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo,

pro alta & sublimi: nunc Servius interpretatur acrii coloris.

Quod] reponitur liberalitas major, item ex effectis: locus est ex Idyllio tertio,

ἡνὶ δὲ τοῖς δένεσσι μᾶλα φέρω, τῷ δὲ καθεῖλον
ὡ μὲν ἐκέλευε καθελεῖν τὸν καὶ αὐτὸν ἄλλα τοῖς οἰσῶ.

Ecce autem tibi mala decem fero, illinc decerpse

Unde me iussisti decerpere tu, & cras altera tibi feram.

Mala aurea] coloris aurei, ait Servius, & μῆλα ἑσπεριῶν, mala hesperica Aphri dixerunt: tum Græci χρύσεια μῆλα, aurea mala: citria mala sunt: citron & orengiam Franci nominant. Misi, mittam] Polyptoton. O quoties] opponitur amicæ gratia ex ejus divinis sermonibus. Quantū verò in amoribus venustas illa sermonis valeat, ostendit Catullus illo epigramate,

Quintia formosa est multis, mihi candida, longa,

Recta est; hæc ego sic singula confiteor.

Totum illud, formosa, nego: nam nulla venustas,

Nulla in tam magno corpore mica salis.

Locus autem hic est ex Idyllio septimo,

— Λυκίδα φίλε, πολλὰ μὲν ἄλλα

Νύμφαι κῆρῳ δὲ δάξαν ἀν' ὄρεα βρυγλιόντα
ἰθάλα, τὰ που ἐ Ζανὸς ἐπὶ θρόνον ἀγαγε φάμορ.

— Lycida amice, multa quidem alia

Nymphae me docuerunt supra montes pascentem

Bona, que Jovis in thronum duxit fama.

Venti] hinc optatio est & apostrophe. Quid prodest] reponitur majoris in venando voluptatis gratia, ubi similis est apostrophe, & ironia videtur esse quædam.

Phyllida] opponuntur rursus amores quotieslibet parati, item fruendi causæ: Natalis siquidem dies genialis est. Hodie non descendit Antonius: cur? dat natalitia in hortis, ait Cicero secunda Philippica.

Natali Cornute die mihi dulcior est lux:

E ij

ait Juvenalis. *Faciam*] sacrificabo: Nolite avellere á sacris Junonis hospitæ, cui omnes cōsules facere necesse est, ait Cicero pro Murena. *Pro frugibus*] hoc sacrificium ambarvale dicebatur, quia circum arva victima ducebatur: hinc i. Georg.

Terq; novas circum felix eat hostia fruges:

Item quinta ecloga,

— *Et cūm lustrabimus agros.*

Phyllida] repetuntur amores paratiores, idq; effectis approbatur. *Discedere*] sic antea. *Orat adducere*] figuratum Servius esse monuit, pro flevit quod discederem.

Vale] pro soporæia. *Vale*] vale secundum, syllaba secunda corripitur simili licentia atq; antea,

Te Corydon ô Alexi.

Idyllio quinto argumentum etiam contrarium est:

Κ. σὸν ἔραμι' Ἀλκίππας, ὅτι με πρῶν σὸν ἐφίλασε,
τῶν ὄτων κειτελοῖσ' ὅτι οἱ τὰν φάσαν ἔδωκε.

Λ. ἀλλ' ἐγὼ Εὐμηνίδευσ ἔραμαι μέγα. Ἐ γὰρ ὅκ' αὐτῷ
τὰν σύριγγ' ὤρεξα, κελόν τι, με κέρτ' ἐφίλασεν.

Non amo Alcippen, quia me nuper non osculata est,

Aures deprehendens, cūm ei palumbum dedi.

Sed ego Eumenidem amo magnopere: etenim quando ipsi

Fistulam dedi, pulchrum quid, me plusquam valde osculatus est.

Iola] vel Menalcas duplex nomen habet, aut synecdoche est, ut Achilles pro forti, & Paris pro adultero, ait Servius. *Triste*] opponuntur amantium iræ, quæ amoris redintegratio est, ait Terentius: idque tribus similibus declaratur. Talis est locus octavo Idyllio,

δένδρεσι μὲν χειμῶν φοβερόν κτηνὸν, ὕδασι δ' αὐχμὸς,
ὄρνισιν δ' ὕσπλαγξ, ἀγροτέροις δὲ λίναι.

Arboribus quidem hyems terribile malum, aquis autem siccitas,

Avibus veró laqueus, feris veró rete.

Amaryllidis iræ] sic antea,

Nónne fuit satius tristes Amaryllidis iras?

Dulce satis] reponuntur amantium voluptates contrariæ, & tribus similibus illustrantur. *Depulsis*] á lacte & mamma, ut fuit anté,

— *Quó sepe solemus*

Pastores ovium teneros depellere foetus.

Arbutus] arbor est, cujus pomum arbutum dicitur, simile cerasis

cerasis & fragis: unde dicitur á Plinio libro decimoquinto capite vicesimo quarto, quód unum edatur, neque ad aliud edendum uno assumpto revocatur.

Lenta] flexibilis: amara priús dicta est,
 --- *Et salices carpetis amaras.*

Fæto] prægnanti aut enixo. *Pollio*] opponitur Pollionis amor in poeticam, & ex causa debitum præmium. Nam ut Idyllio decimosexto,

ἐκ μῦσων ἀγαθὸν κλέος ἔρχεται ἀνθρώποισι.
Ex musis bona gloria venit hominibus.

Pierides] Musæ dictæ sunt Pierides propter amœnitatem & solitudinem montis Pierii, quo liberalium studiorum causa delectantur, ait Festus. *Vitulam*] vitulam bucolicis, epicis taurum, tragicis hircum veteres præmium proponebant. *Pollio*] reponitur major laus Pollionis, & majus ex causa debitum præmium. *Nova*] Tragœdiam significari putat Seruius, quam Pollio edidit, de qua videtur Horatius secundo Carminum,

*Paulum severæ musa tragœdiæ
 Crescit theatris.*

Scriptit etiam Pollio historiam, ut ibidem Horatius:

*Periculose plenum opus alic
 Tractas, & incedis per ignes
 Suppositos cineri doloso.*

Iam cornu] repetitur idem nono Æneidos,

*Et statuam ante aras aurata fronte juvencum
 Candentem, pariterque caput cum matre ferentem:
 Iam cornu petat, & pedibus qui spargat arenam.*

De quo sic Plinius libri octavi capite quadragesimo quinto: Tauris in aspectu generositas, torva fronte, auribus setosis, cornibus in procinctu dimicationem poscentibus. Sed tota comminatio priorib. in pedibus stat, ira gliscente alternos replicans, spargensque in altum arenam; & solus animantum eo stimulo ardescens. *Qui te*] Opponitur in honorem Pollionis hyperbolica optatio bonorum. *Quóte*] pervenisse intelligas; pervenerat autem ad consulatum, & ad triumphum victis Salonis oppido Dalmatiæ: quod Horatius testatus est secundo Carminum, Ode prima,

Cui laurus æternos honores

Dalmatico peperit triumpho.

Amomum] *Amomum* exigue frutificat, ex ligno se convolvens in racemi modum, flore ceu candida viola parvo, foliis vitis albæ similibus: officina vocat Rosam Hiericonis: lignum valde odoratum: in Armenia, & Media, & Ponto nascitur. Idyllio quinto,

Κ. Γ μέρει ἀνθ' ὕδατος ρείτω γάλα. Ἐ τὸ δὲ Κραθὶ
οἴνω πορφύροισ· τὰ δὲ τῆ Σία καρπὸν ἐνεύκασι.

*Himera pro aqua fluat lac, & tu autem Crathi
Vino rubecas: ibi autem Sia fructum ferant.*

Α. ρείτω γ' αἰ Συβαρῆτις ἐμὴν μέλι, Ἐ τὸ ποτ' ὄρθρον
αἰ πῶς ἀνθ' ὕδατος τὰν κήλπιδα κηρία βάψαι.

*Fluat & Sybaritis mihi mel, & in diluculo
Famula pro aqua urnam favos tingat.*

Item, 7. ὦ εἰα πᾶντα γένοιτε, καὶ εὐπλοὸν ὄρμον ἴκητε.

Temporanea omnia fiant, & prosperum portum eat.

Qui Baviium] reponitur in irrisionem malorum poetarum hyperbolica similiter optatio malorum: fuerunt autem hi poetæ infensi Horatio & Virgilio. Bavius obiit in Cappadocia, Mevius trivialis & barbarus fuit, cumq; Athenas petulātissimo carmine lacerasset, ab Atheniensib. est in vincula conjectus, & inedia mori coactus: de quo Ovidius in *Ibim*,

*Utque parum stabili qui carmine laesit Athenas,
Invisus pereas deficiente cibo.*

Jungat] *Aratro* intellige. *Mulgeat*] *Hirci* non tantum lacte carent, sed fætoris pleni sunt. *Qui legitis*] *Opponitur* contra periculum admonitio ex adjunctis.

Frigidus] *Idyllio* quindecimo,

ἵππον καὶ τὸν ψυχρὸν ὄφιν τὰ μέλιστα δέδοικα.

Equum & frigidum serpentem maxime timeo.

Frigidus autem propter venenum dicitur. *Parcite*] pro abstinete: Quomodo Terentius in *Hecyra*,

Hancine ego vitam parsi perdere?

Et *Plautus* in *Perfa*,

Vomica est, pressare parce.

Siceat] *Servius* hinc allegoriam facit de *Virgilio* penè per *Arrium* militem interfecto, nisi se in *Mineium* abjecisset: quod non placet. *Tityre*] *Opponitur* contra incōmodā lotionem admonitio ex adjunctis tēporis: locus est e quinto *Idyllio*,

αἰ γοε

αἰγας ἐμοὶ θαρσεῖτε κερουχίδες· αὔριον ὕμμε
πάσους ἐγὼ λουσῶ Συβαρίπδος ἐνδοθι κρήνας.

Caprae me e confidite cornigeræ: cras vos
Omnes ego lavabo Sybaritidem intra fontem.

Rejice capellas] Proceleusmaticus pro dactylo, ait Servius,
id est pes constans duobus pyrrhichiis. Lavabo] de hoc pri-
mo Georgico,

Balantumque gregem fluvio mersare salubri.

Cogite Reponitur contra incōmodam mulctram admo-
nitio ab adjunctis & exemplo. Præceperit] propriè dictum
pro præoccupaverit: & sic Cicero decimatertia Philippica,
Præcipias licet gaudia: & primo Officiorum, Magni etiam
ingenii est præcipere cogitatione futura. Pressabimus] peri-
phrasis pro mulgebimus. Eheu] opponitur macilenti peco-
ris lamentatio ex simili causa amoris. Macer est mihi taurus]
Simile est quarto Idyllio,

λεπτος μὲν χ' αἰ ταῦρ' ὁ πύρριχος, —

Macer quidem & taurus ruffus.

Ervum] aliis in libris arvo, quod nō placet. Ervum exiguum
frutex est, tenuis, angustis floribus candidis, vel in candido
cæruleis aut puniceis, seminibus in siliquis sive septo cylin-
driacis, ut pisa se invicem tangentibus: coctum appositum
boves saginat, Dioscorides secundo libro tricesimo primo
capite. Sufficiunt autem singulis boum jugis modii quinque
fati, ait Plinius libri decimi octavi capite decimo quinto: ve-
re satum innoxium est, ait ibidem. Pecori pecorisque] polypto-
ton. His certe] reponitur ejusdem maciei lamentatio, sed ex
dissimili causa. Osibus herent] hyperbolica extenuatio est,
sumpta ex quarto Idyllio,

τινάς μὲν δήτοι πῶς πόρρι' αὐτὰ λέλειπται
πῶς τὰ μὴ πρῶτος σιτίζεται ὡς περὶ τέτι.

Illius quidem vitula ipsa reliqua sunt

Ossa. num rores pascit ut cicada?

Fascinat] Plinius libri septimi capite secūdo ait in Affrica
familias esse effascinantium, quarum laudatione intereant
p̄bata, arescant arbores, emoriantur infantes: esse quoq; in
Triballis & Illyriis, quæ visæ effascinent: interimātq; quos
diutius intueantur iratae p̄cipuè oculis: pupillas binas in o-
culis habēt. Tales & fœminæ, viriq; in Scythia & Pōto, quo-

rum notæ sunt in oculo altero gemma pupilla, in altero effigies equi. *Dic quibus*] Opponitur ænigma & ratio solutionis ex adjuncto honore, quod intelligitur de clibano seu furno oris tres ulnas patētis: & Alciatus huc accommodat sententiam Hipponis, qui cælum clibano & homines carbonibus in eo coctis, & tandem in cinerem resolutis comparat: ab aliis de puteo Syenes oppidi in extremo Æthiopiæ sine siti, qui solstitium æstivum indicat: ipso solstitii die medio, quo puteus illi ad experimentum factus, totus illuminatur, ut Plinius lib. 2. cap. 75. ab aliis de sepulchro Cælii de-coctoris, qui sibi ad illud tres ulnas soli tantum retinuerat. at hæc ænigmata, ait Servius, carēt aperta solutione, & Virgilius, ut est apud Crinitum de honesta disciplina lib. 3. cap. 8. interrogātibus Grammaticis quid hîc occultasset, jocando respondit, se grammaticis crucem fixisse, qua se assidue distorquerent. *Magnus Apollo*] instar magni Apollinis, cui deo reliqui dii concesserant, ut præter cæteros divinaret, ait prima Tusculana Cicero. *Dic quibus*] reponitur pro solutione paræ ænigmatis quæstio, & ratio solutionis ex adjuncto honore: Soluitur autem de Hyacintho. Itaque captiosè (*quibus in terris*) proponitur, quia in omnibus terris nascantur: est autem quasi lilium rubrum, designans primam Hyacinthi literam. fabula est apud Ovidium decimo Metamorphoseon, quomodo interemptus Hyacinthus & in florem sui nominis conversus, nomen primis literis exprimentem.

Ipse suos gemitus foliis inscribit, & αἰ αἰ

Flos habet inscriptum, funestaque littera ducta est.

*ἄν Ἰάκινθε λάλει τὰ σὰ γράμματα, καὶ πλεον αἰ αἰ
λάμβανε τοῖς πετάλοισι.*

Nunc Hyacinthe loquere tuas literas, & plus αἰ αἰ

Accipe foliis: Idyllio decimonono.

Regum] Synecdochen hîc Servius statuit pro Regis, quia nomen Hyacinthi tantum, non etiam Ajacis, ut etiam est in fabulis, inscribitur: attamen αἰ αἰ Ajacis nomen primis literis, non Hyacinthi refert: & Ovidius cum Theocrito gemitus inscriptos ait, non nomina regum. At primæ Ajacis literæ inscribuntur in αἰ αἰ: quod etiam in Sophocle manifestum est, ut videbis secundo libro scholarum grammaticarum. *Phyllida*] fuerat enim communis amica prius: nam
Damætas

Damœtas dixerat,

Phyllida mitte mihi, meus est natalis, Iola:

Et Menalcas item,

Phyllida amo ante alias: nam me discedere flevit.

Non] revocantur à Palæmone, veluti partes judicis occupent, ab eoq; pariter laudantur. Non nostrum] Idyllio quinto,

*παύσαο κέλομαι τὸν ποιμῆνα, τὴν δὲ Κομμίττα
δωρεῖται Μόρσων τὴν ἀμνίδα. Ἐτὶ δὲ θύσας
ταῖς νύμφαις, Μόρσωνι χαλὸν κρέας αὐτίκα πέμψον.*

Desinere jubeo pastorem, tibi autem Comata

Donat Morson agnam: tu autem sacrificans

Musis, Morsoni pulchram carnem statim mittito.

Idem sexto Idyllio,

νίκα μὲν ἔδ' ἄλλοι, ἀνάστατοι δ' ἐχθρόν τε.

Vincebat quidem neque alius, invicti autem erant.

Non] hîc distinguenda est oratio, tanquam diceretur: Non est vestrum, sed nostrum est tantas lites componere.

Aut metuet] Id propter Menalcam dictum est, qui dixerat,

Dulce satis humor, depulsis arbutus hædis,

Lenta salix sæto pecori, mihi solus Amyntas.

Amaros] Id propter Damœtam, qui dixerat,

Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres,

Arboribus venti, nobis Amaryllidis ire.

Claudite] Potest oratio simpliciter accipi per apostrophen ad alios pastores de irrigatione pratorum: potest etiam allegoria esse, pro, satis cantatum est, discedite: ut peroratae causæ symbolum est, DIXI; Fabulæ peractæ, PLAUDITE: sic certaminis absoluti sit hoc modo signum.

ECLOGA QUARTA.

Pollio.

Poeta solus.

S*icelides Musa, pauló majora canamus:
Non omnes arbusta juvant, humilesque myrice.*

Sic animus sylvas, sylva sint Consule digna.
 Ultima Cumae veni jam carminis aetas:
 Magnus ab integro seclorum nascitur ordo:
 Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna:
 Iam nova progenies caelo demittitur alto.
 Tu modo nascenti puero, quo ferrea prima
 Desinet, ac toto surget gens aurea mundo,
 Casta fave Lucina, tuus jam regnat Apollo.
 Teque adeo decus hoc aui, te Consule iurabit
 Pollio, & incipient magni procedere menses.
 Te duce, si qua manent sceleris vestigia nostri,
 Irrita perpetua solvent formidine terras.
 Ille deum vitam accipiet, divisque videbit
 Permistos heroes, & ipse videbitur illis:
 Pacatumq; reget patriis virtutibus orbem.
 At tibi prima puer, nullo munuscula cultu,
 Errantes hederas passim cum baccare tellus,
 Mistaq; ridenti colocasia fundet acantho:
 Ipse lacte domum referent distenta capelle
 Vbera, nec magnos metuent armenta leones.
 Ipsa tibi blandos fundent canabula flores.
 Occidet & serpens, & fallax herba veneni
 Occidet, Assyrium vulgo nascetur amomum.
 At simul heroum laudes, & facta parentis,
 Iam legere, & qua sit poteris cognoscere virtus,
 Molli paulatim flavescet campus arista,
 Inculisque rubens pendebit sentibus uva,
 Et dura quercus sudabunt roscida mella.
 Pauca tamen suberunt prisca vestigia fraudis,
 Quae tentare Thetiratibus, quae cingere muris
 Oppida, quae jubeant telluri insindere sulcos.
 Alter erit tum Tiphys, & altera quae vehat Argo
Delectos

Delectos heroas: erunt etiam altera bella,
 Atque iterum ad Trojam magnus mittetur Achilles.
 Hinc ubi iam firmata virum te fecerit aetas,
 Cedet & ipse mari vector, nec nautica pinus.
 Mutabit merces: omnis feret omnia tellus.
 Non rastros patietur humus, non vinea falcem:
 Robustus quoque iam tauris iuga soluet arator,
 Ne varios discet mentiri lana colores:
 Ipse sed in pratis aries iam sua verubenti
 Murice, iam croceo mutabit vellera luto:
 Sponte sua sandyx pascentes vestiet agnos.
 Talia secla suis dixerunt currite fuis
 Concordes stabilifatorum numine Parca.
 Aggredere o magnos (aderit iam tempus) honores,
 Chara deum soboles, magnum Jovis incrementum:
 Aspice convexo nutantem pondere mudum,
 Terrasque tractusque maris, calumque profundum:
 Aspice, venturo latentur ut omnia seculo.
 O mihi tam longe maneat pars ultima vite,
 Spiritus & quantum sat erit tua dicere facta.
 Non me carminibus vincet nec Thracius Orpheus,
 Nec Linus, huic mater quamvis, atq; huic pater adsit,
 Orphei Calliopeia, Lino formosus Apollo.
 Pan etiam Arcadia mecum si iudice certet,
 Pan etiam Arcadia dicat se iudice victum.
 Incipe parve puer risu cognoscere matrem:
 Matri longa decem tulerunt fastidia menses,
 Incipe parve puer: cui non risere parentes,
 Nec deus hunc mensa, dea nec dignata cubili est.

ALONIS in Dalmatia victis, Pollio filiū quo tūc erat auctus, Saloninum cognominavit: Virgilius igitur hac ecloga νεθλιακὸν ejus describit ex adjūctis, quod ejus ætatis ætas aurea comes futura sit: eiq; permulta tribuit, quæ Christo dicuntur à Sibyllis attributa. Quæ Christianis ita probata sunt, ut Græci hanc eclogam græcè converterint: & divus Hieronymus ad Paulinum affirmet Maronem sine Christo Christianū fuisse: & divus Augustinus sentiat spiritum sanctum per os inimicorum locutum. Et satis constat Secundianum pictorē & Marcellianum oratorē, hujus eclogæ versibus consideratis Christianos factos esse. Tale est aut argumentū Idyllii decimi septimi in Ptolemæi laudes.

Sicelides] Invocatio est ad majoris operis carmen, cujus ratio est é dissentaneis, quia non omnes humili carmine delectentur. Invocatio rursus erit sexta ecloga,

Pergite Pierides. --

Et ultima,

Extremum hunc Arethusa mihi concede laborem.

Præsens autem invocatio est ex Idyllio decimo nono,

ἀρχετε Σικελικαὶ τῷ πέντε, ἀρχετε μῦσαι.

Incipite Sicelica luctum, incipite musæ.

Sicelides] Græcanicus casus est: Latine siquidem Sicilienses dicerentur, sed Græcis Σικελία dicitur, & Σικελίς. Hoc autem nomine Theocriti musas intelligit: fuit enim Theocritus Siculus & Syracusanus. *Myrica*] de quibus sic Plinius libri decimitertii capite vicesimo primo: Myricen & Italia, quam alii Tamaricem vocant, Achaja autem Bryam sylvestrem: insigne in ea est, q̄ sativa tantum ferat gallæ similem fructum. Infelicia ejus ligna appellamus, quorum materia in domum illata difficiles partus fieri prodant, mortesque miseras. Hic veró myricæ per metaphoram pro rebus humilibus ponuntur. *Si canimus*] prolepsis est quædam: tamen etsi Bucolicum carmen canimus, est ipsum tamen Consule non indignum. Sic antea,

Pollio amat nostram, quam vis sit rustica, musam.

Et bucolicum carmen sæpe ita jam significatum est, ut,

Sylve-

Sylvestrem tenui musam meditaris avena:

Item, *Montibus & sylvis studio jactabat inani:*

Item, *Mecum uná in sylvis imitabere Pana canendo:*

Item, — *Habitarunt dii quoque sylvas.*

Quare ne sylvas pro majoribus rebus accipe. Et híc fortassis respexit etiam poeta Consulum minores provincias, quibus sylvarum & collium cura continebatur, ut Crinitus de honesta disciplina libri quarti capite quinto, & Cælius Rhodiginus libro decimoquarto capite 5. A quatum & sylvarum magistratus in Franciæ regno vocatur. *Sylvas, sylve]* polyptoton. *Ultima]* propositio genethliaci: Nascente puero redit ætas aurea, quæ per gradus infantix, juventutis, virilis ætatis etiam explicatur: ut incipiat, augeatur, absolva-
tur. *Cum e]* Sibyllæ decem numerantur á Varrone, Persica, Phrygia, Hellepontica, Samia, Libyca, Delphica, Cumana, Cumæa, Erythræa, Tyburtina: Virgilius eandem Cumanam sexto *Æneidos*, & híc Cumæam. Quatuor autem mundi ætates Sibylla dicitur quatuor metallorũ generibus notavisse: auream, argenteam, æneam, ferream: & quarta finita *παλιγγενεσία* statuisset, aureamque ætatem redivivam.

Magnus] periphrasis est anni magni, qui tum efficitur cùm Solis & Lunæ & quinque errantium stellarum ad eandem inter se comparationem confectis omnium spatiis, est facta conversio, ut ait secundo de Natura deorum Cicero. *Virgo]* Ethnicus poeta veræ pietatis & religionis ignarus, tamen de Christi matre virgine hæc veré dicerentur, attamen ad syderis signum, non ad matris virginis miraculum respicit, & Erigonem vel Astræam intelligit: quæ, cùm dii cæteri é terris in cælum propter hominum vitia sese reciperent, ultima abiit, ut primo *Metamorphoseos* Ovidius ait,

— *Tum virgo cæde madentes*

Ultima de superis terras Astræa reliquit.

Saturnia] quæ Saturno regnante fuerant: Metonymia híc igitur est. *Redit, redeunt]* Polyptoton. *Jam, Jam]* In principiis sententiarum, anaphora. *Tu]* primus gradus est, ut puer nascatur: Itaque ut id feliciter fiat, Juno, quæ parturientibus præest, invocatur. Sic in *Andria* Terentius,

Juno Lucina fer opem, serva me obsecro. eadem Diana etiam dicitur: Lucina item dicitur, quód partum ferat in lucem.

Horatius tertio Carminum, Ode vicefima fecunda,

Montium custos memorumq; Virgo,

Quæ laborantes utero puellas

Ter vocata audis, adimisq; letho,

Diua triformis.

Quo] nascente, intellige. *Ferrea*] ultima hæc est, & repetitur jam dictum: & illud est idem Danielis secundo capite vaticinium de quatuor monarchiis, per statuam capite aureo, pectore & brachiis argenteis, ventre & femoribus æneis, tibiis partim ferreis, partim fictilibus.

Tuus Apollo] Diana & Apollo, Latonæ filii sunt. Sibylla ultimum seculum Solis futurum prædixit, ait Servius: at Sol idem est Apollo, & nunc videtur Augustus significari, qui filius Apollinis habitus est, ut dictum est in Virgilio vita, ejusque simulachrum factum est cum Apollinis cunctis insignibus, ait Servius. *Teq;*] Periphrasis est temporis, quo nascitur hic puer: Romani siquidem annos suos per Consules numerabant. Pollio autem triginta sex annis ante natum Christum Consul fuit: neque tempus, si verè fuerat à Sibyllo de Christo notatum, rectè à poeta ad Saloninum translatum est. *Teq;*] Epanodos.

Teq; adeo] admiscetur autem hinc laus patris Pollionis ex adjunctis & factis, quod ipso & Consule hæc felix ætas incipiet, & duce ferrea terminabitur. *Magni menses*] Julius & Augustus, qui prius Quintilis & Sextilis dicebantur, ait Servius: & sic Asconius Pædianus secunda Verrina, ad illum locum (*Nonæ Sextiles*) Sextiles, ait, id est Augustæ, ut Quintiles, Juliæ: nondum enim nomina de imperatoribus sumpserat, propter quam mutationem nominum Virgilius ait,

Et incipient magni procedere menses.

At magnos menses potius intellige duodecimas partes magni anni, ut ætas aurea longissima sit futura, & quædā mox dicitur, perpetua formidine terras solutura. Tacitus dicit in vita Agricolæ: Imponite quinquaginta annis magnū diem, id est, laboribus finem allaturum. vide an sic menses magni dici possint. *Sceleris*] Id refert ad Laomedontis fraudem, qui Neptunum & Apollinem Trojæ constructæ mercede fraudaverat: sic in fine primi Georgici,

— Satis jam pridem sanguine nostro,

Laomedontææ luimus perjuriam gentis.

Vesti-

Vestigia] Metaphora, pro reliquiis. *Ille*] confusa & hinc laus Augusti sumi potest, sicuti Salonini: ut Augustus patris Julii, Saloninus Pollionis exemplo, pacatum regat orbem. *Heroes*] Philo, de mundo, dictos heroes putat quos Moses ἀσπίλας: alii putant, consecratos homines, & in numerum deorum magnis virtutibus relatos: ut Herculem, Castorem, Romulum: antea diximus Augusto vivo divinos honores exhibitos esse.

At tibi] Salonini sunt quae sequuntur, cujus infantia sit aetatis aureae quaedam infantia, terraque sponte sua flores, & caprae lac sint daturae. *Hedera*] Hedera poetae quondam coronabantur, & sic ecloga septima dicitur,

Pastores, hedera crescentem ornate poetam.

Et inde victor Alexander exercitum hedera coronavit, ut triumphum Liberi patris imitaretur: ergo poeta honores futuros hinc ominatur. *Baccare*] Baccaris seu Baccar herba est, quae vulgo dicitur Chirotheca nostrae dominae, & radicis tantum est odoratae, ait Plinius, libri vicesimi primi cap. sexto. *Colocasia*] herba est Aegyptia, cujus radix colocasion dicitur: ipsa est amaro odore, cibo tamen Aegyptiis gratissima, vel cruda, vel tosta, vel elixa: & ejus flos coronamentis apud Aegyptios dicatur, quod modo Virgilius videtur indicare. vide Ruellium: *Leones*] hic locus Sibyllinis versibus latius apud Lactantium exponitur libri septimi cap. vicesimo quarto: versus autem hi mox a nobis proferentur. & idem ab Esaia capite undecimo de nativitate Christi cantatur: Itaque versabitur cum agno lupus, accubabitque pardus haedo, copulatosque vitulum & Leonem, & taurum ducet puer parvulus, & vacca & ursus compascentur, concubantibus eorum pullis, & leo more bouum palea vescetur, & ludet super aspidis foramen lactens infans, superque viperam cavernam delicatulus puer manum agitabit. *Ipsa tibi*] repetitur eadem florum naturalis affluentia. *Cunabula*] cunabula lectuli sunt, in quibus infantes jacent: hinc cunabula pro eodem, quod & incunabula dicimus. *Occidet*] ponitur in principio *occidet*, & idem repetitur in fine sententiae, epanalepsis igitur est. *Fallax*] non cicuta, ait Servius, quae manifesta est, sed vel aconitum intelligitur, ut secundo Georgico significatur,

— *Nec miseros fallunt aconita legentes:*

vel Sardinia herba, sapore quidem dulcis, sed gustata, ora ho-

minum in rictus dolore contrahit, ut veluti ridentes emoriantur, de qua septima ecloga ad illum versum,

Imó ego Sardois videar tibi amarior herbis.

Affyrium] de amomo jam diximus ex Dioscoride, ut frutex fit exiguus: Servius tamen híc ait herbam esse suavissimi odoris, quæ tantúm nascitur in Assyria Asiæ regione. *At simul*] Iuventus Salonini describitur ex ejus studiis & factis, quibus historia & philosophia cognoscitur: ubi secundus ætatis aureæ gradus ex adjuncta frumenti, vini, mellis affluentia notatur. Hunc Sibyllæ locum citat Lactantius ibidem pluribus item versibus:

οἱ ἃ λύνθῃ σὺν ἄρνεσ' ἐν ἔρεσιν ἀμιλλῶνται,
 χόρθῃ γ' ἃ λύσκετ' ἐρίφοισιν ἄμα βόσκονται,
 ἄρκθῃ σὺν μόχοισιν ὄμῃ, ἔ πασι βροθῆσι,
 σαρηθόρθῃ τε λέων φάγεται ἄχυρον παρὰ φάτνας,
 σὺν βρέφεσιν τε δρόκοντες ἀμάτσοσι κριμήσον).

Id est, *Et lupi tunc cum agnis in montibus versantur,
 Herbam lynces pariter cum hædis pascuntur,
 Ursi cum vitulis simul omnibusque pecoribus,
 Carnivorans leo comedet paleas ad præsepia,
 Cum infantibus dracones matrum orbis dormient.*

Et pauló póst:

εὐσεβέων ἃ μόνων ἀγία χθὼν πάντα τέλει οἴσθ,
 νᾶμα μέλιθ' ἀπὸ πέτρης ἢ δ' ἀπὸ πηγῆς,
 ἔ γάλα τ' ἀμβροσίης ῥεύσθ πάντεσσι δικηίοις.
*Piorum autem solúm sancta terra omnia hæc feret,
 Fluentum mellis de petra atq; de fonte,
 Et lac immortalitatis manabit omnibus justis.*

Campus] est hypallage, pro Aristæ campi flavescet, id est seges maturescet. *Rubens*] Metonymia ex adjunctis pro maturatione. *Sentibus*] Similis antea fuit hyperbole,

—Ferat ἔ ρubus asper amomum:

nec enim per naturam id fieri potest. *Sudabunt*] effundent, metaphora est: sic Ovidius primo *Metamorphoseon*,

Flava atq; de viridi stillabunt roscida mella.

Roscida] plena roris. rorulentum id etiam Cato dicit. sic postea ecloga octava, mala roscida dicentur. vel potiús roscidum mel appellatur ex rore concretū, quód nempe mel fit ros quidam cælestis, ut initio 4. *Georg.* ad illum versum.

(Protinus)

(Protinus aerii mellis caelestia dona Exequatur) nos pluribus exposuimus, & deinceps uberius eo toto libro.

Sepibus in nostris parvam te roscida mala,

(Dux ego vester eram) vidi cum matre legentem.

Sic luna roscida & iris roscida Virgilio postea dicitur.

Paucā] accedit ad tertium gradum aureæ ætatis prolepsi & dissimilitudine reliquæ ætatis ferreæ per partes, navigationem, militiam, agriculturam. *Thetin*] alii scribunt *Thetym*. metonymia est pro mari: est enim Thetys dea maris, uxor Neptuni, Cæli & Terræ filia.

Ratibus] Ratis est navigium temere factum trabibus sine fabrica compactis, ait Probus.

Quæ tentare, quæ cingere, quæ jubeam] Anaphora.

Infindere] hypallage pro tellurem sulcis infindere.

Alter erit] Prima pars & secunda confuse repetuntur, alia sui divisione. *Alter, altera*] Polyptoton. *Tiphys*] Tiphys, eximius navis fabricator & rector, qui in Colchidem Argonautas deduxit.

Ars tua Tiphys jacet, si non sit in equore fluctus,
ait Ovidius quarto Tristium. *Argo*] Navis, qua Jason cum quinquaginta quatuor delectis Græciæ heroibus navigavit: vel artificis nomine sic dicta: vel à sua velocitate, ἀργός enim velox dicitur: vel ab Argivis;

Argo, qua vecti Argivi delecti viri

Petebant illam pellem inauratam arietis,

ait Ennius prima Ciceronis Tusculana. *Delectos*] quales cum Jasone fuerunt quinquaginta quatuor: Idyllio decimo tertio,

— θεῖος ἄστρος

ἠρώων.—

— divinus flos

Heroum.

Erit, erunt] Polyptoton. *Altera*] sic sexto Æneidos,

— Bella, horrida bella,

Et Tybrim multo spumantem sanguine cerno.

Non Simois tibi, nec Xanthus, nec Dorica castra

Defuerint: alius Latio jam partus Achilles.

Synecdoche sunt ex specialibus generale significantes, Tiphys, Argo, Trojam, Achilles: ergo gubernatorē navis, hostium urbem, fortis, quasi dictum esset his verbis, intellige. *Achilles*] Idyllio viceesimo septimo.

F

— *Ἀχιλλῆά τε πύργον αὐτῆς.*

— *Achillemque turrem belli.*

Hinc] Antapodosis, ubi primùm Salonini virilis ætas describitur, quòd cùm vir fuerit, mercatura & agricultura cõquiescer: de militia non redditur. *Vector*] vector passivè dicitur, qui vehitur, quomodo etiam in prosa. Et summi gubernatores in summis tempestatibus à vectoribus admoneri solent, ait Cicero septima Philippica. *Pinus*] Metonymia, ex materia significans opus, pro navis pinea, & metonymia rursus est ex subjecto adjunctum significans, ex navi navitam: metalepsis igitur hìc est duorum troporum. *Mutabit*] Ante nummũ repertum, cõmutatio rerum fuit, de qua primo Politico Aristoteles, qualis est hodie plurima inter omnis generis mercatores: Trochare Franci id dicunt.

Omnis feret] causa cessantis mercaturæ.

Omnis omnia] Polyptoton. *Non rastros*] periphrasis est, pro, non arabitur. *Rastros*] quibus glebæ franguntur, ut Georgico primo,

Multùm adeò rastris glebas qui frangit inertes.

Non non] Anaphora. *Nec varios*] Additur ad ætatis aureæ perfectionem naturalis colorum varietas & permistio. *Aries*] Si purpureo aureòve colore, ovis arièsve aspergetur, principi ordinis & generis summa cùm felicitate largitatem auget, genus progeniemq; propagat in claritate, lætioresque efficit, ait Macrobius.

Suave] Sic antea,

— *Suavè rubens hyacinthus,*

pro suaviter. *Maurice*] Murex piscis est marinus, concharum è genere, à purpura paululũ diversus, caro in escam, sanguis in colorè assumitur. Martialis de murice lib. decimotertio,

Sanguine de nostro tinctas ingrate lacernas

Induis, et non est hoc satis, esca sumus.

Luto] Plinius libri tricesimitertii capite quinto luteam herbam appellat, qua chrysocolla tingitur, caltha aquatica nonnullis est. *Sandyx*] Sandaracha si torreatur, æqua parte rubricã admista, sandycem faciet: quanquam animadverto Virgilium existimasse herbam id esse, illo versu:

Sponte sua sandyx pascentes vestiet agnos,

ait Plinius libri tricesimi quinti capite sexto. *Talia*] confirmatur

matur ætatis aureæ prædictio, testimonio Parcarum, ubi Sibyllinum vaticinium innui videtur, si Virgilius è Sibyllæ libris ista deprompserit. *Parce*] *ἡγοῦται ἀντίφρασις*, ait Servius, quia nemini parcant: at Varro à partu deducit, ut unius literæ mutatione *Parcæ* quasi *partæ*, quoniam nascentibus bonum malumque conferant. tres finguntur, quia tria sunt tempora: de quibus est ille versiculus,

Clotho colum bajulat, Lachesis net, Atropos occat.

Cicero tertio de Natura deorum, Erebi & Noctis filias facit, & easdem fata esse statuit. *Aggredere*] Optatio est specie adhortationis, ut quamprimum Saloninus vir fiat, & Rempublicam capeffat. *Chara*] aliàs *clara*: versus est è Ciri repetitus. *Deum*] ut illud antea,

Jam nova progenies celo demittitur alto:

Item, *Ille deum vitam accipiet, di visque videbit*

Permistos heroas, & ipse videbitur illis.

Jovis incrementum] Idyllio septimo,

— *ἕνεκεν ἑοσι*

πᾶν ἐπ' ἀλαθείᾳ πεπλασμένον ἐκ Διὸς ἔργον.

— *quoniam es*

Totus in veritate formatus ex Jove ramus.

Aspice] causa optationis, præsentis ætatis tristitia, & lætitia futuræ. *Cōvexo*] Convexum & concavum cōtraria sunt: & hîc pondus convexum dicitur per metonymiam ex effectis, quia facit cælum convexum,

— *Convexa palus dum sydera pascet,*

dicitur *Æneidos* primo. *Terrasque*] Amplificatio è partibus mundi: versus idem repetitur quarto Georgico,

— *Deum nanque ire per omnes*

Terrasque tractusque maris, cælumque profundum.

Aspice] Anaphora. *O mihi*] optatio manifestior, qua significat hyperbolica duorum parium collatione summum in Salonini laudes studium: quales ante collationes fuerunt,

Canto que solitus si quando armenta vocabas

Amphion Dirceus.

Item, *Mecum uná in sylvis imitabere Pana canendo.*

Maneat] Sic tertii Georgici initio,

Primus ego in patriam mecum (modó vita superstit)

Aonio rediens deducam vertice musas:

F ij

Primus Idumæas referam tibi Mantua palmas.

Thracius] circa Ponti littora in Thracia Moriseni & Sithonii Orphei vatis progenitores obtinent, ait Plin. libri quarti capite undecimo. Orpheum verò poetam docet Aristoteles nunquã fuisse, & hoc Orphicum carmen Pythagorei ferunt cujusdam fuisse, ait Cicero primo de Natura deorum. *Pan etiam*] Collatio minorum est item hyperbolica, & hyperbolico testimonio amplificata: de Pane verò antea fuit,

Pan primus calamos cera conjungere plures

Instituit.

Arcadia] Arcadia alioqui rudis, attamen musica præstitit, hinc *Arcades ambo*, septima ecloga dicuntur pastores, pro, peritissimi musicæ: hinc octava ecloga, *Menalii versus*, id est Arcadici toties celebrati. Arcadia igitur iudex musicæ, pro Arcadibus hinc dicitur musicis egregiis. *Pan etiam*] in quibusdam exemplaribus legitur, *Pan deus*] sed anaphora hemistichii gratior est. Idyllio septimo,

— ὃν ἑδῆκεν αὐτὸς ἄειδεν

Φοῖβος σὺν φόρμυσι παρὰ τρίποδος μεγάροι.

— quem neque ipse canere

Phœbus cum cithara apud tripodas invideret.

Incipe] Cōcluditur genethliacōn adhortatione ad cognoscendum matrē ridentē. Sic enim Bembus adversus Quintilianū & Politianū rectē interpretatur, & Erythræus Bembum secutus. Ratio autē adhortationis prima est ex adjunctis laboribus, quos gravidæ matri puer attulit: Sic enim interpretor *tulerunt*, pro attulerunt. Decem menses, quibus gravidæ matris utero gestatus es, longa fastidia matri attulerunt. *Decem*] homo toto anno & incerto gignitur spatio, aliis septimo mense, aliis octavo, & usque ad initia decimi undecimi que: ante septimum mensem haud unquam vitalis est, ait Plinius libri septimi cap. quinto, ubi plura leges.

Tulerunt] Systole est: media enim longa pro brevi sumitur: qualis jam sæpe metaplasmus fuit,

Te Corydon ô Alexi — & item,

Et longum, formose, vale, vale.

Incipe] Altera ratio ex contradictionis adjuncto: Cui parentes non riserunt, is non diu vixit: id enim significat proximo versu. Deus, genius intelligitur cui mensa cōvenit: dea

autem

autem, Juno, cui lectus. Sic Seneca ait secunda epistola libri vicefimi, maiores singulis Genium & Junonem dedisse. & Plinius libri primi capite septimo ait, cum de deo loquitur: Quamobrem major cælitum populus, etiam quam hominum intelligi potest, cum singuli quoque ex semetipsis totidem deos faciant, Junones, Geniosque adoptando sibi. qui verus est sensus huius loci. Servius (*cui*) dativum, refert ad Vulcanum, cui parentes non risere, id est, Jupiter & Juno; quia deformis, nec ideo Jupiter pater ad convivium admisit: nec dea Minerva cubili & matrimonio dignata est. Et sic idem Servius ait ad illum primi Æneidos locum:

— *Tu das epulis accumbere divum.*

Duplici ratione divinos honores meremur, dearum conjugio & deorum convivio: unde & in Bucolicis legimus,

Nec deus hunc mensa, dea nec dignata cubili est.

Sed hanc interpretationem Politianus reprehendit Miscellaneorum centuria octogesima nona: quia non ob eam causam precipitatur sit Vulcanus, quod deformis erat, sed quoniam matri Junoni adversus Jovem patrem opem tulerit: & cum Quintiliano legit *Qui* nominativo casu plurali: Ut sit sensus, O parentes, ex iis pueris qui non risere, hunc puerum nec deus mensa, nec dea cubili dignata est. At in his duobus versibus hyperbaton nimis confusum est, & Quintilianus ipse libri primi cap. septimo, indicat olim dativum (*cui*) etiam scriptum fuisse, ut nominativum pluralē (*Qui*). In quo ait, ad pinguem sonum (*Qu*) & (*oi*) utebantur tantum, ut ab illo (*Qui*) distingueretur. Itaque nihil necesse Politiano fuit tantam confusionem interponere, cum perspicuus sensus appareat.

ECLOGA QUINTA Daphnis.

Menalcas. Mopsus.

C*Vr non Mopse (boni quoniam convenimus ambo, ME.)
Tu calamos inflare leveis, ego dicere versus)
Hic corylis mixtas inter consedimus ulmos?*

F iij

- MO. Tu major: tibi me est equum parere Menalca:
Sive sub incertas Zephyris motantibus umbras,
Sive antro potius succedimus: aspice, ut antrum
Sylvestris raris sparsit labrusca racemis.
- ME. Montibus in nostris solus tibi certet Amyntas.
- MO. Quid, si idem certet Phœbum superare canendo?
- ME. Incipe Mopse prior, si quos aut Phyllidis ignes,
Aut Alconis habes laudes, aut iurgia Codri.
Incipe, pascentes servabit Tityrus hœdos.
- MO. Imò hæc in viridi nuper quæ cortice fagi
Carmina descripsi, & modulans alterna notavi,
Experiar: tu deinde iubeto certet Amyntas.
- ME. Lenta salix quantum pallenti cedit oliva,
Puniceis humilis quantum saliunca rosetis:
Iudicio nostro tantum tibi cedit Amyntas.
- MO. Sed tu desine plura puer: successimus antro.
Extinctum Nympha crudeli funere Daphnim
Flebant: vos coryli testes, & flumina Nymphis;
Cum complexa sui corpus miserabile nati,
Atq; deos, atq; astra vocat crudelia mater.
Non ulli pastos illis egere diebus
Frigida Daphni boves ad flumina: nulla neq; armenta
Libavit quadrupes, nec graminis attigit herbam.
Daphni tuum Pœnos etiam ingemuisse leones
Interitum, montesq; feri, sylvaq; loquuntur.
Daphnis & Armenias curru subjungere tigros
Instituit: Daphnis thyasos inducere Baccho,
Et foliis lentas intexere mollibus hastas.
Vitis ut arboribus decori est, ut vitibus uva,
Ut gregibus tauri, segetes ut pinguibus arvis:
Tu decus omne tuis. postquam te fata tulerunt,
Ipsa Pales agros, atq; ipse reliquit Apollo.

Grandia

Grandia sepe quibus mandavimus hordea sulcis,
 Infelix solium, & steriles dominantur avena.
 Pro molli viola, pro purpureo narcisso,
 Carduus, & spinis surgit paliurus acutis.
 Spargite humum foliis, inducite fontibus umbras
 Pastores: mandat fieri sibi talia Daphnis.
 Et tumulum facite, & tumulo super addite carmen:
 Daphnis ego in sylvis hinc usq; ad sidera notus,
 Formosi pecoris custos, formosior ipse.
 Tale tuum carmen nobis divine poeta, ME.
 Quale sopor fessis in gramine quale per aestum
 Dulcis aqua saliente suum restinguere rivo.
 Nec calamis solūm aequiparas, sed voce magistrum,
 Fortunate puer, tu nunc eris alter ab illo.
 Nos tamen hac, quocunq; modo, tibi nostra vicissim
 Dicemus: Daphninq; tuum tollemus ad astra,
 Daphnin ad astra feremus, amavit nos quoq; Daph-
 An quicquam nobis tali sit munere majus? (nis. MO.)
 Et puer ipse fuit cantari dignus: & ista
 Iam pridem Stimicon laudavit carmina nobis.
 Candidus insuetum miratur limen Olympi, ME.
 Sub pedibusq; videt nubes & sidera Daphnis.
 Ergo alacres sylvas, & cætera rura voluptas,
 Panaq; pastoresq; tenet, Dryadasq; puellas.
 Nec lupus insidias pecori, nec retia cervis
 Ulla dolum meditantur: amat bonus omnia Daphnis.
 Ipsi letitia voces ad sidera jaçant
 Insonsi montes: ipse jam carmina rupes,
 Ipsa sonant arbusta, Deus Deus ille, Menalia:
 Sis bonus ô felixq; tuis, en quattuor aras:
 Ecce duas tibi Daphni, duosq; altaria Phœbo:
 Pocula bina novo spumantia lacte quotannis,

Cratereasque duos statnam tibi pinguis olivi:
 Et multo in primis hilarans convivium Baccho,
 Ante focum, si frigus erit; si messis, in umbra,
 Vina novum fundam calathis Arvisia nectar:
 Cantabunt mihi Damœtas, & Lyctius Egon:
 Saltantes Satyros imitabitur Alpheſibœus.
 Hæc tibi semper erunt, & cùm solennia vota
 Reddemus nymphis: & cùm lustrabimus agros.
 Dum jugamontis aper, fluvios dum piscis amabit,
 Dumque thymo pascuntur apes, dum rore cicada:
 Semper honos, nomenque tuum, laudesq; manebunt.
 Ut Baccho, Cererique, tibi sic vota quotannis
 Agricole facient: damnabis tu quoque votis.

MO. *Quæ tibi, quæ tali reddam pro carmine dona?
 Nam neque me tantum venientis sibilus austru,
 Nec percussa juvant fluctu tam littora, nec quæ
 Saxosas inter decurrunt flumina valles.*

ME. *Hæc te nos fragili donabimus anti cicutæ.
 Hæc nos, Formosum Corydon ardebat Alexim:
 Hæc eadem docuit, Cujum pecus? an Melibœi?*

MO. *At tu sume pedum (quod me cùm sæpe rogaret,
 Non tulit Antigones, & erat tum dignus amari)
 Formosum paribus nodis, atque ære, Menalca.*

IN QUINTAM ECLOGAM.

U S I C U M certamen duo pastores non infesti inter se, ut ecloga tertia, sed amici constituunt. Argumentum carminis est de Daphnide, & triplex, ἐπικῆδιον, ἐπιπέφρον, ἀποθέωσις. Cur non] Præparatio est ad confessum & cantum ex adjunctis personarum & loci, qualis est Idyllio primo multis versibus, de pinu resonante, de tumulo, & myricis, & quercu: item quinto, de ole &

de oleastro, & nemoribus, & herba, & virgulto, quercu, cypero, frigidis aquis, fontibus: de loco tale fuit antea,

Dicite, quandoquidem in molli consedimus herba,

Et nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbos,

Nunc frondent sylva, nunc formosissimus annus.

Boni] id est periti, tu inflandi calamos, ego versus dicendi. Sexto Idyllio,

ἄλλ' Δαμῆτας, σύρισδε ἢ Δάφνις ὁ βώτας.

Tibia canebat Damætas, fistula autem canebat Daphnis bubulus.

Tu major] Modestum obsequium & ratio ex adjuncto ætatis: adhibetur tamen quædam correctio ex adiunctis loci, ut potius in antrum descendatur. Simile fuit antea ecloga prima, *Viridi projectus in antro.*

Zephyris] Zephyrus à Latinis & Favonius, ventus est ab æquinoctiali occasu:

Vesper & occiduo quæ littora sole tepescunt,

Proxima sunt Zephyro. —

Ovidius primo Metamorphoseon. Motantibus] Sic ecloga sexta,

— Tum rigidas motare cacumina quercus.

Labrusca] Vitis sylvestris: labrusca dicitur, quia in labris terræ nascatur: aliquando in neutro genere, ut in Culice,

Densaque virgultis avidè labrusca petuntur.

Montibus] Cavillatio quædam est è paribus, qua Menalcas leviter pungitur. Amyntas] hoc nomen jam pro invido fuit,

Dixit Damætas: invidit stultus Amyntas.

Et iterum pro molli & delicato,

At mihi sese offert ultro meus ignis Amyntas.

Quid si] Elevatur objecta cavillatio hyperbolica majorum collatione: Idyllio quarto,

Φαῦλ' ἐνὶ Ἡρακλῆϊ βίβω κ' ἐπί τ' ἐείσδεν.

Dicunt ipsum Herculi vi & fortitudine contendere.

Incipe] Proponitur argumenti varia materia, amatoria, laudativa, contentiosa: & ex adjunctis otium proponitur.

Tale ferè est ecloga nona,

Incipe si quid habes, & me fecère poetam

Pierides, sunt & mihi carmina. —

Phyllidis] Notus est Phyllidis amor erga Demophoontem

regis Atheniensis filium, ex epistola Ovidii, ut illum é Trojano bello redeuntem exceperit, & pro conjugé habuerit: ac deinde cum Athenas ille reversus, non rediturus putaretur, sese suspendere, & in arborem nominis sui mutata sit, id est amygdalum sine foliis: Postremó Demophoon reversus, re cognita, truncum sit amplexatus, qui velut sponsi sentiret adventum, folia emisit, unde etiam φύλλον, folium dictum est, quod prius πέταλον dicebatur: vide Servium. Alconis] Hic Cretensis sagittarius fuit excellens, qui in serpente Phalari ejus filio involutum, tanta arte sagittam direxit, ut eam serpentis in vulnere defigeret, nec filium tangeret.

Codri] Rex Atheniensium hic fuit, qui bello adversus Laconas, ut ait Servius, aut Dorienses, ut Justinus libro secundo, aut Thracéses, ut Plutarchus ait, suscepto, cum respósum esset victores hostes fore, nisi rex Atheniésium caderet, Codrus habitu simulato, in hostium turbam irrupit, & interfectus est: eaq; re cognita hostes sine prælio abierunt. hujus meminit Horatius tertio Odarum, Ode decimanona,

Quantum distet ab Inacho

Codrus pro patria non timidus mori

Narras. —

Incipe] Anaphora est. Tityrus] Ex Idyllio primo,

— τὰς δ' αἴγους ἐγὼν ἐν τὰς νομέουσά.

— Capras autem ego interea pascam.

Imo] Correctio propositionis é dissimili, ubi repetitur cavillatio cum doloris significatione. Similis quædam est Idyllio septimo,

— ὄρη φίλῳ εἶσι δόισκα

τῶ δ' ὡς περὶ ἐν ὄρη τὸ μελύδριον ἐξεπόνασα.

— Vide amice si tibi placet,

Ea quam antea in monte cantilena elaboravi.

Fagi] fuit ecloga prima,

Tityre tu patula recubans sub tegmine fagi,

Item ecloga secunda,

Tantum inter densas umbrosa cacumina fagos,

Ut hæc arbor opacitate sua pastorum carminibus delecta videatur. Alterna] Varia, ait Servius; vel ἀμγιβαῖα, ut antea in illo versu,

Alternis dicetis, amant alterna Cæmenæ.

Certet] Idyllio quinto,

αὐτόθι μοι ποτέ εἰσθε, καὶ αὐτόθι βωηθλιάσθε.

Istinc mihi contende, & istic bucolicé cane.

Lenta] emendatur cavillatio contraria parium collatione ad laudem Mopsi. *Saliunca*] Celticum nardum nascitur in Liguria alpibus, saliunca patrio nomine appellatum, provenitq; in Istria, & exigué fruticat, & cum radicibus in manuales fasciculos componitur, ait Dioscorides libri primi capite septimo. *Sed tu*] revocatio contentiunculæ: deinceps *ἑπικήδιον* sequitur, id est funebre carmen nondum humato corpore: Partes tres sunt, prima est ex adjuncto luctu matris, nympharum, boum, pecudum, leonum. *Crudeli*] Alii Julium Cæsarem hinc accipiunt viginti tribus vulneribus confossum: alii Flaccum Maronis fratrem, ut in Virgilio vita dictum est: de quo est illud,

Tristia fata tui dum fles in Daphnide Flacci,

Docte Maro, fratrem diis immortalibus equas.

Alii Quintilium cognatum Virgilio, de quo Horatius Odarum primo, Ode vicesima quarta:

Nulli flebilior quàm tibi Virgili.

At res simpliciter intelligi potest, ficti nempe argumenti, cum Theocriti imitatio appareat. *Vos*] Ratio est e testimonio hyperbolico, ut paulo post erit,

— *Montesq; feri sylvaq; loquuntur.*

Talis locus longé amplissimus Idyllio decimonono in epitaphio Bionis,

αἰλινά μοι συναχθεῖτε νάπαι, καὶ Δάριον ὕδωρ,

καὶ ποταμοὶ κλαίετε τὴν ἡμερόεντα Βίωνα.

νῦν φυτὰ μοι μύρεθε, καὶ ἄλσεα νῦν γράσοιθε.

Miseré mihi suspirate salus & Dorica aqua,

Et flumina flete suavem Biona.

Nunc plantæ mihi lugete, & nemora nunc ululate.

Et totus locus vicesimo tertio Idyllio. Tale est epitaphium Adonidis. *Atq; deos*] sic Æneidos tertio,

Quem non incusavi amens hominumq; deumq;.

Non ulli] Tale est in Julio Cæsare apud Suetonium capite octogesimo primo: proximis diebus equorum greges, quos in trajiciendo Rubicone flumine consecrarat, ac vagos sine custode dimiserat, comperit pertinacissimé pabulo absti-

nere, ubertimque flere. Locus autem est é primo Idyllio Theocriti,

τίῳον μὲν θῶες, τίῳον λύγρι ὠρύσαντο,
τίῳον χ' ὠ' κ' ὄρυμγιο λέων ἀνέκλαυσε θανόντα,
Illum quidem thoes, illum lupi ulularunt,
Illum é sylva leo reslevit mortuum.

Item, πολλαὶ οἱ παρ' ποσὶ βόες, πολλοὶ δέ τε ταῦροι,
πολλαὶ δ' αὖ δαμγίλαι ἢ πόρπιες ὠδύραντο.
Multæ ei ad pedes boves, multi veró etiam tauri,
Multæ etiam juvencæ & vitula luxerunt.

Et Idyllio decimonono,
ἄρρα δ' ἐσὶν ἄφωνα, ἢ αἱ βόες αἱ ποτὶ ταῦροις
πλαζόμεναι γράοντι, ἢ ἄν' ἐθέλοντι νέμεσθαι.
Montes autem sunt muti, & boves apud tauros
Errantes lamentantur, & non volunt pasci.

Pastos] A ctivé sumitur, sicut ecloga septima,
Cúm primúm pasti ropetent præsepia tauri:
cúm priús passivé sumptum sit,

—Florem depasta salicti, ecloga prima.

Daphnis] Secunda pars de factis, quæ Servius putat ad Julium Cæsarem pertinere, quia Bacchanalia primus Romam transtulit: at contrá mox intelligetur de Bacchanalibus.

Curru] pro currui, & veteres sæpe quartæ declinationis ejusmodi nomina per u in dativo dicebant, ut ait Gellius lib. 4. cap. decimosexto: & sic Virgilius sexto Æneidos,

—Teque aspectu ne subtrahere nostro:

& 9. Venatu in vigilanti pueri: pro aspectui, & venatui. Sic apud eundem poetam, sinu, portu, concubitu, metu leges, híc autem ex adjunctis periphraſis Dionysiacorú, seu Liberalium & Bacchanalium: Bacchus enim tigribus vehebatur, & Bacchantes saltabát, thyasos & pampinis intertextis hastas gerebant. Thyasos] thyasus est convivium é symbolis singulorum, ité pompa & chorea Dionysiacæ: nunc θυμίασμα, cætus in honoré Liberi patris. De Bacchanalibus Blondus de Roma triumphante secundo libro ita scribit: Et Bacchanalia Libero patri Baccho dicata, tēporis longitudine per autumnú Saturnalibus paria majore luxu celebrata sunt. Nudi enim viri cum nudatis omnia membra mulieribus, matronis, viduis & virginibus ad sacra conveniebant: quæ nõ nisi nocturna

nocturna erant: caput omnes pariter femoralique pampinis & uvarum racemis cincti: alios item uvarum racemos manu tenebant, & tumultuario invicem commixti cœtu, in sublime saltantes, variaq; gesticulatione brachia cervicem, caputq; moventes, carmē Baccho inconditum decantabāt: nec prius erat saltationis modus, quā defatigati & toto corpore vacillantes, partim resupinarentur proximioribus inhærentes, partim in pavementum phanatici amentesque procumberent, ut rectē senserit Marcus Varro talia nisi ab amentibus fieri non potuisse. Quid veró incestuum cōstipationumq; in hujusmodi nocturnis cōventibus sit commissum, Livius libro quadragesimo scribit, ubi cognosces multis ante Julium Cæsarem temporibus ea sacra Romæ fuisse. *Hastus*] periphrasis est thyasorum. *Vitis*] Tertia pars ē dissimilitudine vivi & mortui Daphnidis: protasis ornatur quatuor similib.

τῶ δρυὶ τὰ βάλανοι κόσμος, τῶ μεγάλιδι μάλα,
 Τῶ βοὶ δ' αἰ μόχθῳ, τῶ βωκόλῳ αἰ βόες αὐταί.
*Quercui glandes ornatus, malo mala,
 Bovi autem vitulus, bubulo boves ipse.*

Vitis ut arboribus] vitis arbustiva, de qua secundo Georgico. *Postquam*] Antapodosis ex adjunctis malis post mortem secutis. *Pales*] Pales dea pastorum, de qua initio tertii Georgici. *Apollo*] Νόμις intellige: hic enim pavit annos decem regis Admeti armentum, quia Cyclopes, à quib. Æsculapius ejus filius cæsus erat, interemisset, cum tamen Jovi fulmina fabricati essent.

Lolium] Græcis est ζιζάνιον: Francis yuræa. versus idem repetitur primo Georgico,

*Lappæque tribulique, interque nitentia culta
 Infelix lolium & steriles dominantur avenæ.*

Officit oculis, quod Ovidius primo Fastorum testatur,
 Et careant loliis, oculos vitiantibus agri.

Avenæ] Avena primum frumenti vitium est, ait Plinius libri decimi octavi capite decimo septimo: sterilis porró dicitur ad differentiam sativæ: yana pro eodem dicitur primo Georgico,

Expectata seges, vanis elusit avenis:

Francis aveneron dicitur. *Paliurus*] Paliurus Dioscoridi, libri

primi capite centesimo quarto, frutex est aculeatus, durus, cuius semen pingue & fuliginosum: Francis est albus spinus. vicesimo tertio Idyllio,

ὡς τὴν ὄθ' τέθνακε, καὶ ἄνθεα πάντ' ἐμαρσάνθη.

Cum ipse mortuus est, etiam flores omnes tabefacti sunt.

Spargite] Adhuc ἐπιπέδιον fuit, sequitur ἐπιπέθειον, de sepulchro & sepulchri inscriptione: vide sexto Æneidos de Miseno sepulchrorum ceremonias. Notabis autem hinc describi sepulchrum herois: heroes enim creduntur in fontibus & montibus habitare.

Superaddite carmen] Idyllio vicesimo octavo sic jubet amator infelix epitaphium a se dictatum superscribi,

γράψον καὶ τὸδε γράμμαί μοι, τὸ σὺν εἰχρίσι γράξω.

Inscribe hoc epigramma, quod tibi versibus exarabo.

Sylvis] notabis in hoc nomine perpetuum bucolici carminis subjectum, ut antea. Formosi formosior] paronomasia. Simile est Idyllio primo de Daphnide,

Δάφνις ἐγὼν ὄδε τλώθ' ὁ τὰς βόας ὦδε νομεύων,

Δάφνις ὁ τὰς ταύρας καὶ πόρπιας ὦδε ποτίσδων.

Daphnis ego hic ille boves hic pascens,

Daphnis tauros & iuvenecas hic aquans.

Tale tuum] Tertia pars eclogæ in apotheosi, cuius exordiū sumitur é dissimili laude superioris carminis, & extenuatione sequentis. Laus illa similib. & paribus explicatur. Divine] Metaphora, vel revera, quoniã notum est illud Ovidii.

Est deus in nobis, agitante calescimus illo.

Quale] Locus est in primo Theocriti Idyllio,

ἄδιον, ὦ ποιμὸν, τὸ τεὸν μέλος, ἢ τὸ κρηταίχες

τλώ ἀπὸ τῆς πέτρας κρηταίχες τεταυψόθεν ὕδωρ

Dulcius, ὦ pastor, tuum carmen, quàm resonans

Ille à petra distillat supernè aqua.

Et Idyllio octavo,

αἰδὺ δὲ τῷ θερέος παρ' ὕδωρ ῥέον αἰθροιοιγεῖν.

Dulce autem æstate apud aquam fluentem sub dio dormire.

& ibid. αἰδὺ τι τὸ σόμει τοι, ἔ ἐφίμερθ' ὦ Δάφνι, φωνά·

κρέσσον μελπομένω, τευ ἀκουέμεν, ἢ μέλι λείχειν.

Dulce quid os tibi, & desiderabilis, ὦ Daphni, vox:

Melius modulantem te audire, quàm mel lingere.

Sopor] Idyllio quinto,

—ειεα

— εἰρια τᾶδε πατησεῖς,
αἰκ' ἐνθης, ὑπὸν μαλακώτερον.

— *Lanas hîc calcabis,*

Si veneris, somno molliores.

Est carminis laus. *Nec calamis*] hîc par est, sed majus interponitur, *Nec solùm*, sed: ubi interpretes Theocritum magistrum intelligunt, Virgilium discipulum: allegorias tamen hîc interpretari nihil necesse est.

Alter] Id est secundus, ajunt hîc interpretes: at si par est discipulus magistro, neuter primus erit aut secundus: alter igitur hîc est, qui pòst sit pari loco, ut amicus alter ego. Et sic Idyllio primò,

— μετὰ Πᾶνα, τὸ δεύτερον ἄθλον ἀποισῆ,

— *Post Panem, secundum præmium feres.*

Nos tamen] Antapodosis est dissimilitudinis ad extenuationem, ubi Menalcas ἀποθείωσιν profitetur. Ratio est ex adjuncto amore. *An quicquam*] adhibetur ad excitandum mutua commendatio futuri carminis ex ejus adjuncta gratia, & subjecta personæ dignitate, & testimonio. *Candidus*] ἀποθείωσις & consecratio hîc incipit, ex adjunctis, id est publica lætitia, quæ per partes declaratur. Qualis autem fuerit ἀποθείωσις tum Romæ in funeribus Imperatorum, vide Herodianum libro 4. *Candidus*] Lacteam fortassis hîc circum respicit, ubi Romani putabant heroes suos habitare. Sic enim Cicero Scipionem somniantem, loquentem facit in excelso & pleno stellarum illustri & claro loco, id est lacteo circulo. *Limen*] Synecdoche est ex parte totum significans: limen enim transversum in janua lignum significat superum vel inferum, & hîc pro janua sumitur. *Alacres*] contrariam tristitiã ἐπικήδον habuit: nymphæ fleverunt, pecudes à potu pastuque abstinerunt, leones ingemuerunt. *Dryadas*] Nymphæ quæ inter arbores habitant, Dryades sunt, ut jam dictum est ecloga secunda. *Nec lupus*] Tale fuit ecloga 4.

— *Nec magnos metuent armenta leones.*

Retia] metonymia pro retiariis. *Bonus*] Ratio lætitiæ ex adjunctis personæ. *Ipsi*] Secundus ἀποθείωσις locus est publicæ & invocationis & confessionis testimonio.

ipse, ipsa, ipsa] polyptoton, quale fuit ecloga prima,

— *Ipsa te Tityre pinus,*

Ipsi te fontes, ipsa hæc arbuta vocabant.

Deus deus] Epizeuxis est, qualis antea fuit, *Ab Corydon Corydon*: & sexto *Æneidos*,

Ventum erat ad limen, cum virgo, Poscere fata

Tempus, ait: deus ecce deus. —

O felix] Exclamatio est, & felix pro propitio, primo *Æneidos* sic videtur dici,

Sis felix, nostrumque leves quæcunque laborem.

Idyllio decimoquinto,

ἴλα νῦν φίλ' Ἀδωνι, καὶ ἐς νέωτ' εὐθυμήσεις.

Propitius sis nunc dilecte Adoni, & in posterum letifices.

En quatuor] Tertius locus ἀποθεώσεως ex adjunctis sacrificiis, quæ per partes latiùs explicantur, aras, lac, oleum, vinum, musicam & saltationem. Servius distinguit aras, ab altari-
bus, quòd hæc tantùm sint superiorum deorum, illæ etiam inferiorum: eundemque in cælo Solem, in terris Bacchum, & apud inferos Apollinem facit: quod ad locum hunc nihil

attinet, sed aras novi dei altaribus authentici dei conjūgit. *Spumantia*] metonymia est, qua significat idem quod epitheto significatum est *novο*. sic *Æneidos* primo,

— *Ille impiger hausit*

Spumantem pateram, & pleno se proluit auro:

ubi & vini vis recentis exponitur. *Craterasque*] locus est è quinto *Idyllio*,

στασῶ δὲ κρητῆρα μέλαινα λευκοῖο γάλακτ' &

ταῖς νύμφαις, στασῶ δὲ καὶ αἰδέ & ἄλλον ἐλαίω.

Statuam autem crateram magnam albilactis

Nymphis statuam autem etiam dulcis alium olei.

Sed in septimo *Idyllio*, de Cerealibus locus est copiosior, similis magis quàm idem.

τὸν Πτελεατικὸν οἶνον δ' ἀπὸ κρητῆρ' ἀφύξω,

παρ' πυρὶ κεκλιμένω. κύαμον δὲ πρὸς ἐν πυρὶ φρυξεί,

καὶ αἰσθὰς ἐσείτα πετυκασμένα, ἐς τ' ἐπὶ πᾶχυν,

κνύζα τ' ἀσφοδέλω τε πολυγνάμω τε σελίνω.

Ἐπίομαι μαλακῶς μεμνημένω Ἀγείνακτι,

αὐταῖσιν κυλίκεσσι, καὶ ἐς τρύγα χεῖλ' ἐρείδων.

αὐλησεῦντι δέ μοι δύο ποιμένες· εἷς μὲν Ἀκαρνέες,

εἷς δὲ Λυκωπίτας. ὁ δὲ Τίτυρ' ἐγύθεν ἀσεί.

Pteleaticum vinum è cratere exhaustam

Apud

Apud ignem inclinatus fabam aliquis in igne torrebit,

Et lectus erit ornatus usq; in ulnam

Cnyzaq; ferulaq; multum flexibiliq; apio.

Et bibam molliter recordans Ageanactis,

Ipsis poculis, & in fecem labrum firmans.

Tibia canent autem mihi duo pastores, unus quidem Acarneus,

Unus autem Lycopitas: hinc autem Tityrus propé canet.

Baccho] Metonymia pro vino. Calathis] calathus antea quasillus fuit: hinc est calix. In tertio Georgico vas est quo lac exprimitur. Arvisia] Straboni libro decimo quarto Arvisia locus est in Chio insula asper & importuosus, ubi vinum Græcanicorum optimum nascitur: Stephano dicitur Arsyfia, & vinum Arsyfinum: hodie vulgò malvasinum aut malvasium dicitur. Nectar] Nectar potus est deorum, ut poetæ fabulantur, immortalitatem fabulis suis indicantes: á (ve) quod in compositis verbis negativum est, & κλένω occido. Sic apud Martialem:

Jupiter ambrosia satur est, & nectare vivit.

Lyctius] Lyctus est oppidum Cretæ, unde Lyctius modò dicitur. Satyros] Satyrus animal est in ultimis Libyæ gentibus, in quo præter effigiem nihil est hominis: minister autem Bacchi dicitur propter libidinem: unde etiam nomen habet: Σάτυρον siquidem Græcis est veretrum seu virile membrum. Imitabitur] Symbolum similitudinis est in hoc verbo; id enim est, more Satyrorum saltabit.

Alphesibæus] Pastoris fictum nomen est: ἀλφείω enim est invenio, & βόυς βόου, bos, velut inventor boum.

Hæc tibi] Notatur sacrificii tempus duplex quotannis.

Lustrabimus] Ambarvalia significat, de quibus jam antea dictum est ecloga secunda ad illum versum,

Cum faciam vitula pro frugibus. —

Dum] Divinitatis perpetuitas ad extremum declaratur quatuor parium collatione, quæ i. Æneidos iteratur,

In freta dum fluvii current, dum montibus umbrae

Lustrabunt, convexa polus dum sidera pascet.

Thymo] Thymus vel thymum, herba hortensis odorata, quo tantum delectantur apes, ut eo largè florente, proventum sperent apiarii, ait Plinius libro 20. cap. 10. Rore cicadæ] de cicadis ecloga i. diximus in illo versu,

G

At mecum raucis resonant arbusca cicadis.

Unum autē hoc animal ore caret, & foramine quo ejiciantur excrementa corporis: pro ore tamen habet in pectore quiddam linguæ simile, quo rorem lambit: excitata verò humorem reddit, quod solum argumentum est rore easdem ali, ait Plinius libri undecimi capite vicesimo sexto. quarto Idyllio,

— μή πρῶτος στίζεται, ὡς περ ὁ τέτλιξ;

— Num rores pascit, quemadmodum cicada?

Ut Baccho] declaratur eadem divinitas similitudine duorum deorum. *Damnabis*] cūm tui numinis cultoribus pro votis eorum adfueris, obligatos votis & veluti damnatos habebis: pauló secus primo Æneidos,

— Vocabitur hic quoq; votis.

Macrobius tamē ait eos votis damnatos esse, qui promissa vota jam persolverunt: ut sit damnatus votis, qđ voti compos: quod quāam verum sit, considerabis. Explicationem autem illam Erythræus in diligentissimo & eruditissimo in Virgilium indice, amplissimé nobis ita tradidit. *Damnabis votis*] Non, liberabis, accipiendum est, ut Nonius & Agresius interpretantur; sed contrā, damnabis, obligabis, intellige. Et quasi quadam necessitatis damnatione obnoxios reddes agricolas, ad vota solvenda, dum tu illis tanquam verum & præsens numen adfueris: ut damnati proprié hi dicantur, non qui vota tantūm fecerint, sed qui etiam ab ipso Deo optata impetraverint: unde tunc votorū persolutionis se reos omnino factos, quasi ex numinis parte voti concepti conditione adimpleta, maximé intelligerēt. Nam ita mortalium vulgus Deo vovere solet, ut sub conditione cum ipso quasi contrahat, ut scilicet non alia ratione se voti damnatum & reum velit, quāam si votis petita obtinuerit. Id autem á poeta ex persona Mopsi ideo dictum est, ut Daphnim numen omnino præsentissimum agricolis fore ostenderet. Quare cūm dixit, agricolæ tibi vota facient: quia id ad probādum numen non sufficeret, quód votorum susceptio tota de ipsorum agriculturalium opinione pendēret, addidit, *Damnabis tu quoq; votis*, id est, vota eorum implebis, unde Deus appareas agriculturalium, & ita tibi votis damnati sint, id est, eorum solutioni obnoxii. Hanc autem reddendi voti necessitatem

Maro

Maro rerum omnium prudentissimus, verbo pontificio & vtorum proprio expressit; sicut & alibi, *voti reus*, dixit: nam vota reddere, ut etiam vox illa divina Christianorum auribus inclamat, *Vovete, & reddite*, omnino necesse est: nec minus sané, quam sententia, aut iudicio damnatos, pœnas solvere. Unde etiam in iure civili nostro, titulo de Legatis primo, species illas legatorum per damnationem factas legimus. Ut apud Ulpianum per initia tituli: *Quisquis mihi Gallicanarum rerum hæres erit, damnas esto tot dare, id est, damnatus esto*. Et apud Paulum, eodem titulo testator ab hæredibus ita legat: *Lucius Titius, & G. Sejus P. Mevio decem dare damnas sunt, id est, damnati*. Quod quidē quartum legatorum genus per solennitatem verbi *Damnās* necessitatem quandam hæredibus omnino præstandi legata imponebat, ita ut illi modis omnibus solvere legatariis tenerentur, etiam si damnosam hæreditatem adiissent, & res aliena legata esset. Quæ postea verbi solennitas atq; necessitas (ut interim in re per quam digna scitu, juris peritum agam, id est, muneris mei non obliviscar) cum reliquis tribus legatorum generibus, quæ olim in usu erant, scilicet, per vendicationem, finendi modo, & per præceptionem: quibus etiam singulis generibus certa quædam verba assignata erant, per quæ illa significarentur, constitutionibus divorum principum penitus sublata est. Quippe cum per omnia æquata sunt legata fideicommissis, ut habetur Digestis, eodem titulo, symbolo, ne lege dicam, quæ non est, Ulpiani primo, & institutionibus, eodem titulo. Sed illud quoque non dissimulandum, quod legimus antiquitatem non modo damnatum voto, sed etiam voti condemnatum dixisse. Titinnius Veliterna, ut est in exemplis Marcelli, ait, fortasse votum fuisse, quo die liber foret, nunc ejus voti condemnatus est, immolavit hostiam. Et Turpilus Leucadia: & ampliùs illum apparere condecet, quando quidem voti condemnatus est. Hæc vir ille diligentissimus. *Quæ tibi*] Collaudatur *Διὸς Ἰεωσέως* carmen, pastorali trium minorum collatione. *Sibilus*] Sibilus, & in plurali sibili vel sibila, propriè est sonitus oris humani, dentibus compressis, & parum diductis labris, expressus: hîc synecdoche est ex specie genus significans, pro flatu enim sumitur.

Austri] — *Floribus austrum,*

fuit ecloga secunda. *Percussa litora]* pastoribus tempestatem spectantibus & fluctus ejus numerantibus magna voluptas est: fluctus autem illos paulatim crescere indicant illæ Maronis collationes tertio Georgico:

*Fluctus ut in medio cœpit cùm albescere ponto
Longius, ex altoque sinum trahit, utq; volutus
Ad terras immane sonat per saxa, nec ipso
Monte minor procumbit: at ima exestuat undæ
Vorticibus, nigramq; altè subvectat arenam.*

Item septimo Æneidos,

*Fluctus ut in medio cœpit cùm albescere vento,
paulatim sese tollit mare, & altiùs undas
Erigit, inde imo consurgit ad æthera fundo.*

Ovidius primo Tristium, maximū facit omnium fluctuum decimum,

*Qui venit hinc fluctus, fluctus supereminet omnes,
Posterior nono est undecimoq; prior.*

Et vulgò decumanus fluctus dicitur pro maximo, ut in castris porta decumana. Sic rursus idem poeta,

— *Decime ruit impetus undæ.*

Et Lucanus quinto Pharsaliæ:

*Hæc fatum, decimus (dictus mirabile) fluctus
Invalida cum puppe levat. —*

Hinc porta decumana, ova & pyra decumana pro maximis. fluctus autem numerare secundo ad Atticum libro Tullius dixit pro otuari ac planè nihil agere, ex eoque voluptatem capere, quod huic pastoritiæ collationi convenit. *Saxosus]*

Ex Idyllio primo,

*ἄδιον, ὦ ποιμαῖν, τὸ τεὸν μέλϞ, ἢ τὸ κραταγῆς
πλῆθὸς τὰς πέτρας κραταλείβε) ὑψόθον ὑδάρ.*

*Jucundius, ô pastor, tuum carmen est, quam quæ resonans
Illa de saxo defluit ex alto aqua.*

Hæc te] Concluditur ecloga, mutua pastorum liberalitate: Menalcas fistulam donat & commendat ex adjunctis, quod ea secundam & tertiam eclogam cantare didicerit.

Cicuta] Cicuta prius fuit internodium:

*Est nihi disparibus septem compacta cicutis
Fistula. —*

Herba

Herba autē hīc est venenosa, & publica Athenien sium pœ-
na infamis: attamen caulis ejus estur á plerisque, & sæpe al-
tior est binis cubitis, ait Plinius libri vicesimi quinti capite
decimotertio. Itaque pastores ex ejus calamo fistulam sibi
conficiunt. Talis igitur est metonymia, qualis fuit in avena
& calamo & stipula.

Formosum] Synecdoche est ex parte totum significans,
quomodo jureconsulti leges appellant primis legum no-
minibus. Quomodo Cicero tertia epistola decimisepti ad
Atticum loquitur: Quod veró scribis te magis delectari, O
Tite si quid ego: si quid agis, addis mihi scribendi alacrita-
tem: hīc initium libri de Senectute pro libro toto positum
est. *At tu*] Mopsus donat suum pedū, id est baculum curvum,
quo pedes ovium pastores trahunt, & suis item adjunctis
commendat, quod quanvis á formoso pastore rogatum,
non tamen sit datum, quód nodis & ære sit formosum. Idyl-
lio septimo:

— ὁ δ' αἰπόλῳ αἰδὺν γελᾶσας,
πέν τοι ἔφα, κερύναν δωρήσομαι.

— Hic autem caprarius suaviter ridens,
Hanc tibi, dixit, virgam donabo.

Formosum] Similis quædam liberalitas Idyllio primo, sed
aliis argumētis exposita. Itē lexto de Damœta & Daphnide

χ' ὡ μὲν τῷ σὺ εἰς γ', ὁ δὲ τῷ κερύναν αὐλὸν ἔδωκεν.

Et hic quidem huic fistulam, ille autem huic pulchram tibiam
dedit.

Antigenes] Nomen é septimo Idyllio.

ECLOGA SEXTA.

Silenus.

Poeta.

Prima Syracusio dignata est ludere versu
Nostra, nec erubuit sylvas habitare, Thalia.
Cūm canerem reges & praelia, Cynibius aurem
Vellit, & admonuit: pastorem, Tityre, pingues
Pascere oportet oves, deductum dicere carmen.

G 14

Nunc ego (nanque super tibi erunt, qui dicere laudes
 Vare tuas cupiant, & tristia condere bella)
 Agrestem tenui meditabor arundine musam.
 Non injussa cano. si quis tamen hæc quoque, si quis
 Captus amore leget, te nostra Vare myrica,
 Te nemus omne canet: nec Phœbo gratior ulla est,
 Quàm sibi quæ Vari præscripsit pagina nomen.
 Pergite Pierides. Chromis & Mnasyllus in antro
 Silentem pueri somno videre jacentem,
 Inflatum hesternò venas, ut semper, Iaccho.
 Sertâ procul taniùm capiti delapsa jacebant:
 Et gravis atrita pendebat cantharus ansa.
 Aggressi (nam sæpe senex spe carminis ambos
 Luserat) injiciunt ipsis ex vincula sertis.
 Addit se sociam, timidisque supervenit Egle,
 Egle Naiadum pulcherrima: jamque videnti,
 Sanguineis frontem moris, & tempora pingit.
 Ille dolum ridens, Quò vincula nectitis? inquit.
 Solvite me pueri: satis est potuisse videri.
 Carmina, quæ vultis, cognoscite: carmina vobis,
 Huic aliud mercedis erit. simul incipit ipse.
 Tum verò in numerum Faunosque feraeque videres
 Ludere: tum rigidas motare cacumina quercus.
 Nec tantum Phœbo gaudet Parnassia rupes:
 Nec tantùm Rhodope miratur, & Ismarus Orpheæ:
 Namque canebat uti magnum per inane coacta
 Semina terrarumq;, animaq;, marisque fuissent,
 Et liquidi simul ignis: ut his exordia primis
 Omnia, & ipse tener mundi concreverit orbis.
 Tum durare solum, & discludere Nerea ponto
 Cœperit, & rerum paulatim sumere formas:
 Jamque novam terræ stupeant lucefcere Solem:

Altius

Altiús atque cadant summotis nubibus imbres:
 Incipiant sylve cum primúm surgere: cumque
 Rara per ignotos errent animalia montes.
 Hinc lapides Pyrrhe jactos, Saturnia regna,
 Caucasasque refert volucres, furtumque Promethæi,
 His adjungit Hylam, nauta quo fonte relictum
 Camassent, ut litus Hyla Hyla omne sonaret.
 Et fortunatam, si nunquam armenta fuissent,
 Pasiphaen nivei solatur amore juvenci.
 Ah virgo infelix, quæ te dementia cepit?
 Præcides implerunt falsis mugitibus agros:
 At non tam turpes pecudum tamen ulla secuta est
 Concubitus, quanvis collo timuisset aratrum,
 Et sepe in laevi quasisset cornua fronte.
 Ah virgo infelix, tu nunc in montibus erras
 Ille latus niveum molli fultus hyacintho,
 Illice sub nigra pallentes ruminat herbas, (phæ
 Aut aliquã in magno sequitur grege. Claudite Nym-
 Diætæ, Nymphæ nemorum jam claudite saltus:
 Si quã fortè ferant oculis sese obviam nostris
 Errabunda bovis vestigia: forsitan illum
 Aut herba captum viridi, aut armenta secutum
 Perducant aliquæ stabula ad Gortynia vacca.
 Tum canit Hesperidum mirantem mala puellam.
 Tum Phaethontiadas musco circumdat amara
 Corticis, atque solo proceras erigit alnos.
 Tum canit errantem Permessi ad flumina Gallum,
 Aonas in montes ut duxerit una sororum,
 Vique viro Phœbi chorus assurrexerit omnis:
 Ut linus hac illi divino carmine pastor,
 Floribus atque apio crines ornatus amaro,
 Dixerit, Hostibi dant calamos (en accipe) muse,

*Ascreo quos antè seni, quibus ille solebat
 Cantando rigidas deducere montibus ornos.
 His tibi Grynæi nemoris dicatur origo;
 Ne quis sit lucus quo se plus iactet Apollo. (est,
 Quid loquar? aut Scyllam Nisi, aut quã fama secuta
 Candida succinctam lairantibus inguina monstris
 Dulichias vexasse rates, & gurgue in alto,
 Ah! timidos nautas canibus lacerasse marinis?
 Aut ut mutatos Terei narrauerit artus?
 Quas illi Philomela dapes, quæ dona pararit:
 Quo cursu deserta petiverit, & quibus antè
 Infelix sua tecta supervolita verit alis?
 Omnia, quæ Phœbo quondam meditante beatus
 Audit Eurotas, iussitque ediscere lauros,
 Ille canit, pulsa referunt ad sidera valles:
 Cogere donec oves stabulis, numerumque referre
 Iussit, & invito processit vesper Olympo.*

IN SEXTAM ECLOGAM.

ECLOGA sexta Epicurei Sileni varia car-
 mina complectitur: Octo enim diversa
 sunt. Primum de Epicuri philosophia, se-
 cundum de Hyla, tertium de Pasiphae, quar-
 tum de malis Hesperidum, quintum de
 Phaethontiadibus, sextum de Gallo, septi-
 mum de Scylla, octavum de Tereo: denique omnia com-
 prehendit carmina Apollini nota. Sed præcipuus & primus
 locus est de Epicuri philosophia, & ideo ecloga in hono-
 rem Quintilii Vari seu Varri (varia enim hujus nominis est
 orthographia) videtur esse composita: hæc autem ecloga di-
 citur à Virgilio, ingenti favore fuisse recitata, ut cū eã post-
 ea Cytheris cantasset in theatro, stupefactus Cicero, requi-
 sivit cujus esset: & cū authorem tandem vidisset, dixisse
 fertur ad suam & Virgilii laudem,

—magnæ

—*magnæ spes altera Romæ,*

ait Servius, secutus fabulam Donati, de qua in Virgilio vita dictum est. In initio autem poeta significat, sed obscurius, dicturum se laudes Vari carmine Bucolico, quia primum id ejus carmen fit. Ratio est ex adjunctis.

Syracusio] alii *Syracosio*, ne u syllaba antepenultima ex & diphthongo descendens, contra artem contrahatur. Casus est Græcanicus, pro *Syracusano*; qualis fuit ecloga quarta, *Sicelides* pro *Sicilienses*. *Syracusio*] Periphrasis carminis Bucolici ex ejus authore Theocrito, quem Virgilius hîc imitatur, & ejus subjecto, circa quod occupatur, quod toties jam usurpatum; ecloga prima,

Sylvestrem tenui musam meditaris avena:

Item, *Formosam resonare doces Amaryllida sylvas:*

Et 2, *Montibus & sylvis studio jactabat inani:*

Item, *Mecum unâ in sylvis imitabere Pana canendo:*

Item, *-habitarunt dii quoque sylvas:*

Item 4 ecl. *Si canimus sylvas, sylvæ sint Consule dignæ:*

Et 5 ecl. *Daphnis ego in sylvis hinc usque ad sydera notus:*

Item, *-montesque feri sylvæque loquuntur:*

Et nunc, *-Nec erubuit sylvas habitare Thalia.*

Thalia] Θάλεια debuit esse Thalea, ut Κυθήρεια, Cytherea. ergo Græcanica & hæc inflexio est, ait Servius: Θάλεια aut viriditas, celebritas, lætitia, festivitas est Latine: θαλέω & θαλλω verbum id significat. *Cum canerem*] Cōfirmatio tandem est é testimonio divino, quo revocatum se dicit ab Heroico carmine: res enim Romanas aggressus erat in initio, sed asperitate nominū deterritus omisit, ait Donatus, & post eum Servius.

Cynthius] Apollo dicitur Cynthius: Cynthus enim Deli insulæ mons est: ubi natus est Apollo & Diana. *Aurem*] Aurē vellere quid sit, & quid hac metonymia significetur, Virgilius hîc interpretatur, id est admonere: & sic Seneca libro secundo de Beneficiis loquitur: Loquar tecum & mihi aurem vellam. Ratio autem tropi nō species á Servio proponitur, quia auris (ait) est memoriæ consecrata, ut frons Genio, digiti Minervæ, genua misericordiæ. Idyllio quinto,

ὄκ' ἔραμ' Ἀλκίππυς, ὅτι με πρῶν ὄκ' ἐφίλασε
τῶν ὠτῶν καθελοῖσα.

Non amo Alcippen, quod me prius non osculata est

Aures deprehendens.

Pastorem] *Prosopopœia* est Apollinis, ubi ex conjugatis est ratio, pastor pascere. *Deductum*] Metaphora est à lana, quæ dum tenuatur in filum, deducitur. Quintilianus libri octavi capite secundo: Propriè autem, ait, quo nihil significatius: ut Cato dixit Cæsarem ad evertendam Rempublicam sobrium accessisse: ut Virgilius deductum carmen; & Horatius acrem tibiam, Hannibalemque dirum. *Nunc ego*] Conclusio est confirmationis proximæ; Quare Bucolicum carmen canam. *Nanque*] Illustratio intexitur é dissimili: alii bellicas tuas laudes canent. Quintilius autem Varus in Germania exercitus dux fuit, & cum eo tandem à Germanis cæsus. De quo Suetonius vicesimo quinto capite, in Augusto, Graves, ait, ignominias cladesque omnino duas, nec alibi quàm in Germania accepit, Lolianam & Varianam: sed Lolianam majoris infamiæ quàm detrimenti, Varianam penè exitialem tribus legionibus cum duce legatisq; & auxiliis omnibus cæsis. Hac nuntiata excubias per urbem indixit, ne quis tumultus existeret, & præsidib. provinciarum prorogavit imperium, ut & à peritis & assuetis socii cõtinerentur: vovit & magnos ludos Jovi optimo maximo, si Rempublicam in meliorem statum vertisset: quod factum Cimbrico Marficoque bello erat. adeo nanque consternatû ferunt, ut per continuos menses barba capilloque summisso caput interdû forib. illideret, vociferans, *Quintili Vare*, legiones redde: diemque cladis quotannis mœstum habuerit, ac lugubrem. Hæc ad verbum Suetonius. Alius etiam Varus fuit amicus Virgilio, & ecloga nona celebratus, qui superstes Virgilio fuit, & ejus opera correxit. *Arundine*] Tales jam metonymiæ fuerunt, avena, calamus, stipula, cicuta. *Non injussa cano*] Alia confirmatio est Bucolici carminis ex auctoritate vel Pollionis, vel Augusti, vel Mæcenatis, ut Servius ait. *Si quis*] hîc præcipua propositionis significatio est, adjunctis confirmata, quod Vari laus sit doctis gratissima.

Myricæ] Sic antea,

Non omnes arbusta juvant humilesque myricæ.

Et postea decima ecloga,

illum etiam lauri, illum etiam flevère myricæ.

Nemus] τὸ νέμω Græcum est, & propriè dicitur sylva voluptatis

luptatis caussa comparata. *Phæbo*] Metonymia pro doctis. *Præscripsit*] id est, inscripsit, & propriè dicitur. Sic Cicero *Agriaria secunda*: A quib. ei locus primus invidia in præscriptione legis cõcessus est. *Pergite*] Invocatio est, qualis antea fuit: *sicelides muse*. de *Pieridibus* ecloga tertia dictum est ad illum locum, *Pierides vitulam*. *Chromis*] Narratio est ad carminis futuri decorum ex Epicurei cantoris adjunctis somno, vino. Virgilius autem Epicuream sectam Silone doctore didicerat, ut Donatus author est in Virgilii vita, & hie Servius: & fortasse ejus condiscipulus Varus fuerat, ut ideo carmen Epicureum Epicureo nuncupet, Chromis nomen pastoris Libyci *Idyllio primo*: Hic verò Ghromis & Mnasyllus adolescentes finguntur. *Iaccho* *ιακχος*, Iacchus Bacchus, & hymnus in eundem (ait Festus) sic etiam dicitur vox divina Bacchum celebrantū *παιγι τῷ ιαχῶ* additione *κ:ιαχῶ* verò est clamor, gemitus, rugitus; *ιαχῶ*, clamo, loquor. *Serta*] Ebrietatis circumstantias latius persequitur: ut Sileni cona & cantharus jaceant, ut Silenus ipse ligari se nō sentiat. Serta autem coronæ floribus contextæ sunt, strophia & servix, corollæ, corollaria Plinio libri vicefimi primi capite secundo dicuntur. Tenuioribus (ait de floribus) utebãtur: antiqui strophia appellantes, unde nata strophiola: quin & vocabulum ipsum tardè communicatum est inter sacra tantum & bellicos honores coronis suum nomē vindicantibus. Cùm verò é floribus fierent sarta, á serendo servix appellantur: & ibidem, Paulatimq; & Romæ subrepit appellatio corollæ inter initia propter gracilitatem nominantis, mox & corollariis, postquam & lamina ærea tenui inaurata & inargentata dabãtur. Cicero tertia *Tusculana*: Incendes odores, & sertis redimiri jubebis & rosa. *Cantharus*] Liberi patris poculū fuit, ut Plinius libri tricesimi tertii capite undecimo, ubi scribit Marium post victoriam Cimbricam cantharis potasse Liberi patris exemplo. *Ambos*] *Carisius ambo* legit. *Ex vincula*] Anastrophe est: ut,

Transtra per & remos.

Addit] Additur ad Epicureæ voluptatis expletionem puella, à qua se pingi Silenus patiat. *Ægle Ægle*] In fine superioris & principio sequentis sententiæ, est anadiplosis. Fuit autem Ægle filia Solis & *Nearæ*.

Najadum] de quibus ecloga secunda dictum est ad illum locum,
 — *Tibi candida Nais.*

Sanguineis] pro rubris. Metaphora talis est ecloga 10.

P. in deus Arcadiæ venit, quem vidimus ipsi

Sanguineis ebuli haccis minioque rubentem.

Ille dolum] Excitatur Silenus & optatum carmen pollicetur, ubi & prologopœia est Sileni. *Videri*] Quia semidei tantum videtur quam volunt: aut quia in hac ebrietate deprehensus est. *Carmina, carmina*] Anaphora. *Mercedis*] jocularia Veneris est significatio.

Tum vero] Declaratur hyperbolicis adjunctis excellentia carminis, quo dii, bestiae, res etiã inanimatae ad saltationem excitarentur, *Faunosque*] Latinis Fauni sunt iidem qui Graecis Satyri. *Motare*] Id autem quinta ecloga verbum fuit:

Sive sub incertas Zephyris motantibus umbras.

Cacumina] Extremos ramos, qui sunt arboribus pedum loco, cum radices pro capite sint.

Nectantium] Declaratur idem collatione minorum. Parnassus autem mons est Thessaliae Apollini consecratus; ut Rhodope & Ismarus montes sunt Thraciae, in quibus Orpheus cantare solitus est, de quibus iterum erit ecloga octava,

Nunc scio quid sit amor: duris in cotibus illum

Ismarus aut Rhodope. —

Nanque] Subjectum carminis argumentum declaratur physicis Epicuri, qui atomis & corpusculis omnia componebat: quod ante eum Democritus & Leucippus censuerat: quae de re multa Aristotel. primo Physicæ auscultationis, & primo secundoque de Generatione: Item primo Philosophiæ: & Cicero primo de Finibus, & in Fato. *Terrarumque*] Declaratur origo mundi per ipsius partes, elementa, meteora, arbores, pecudes, homines. *Semina*] Significat atomos Epicureas, quarum concursione Epicurus omnia gignebat: Illis enim triplicem motum tribuebat: ponderis, recta deorsum linea; declinationis, cum atomi e regione minimum declinarent; plagæ, cum alia aliam pelleret: de quo nos in Fatum Ciceronis. *Animaque*] id est aeris, sic Varro primo de re Rustica ex Ennio: aqua, terra, anima, Sol. Cicero primo de Oratore: Deinde cum spiritus ejus esset angustior, tantum contingenda anima est assecutus, ut una continuatione verborum,

&c.

&c. *Liquidi*] puri, ut postea,

Liquidumque per aera lapsa — sexto *Æneidos*.

Tener] Plinius lib. 2. cap. 3. videtur hoc epitheton interpretari, cum de motu mundi loquitur: esse innumeras ei effigies animalium rerumque cunctarum impressas, nec (ut in volucrum notamus ovis) lenitate continua lubricum corpus, quod clarissimi authores dixere tenerum, argumentis indicatur. Sic Ovidius 4. *Trist.*

Quot tenerum pennis aera pulsat avis.

Nerea] Nereus Oceani & Tethyos filius, deus maris: *Metonymia* igitur est.

Ponto] Pontus Nerei filius: & hic *Metonymia* similis est.

Formas] *Formas* rerum Democritus putavit fieri *ῥυσμά, ἀγαπαγή, τροπή*, figura, ordine, situ, ut Aristoteles propositis antelocis ait. *Hinc lapides*] *Pyrrha* Deucalionis uxor, qui post diluvium dicuntur a poetis hominum genus reparasse, lapidibus post tergum jactis: de quo Juvenalis 19. *Satyra*:

Ex quo Deucalion nimbis tollentibus equor,

Navigio montem ascendit, sortesque poposcit,

Paulatimque anima caluerunt mollia saxa,

Et maribus nudas ostendit Pyrrha puellas:

Caucaseasque] *Caucasus* mons supra Iberiam & Albaniam: ubi *Prometheus* per *Mercurium* imperio deorum alligatus, a vulture exeditur, quia *Solis* ignem auxilio *Minervæ* furatus esset: *Servius* fabulam refert ad inventionem *Astrologiæ*, & fulminum observationem. *Plato* in *Philebo* refert ad inventionem *logiæ*.

Promethæ] *Trisyllabum*, & contractum pro *quadrisyllabo* *Promethei*. *Hylam*] Adhuc *Epicurea* *Philosophia*, demiceps secundum carmen sequitur de *Hyla* pueri *Herculis*, in fonte submerso, unde nomen ejus dum illi fieret, in fontibus in clamari solitum: *ὕλαω* vel *ὕλακτέω*, clamo, resono. *Fabula* integra *decimotertio* *Idyllio* apud *Theocritum* tractatur, quæ breviter hic attingitur. *Hyla Hyla*] *Epizeuxis*, ut antequam vale, & in secundo *Hyla* syllaba ultima corripitur, quavis natura longa sit: ut in *Ænæa* & *Græcis* similibus, quia vocalis sequitur, ait *Servius*. Quæ ratio si vera est, vera etiam debuit esse in illo vale vale. *Et forinatam*] *Tertium* carmen de *taurino* *Pasiphaes* amore, quam primò solatur, deinde mis-

ratur. Pasiphae uxor Minois Cretensium regis fuit, quæ Dædali artificio dicitur tauro supposita esse: at hunc taurum Palæphatus ait scribam Minois fuisse, & ex homonymia nominis, occasionem fabulæ datam esse: De fabula, Virgilius sexto Æneidos,

*Hic crudelis amor tauri suppositaq; furto
Pasiphae, mistumq; genus, prolesq; bisformis,
Minotaurus inest, Veneris monumenta nefandæ.*

Nivei] Metaphora est pro candidi. Juuenci] Taurum dicit, in cuius amorem Pasiphae exarsit. Ah] Commiseratio deinceps est ex dissimilitudine: Præetides quanvis se vaccas putarent, tamen tauros non amarunt.

Ah] sic ecloga secunda,

Ah Corydon Corydon, quæ te dementia cepit?

Præetides] Præetus rex Argivorum, cuius filia cum se Junoni forma æquipararent, divina phrenesi sic affectæ sunt, ut se vaccas putarent, & in sylvis mugirent: tandem à Melampode medico curatæ sunt. Ah] Anaphora, qua repetitur superius hemistichium: & hinc commiserationis argumentum secundum est, ex adjunctis laboribus in persequendo tauro errabundo. Ilice] Ilex, arbor quercui proxima. Ruminat] Rumen pars est gutturis sub mento, qua cib⁹ in alvum demittitur: hinc ruminare, ad rumen revocare, id est, remandere. Claudite] Profopopœia est Pasiphaes taurum capere cupientis, & ob id nymphas sic alloquentis. Dictæ] Dictæ est mons Cretæ, ubi Jupiter educatus esse dicitur,

Dictæo celi regem pavere sub antro,

4. Georg.

Saltus] Saltus densior sylva & invia, quod ibi arbores saliant, & ibi pasci atq; æstivare pecudes soleant, ut ait Valla libro quarto: quod hic locus videtur indicare, & qui rursus est ecloga decima,

—Parthenios canibus circumdare saltus.

Sunt contra qui saltus putent loca arborib. expedita, ubi facile saltetur, quod tertio Georgico videtur approbari,

Saltibus in vacuis pascant.—

utrunque tamen conjungi potest: & ex Caji Ælii sententia Sextus Pomponius ait esse, ubi sylvæ & pastiones sunt. Si qua] Si, adverbium est aliquando rogantis, & optantis per se plenum, ait Servius sexto Æneidos ad illum locum,

Si

Sinunc se nobis ille aureus arbore ramus

Ostendat nemore in tanto. —

quasi si pro utinam ponatur. ego reticentiam quandam hinc maluerim: tanquam intelligatur: ô me felicem, ô me fortunatum, si id acciderit: quomodo est 8. Æneidos,

O mihi præteritos referat si Jupiter annos,

& aliis præterea locis quibusdam, ubi vel ô, vel si, vacare non arbitror, ut Servius, sed imperfectum sensum sic expleo: qua reticentiæ figura potes sic intelligere, ô me fortunatam. *Gortynia*] Gortynia oppidum Cretæ non longè à Gnoſo. *Tum canit*] Quartum carmen de Atalanta filia Cænei regis, in Scyro maris Ægei insula cursu victa per Hippomenem Neptuni nepotem, dum currenti mala aurea objicit: de qua fabula Ovidius libro decimo Metamorphoseon. fabula hæc etiam Idyllio tertio,

*Γ' ἠπομύνης ὄψα δὴ τῶν παρθένων ἤθελε γάμους,
μᾶλ' ἐν χερσὶν ἐλῶν, δρόμον αὖθεν αἰεὶ Ἀταλάντῃ
ὡς ἰδεῖν, ὡς ἐρεῶν, ὡς ἐς βαρὺν ἄλλετ' ἔρωτα.*

Hippomenes quando jam virginem voluit ducere uxorem,

Poma in manibus capiens, cursum perfecit: Atalanta autem

Ut vidit, valde furiosa est, valde in profundum saltavit amorem.

Hesperidum] Atlanti speciosissimum in Æthiopia pomarium fuit, quod Hesperides Hesperii fratris filia, Ægle, Arcthusa, Hesperethusa, cum dracone pervigili custodiebant. Id verò fuit in æstuario Lixi oppidi in Mauritania, ut Plinius libri decimoini capite quarto ait: aut authore Theomene juxta magnam Syrtim, ut idem ait libri tricesimi septimi cap. 2. *Tum Phaethontidas*] Quintum carmen de Phaethontis sororibus, Phaethusa, Lamperia, Lampethusa, conversis in alnos, ut Apollonium & Græcos secutus, hinc ait: vel in populos, ut ipse decimo Æneidos ait:

Nanq̄ ferunt luctu cygnum Phaethontis amati,

Populeas inter frondes umbramq̄ sororum,

Dum canit. —

Circundat] Id est circundatas canit, hypallage est.

Tum Tum] Anaphora est. *Amara corticis*] Masculino genere sæpius: quomodo & Virgilius ipse 7. Æneidos,

— Raptus de subere cortex.

Tum canit] Sextum carmen in laudem Galli. Cornelius autem Gallus Foroliviensis orator clarus & poeta fuit: ut de se ipse testis est in elegiis, quæ solæ ex ejus operibus supersunt: urbem grammatici nominant, ipse tantum patriam,

Hic me suscipiens Hetrusca gentis alumnum.

Quod autem orator fuerit & poeta, sic ait:

Dum juvenile decus, dum mens sensusq; manebat,

Orator toto clarus in orbe fui.

Sæpe poetarum mendacia dulcia finxi,

Et veros titulos res mihi ficta dedit.

Sæpe perorata percepi lite coronam,

Et data sunt lingue premia digna mee.

Euphorionem poetam latinè reddidit, & Cytherida Publii Volumnii libertam amavit, eamq; ficto Lycoridis nomine celebravit: ut Clodiam Catullus, Plautiam Tibullus, Hostiam Propertius, Juliam Ovidius fictis nominib. Lesbiam, Deliam, Cynthiam, Corinnam celebrarunt, Gallo spreto tandem Marcum Antonium secuta est, ut Servius author est. Atq; hæc Mima videatur esse, de qua tam multa Philippica secunda in Antonium à Cicerone probra conjecta sunt. Gallus certè dilectam sibi, & ab ea se spretum profiteretur:

En dilecta mihi nimium formosa Lycoris,

Cum qua mens eadem, res fuit una mihi:

Post multos quibus indivisi viximus annos,

Respuit amplexus heu stupefacta meos:

Jamq; alios juvenes, aliosq; requirit amores,

Me vocat imbellem decrepitumq; senem.

Fuit autem præter illa ingenii dona Gallus corpore formosus & robustus, venator, jaculator, luctator, cursor egregius, patiens caloris, algoris, vigiliæ, inediæ, ut in reliquis elegiis ipse de se ait: potator itè egregius, ut testis est etiã ipse,

Cessit & ipse pater Bacchus, stupuitq; bibentem,

Et quicumq; solet vincere, victus abit.

Itaq; his dotibus Octavio, licet ex infima familia, tamen facile conciliatus, ad Ægypti præturam evectus est, ut Suetonius in Octavio ait capite lxxagesimo sexto: & id videtur Gallus ipse sentire,

Missus ad Eoos legati munere functus,

Tranquillum cunctis neclere pacis opus,

Ubi

Ubi & pluribus versib. Græcam puellam sibi adamatam describit. in ea veró prætura insolentiús se gessit: nam præterquam quód statuas sibi poni, & nomen suum pyramidibus inscribi iussit, ut Dion & Strabo testantur, inter pocula etiam quædam in Augustum evomuit, ut Ovidius testatur secundo Tristium,

Non fuit opprobrio celebrasse Lycorida Gallo:

Sed linguam nimio non tenuisse mero.

Itaque, ut Suetonius ibidem ait, velut res novas molientem, Octavius Senatui damnandum tradidit, eo & accusatorum denunciationibus, & Senatusconsultis ad necem compulso: laudavit quidem pietatem tã opere pro se indignantum, cæterum & illacrymavit, & vicem suam conquestus est, quód sibi soli non liceret amicis, quatenus vellet, irasci: hæc Suetonius. Ipse autem sibi mortem conscivit, ut Strabo, Dion, Marcellinus ajunt: & Ovidius his astipulatur tertio amorum elegia octava,

Te quoque, si falsum est temerati crimen amici,

Sanguinis atque animæ prodige Galle tue.

Obiisse veró jam senẽ elegiæ reliquæ abunde testantur: Crinitus ait anno ætatis sexagesimo tertio. Sed enim vivum Virgilius sic amavit, ut nõ solum in hac ecloga laudaret, sed eclogas in ejus laudes cõcluserit, & quarti Georgici medio ad finem usque Gallum tantum celebrarit: Quem totum locum postea, jubente Augusto, in Aristæi fabulã cõmutavit. Ergo hic est Cornelius Gallus, quẽ tã insigni poeticæ laude Virgilius modò celebrat: tamen si Quintilianus libri decimi capite primo durio rem Gallum in eclogia putat fuisse. Sed tamen seu veritate seu amore & gratia per eum recepti patrimonii ductus Virgilius, valde magnum poetam hinc efficit, & ex variis adjunctis hanc laudem contexit. *Permessus*] Helicon & Cytheron, montes sunt Bœotix seu Aoniæ, unde *Permessus*: & alii fluvii labuntur. Per Phœbum autem & musas significat doctos, & metonymia est. Ut *Linus*] Continuat eadem laus é ficto Lini testimonio, & de collatione Hesiodi tanquam similis. *Linus*] de hoc, ecloga quarta,

— Lino formosus Apollo.

Apio] Honos ipsi in Achaja fuit coronare victores sacri certaminis Nemeæ, Plinius lib. decimi noni capite octavo.

Hostibi] Profopopœia musarum. **Calamos]** Metonymia pro musica seu poëtica, quæ calamis cantatur. **Ascræo]** Ascra, vicus Bœotix, patria Hesiodi. alii tamen affirmant Hesiodum Cumæum fuisse, sed à musis in Ascra amatum & poëtam factum.

Ecee deas vidi, non quas preceptor arandi

Viderat, Ascræas cùm sequeretur oves,

ait Ovidius sexto Fastorum. cujus mentio est Idyllio decimo nono,

Ἄσκη μὲν γὰρ γράει σε πολὺ πλεόν Η' σιόδοιο.

Ascra quid em luxit multo plus Hesiodo.

Rigidas] Sic paulo antè,

— Tum rigidas motare cacumina quercus.

Ornos] Orni, sylvestres sunt fraxini, paulo latioribus tamen foliis, quam cæteræ fraxini, nec deteriorem frondem quam ulmi præstant, ait Columella libri primi de arboribus capite decimo sexto. Gallicum nomen non habet, ait Ruellius. *montibus* autem poëta dixit, solum ornis genitale significans, de quo secundo Georgico sic:

Nascuntur steriles saxosis montibus orni.

His tibi] Optatio est ad huius laudis conclusionem. Gallus dicitur ortus à Gryneò monte Apollinis, ut propterea Apollo maximè diligat: Grynia urbs Ætolix, hinc mons Grynæus ibi sacer Apollini. **Quid loquar]** Septimum carmen de Scylla Nisi filia, quæ Ulyssis naves afflixit. Sic enim in quibusdam codicibus legitur: *aut Scyllam Nisi aut quam fama, &c.* Qua lectione defendetur Virgilius contra Servium, quod aliã Scyllã proposuerit, aliam tractauerit. **Nisi]** Athenienses & Megarenenses Androgeon Minois filium dolo necaverunt: ad hanc ultionem cùm Minos victis jam Atheniensibus Megarenenses obsideret, & rex eorum Nisus tandiu regnaturus esset, quandiu purpuream comam habuisset, Scylla ejus filia, Minois amore capta, fatalem illam comam patri abscissam, Minoi obtulit. Postea tamè Scylla contempta, & Nisus extinctus, in aves sui nominis cõversi sunt. Nisus est Haliæetus, qui falco noster nonnullis est: Scylla autem est alauda, de quibus primo Georgico circa finem, & in Ciri Maronis opusculo, hac de re cõscripto. Scylla autem altera Phorci filia fuit à Glaucò amata, sed Circes, quæ se spretam dolebat, beneficiis mutata

mutata est in illud monstrū, quod Æneidos tertio describi-

At Scyllam cæcis cohibet spelunca latebris, (tur:

Ora exertantem & nauis in saxa trahentem :

Prima hominis facies, & pulchro pectore virgo

Pube tenus: postrema immani corpore pistrix,

Delphinum caudas, utero commissa luporum.

Dulichias] Dulichium insula est, in qua Ithacus mōs est, Vlyssis patria: Itaq; Dulichias rates pro navibus Vlyssis ait, per metonymiā. *Vexasse*] Anneus Cornutus & Servius Virgiliū hīc reprehendūt, velut humiliore verbo usum, & *Tapeinosim* notāt. at uterq; vehementer errat. Nā qui fertur & rapitur, atq; huc & illud distrahitur, propriē vexari dī: & verbis vexare & lacerere, quibus Virgilius hīc utitur, Cato in oratione pro Acheis dixerat: Cumq; Annibal terrā Italiā laceraret & vexaret. Vexatā Italiā dixit Cato ab Annibale, quoniā nullū calamitatis & sævitiæ genus reperiri queat, quod eo tempore Italia non perpessa sit. Gellius libri secundi capite sexto: Et Cicero in Verrem cū ait de Sicilia, Quæ ab illo spoliata & direpta est, ut nō ab hoste aliquo, qui tñ in bello & religionis & consuetudinis jura retineat, sed a barbaris prædonibus vexata esse videatur. In quem locum Asconius ait, hoc verbo *vexata*, ingentis calamitatis usum significari. Quare patet jā magnis exemplis & Cornutū & Serviū valde hic lapsos esse. *Aut ut*] Octavū carmē de Tereo, qui Prognem Pandionis Atheniensium regis filiā uxorem habuit, & tamen Philomelam ejus sororem violavit: ac ne facinus indicaret, ei linguam amputavit: at illa rē in veste, suo cruore descripsit. Quare Progne indignata Itym filium interemit, & Tereo apposuit epulandū. oēs sunt postea in aves sui nominis cōversī: Tereus in upupam, Itys in phasianum, Progne in hirundinē, Philomela in lusciniā: de quibus Ovidius Metamorphoseos libro sexto. *Quas, quæ, quo, quibus*] Polyptoton. *Omnia*] Collatione parium concluditur inductio tam multorum carminum: Deniq; omnia carmina cantavit, quæ Phœbus noverat. *Eurotas*] Fluvius Spartæ, lauris refertus, Apollini dicatus. Sic n. fuit ecloga tertia,

— Phœbo sua semper apud me

Munera sunt lauri.

& circa finem sequentis,

— *Sua laurea Phœbo.*

Et aureus ramus in vita Virgilii dictus jam est. Itaq; laurus *μεινπιθὸν φυτὸν*, fatidica planta dicitur, & eam Hesiodo musæ gustandam tradiderūt: quia qui eam manderent, vates fierent. Sic apud Lycophronem vates dicitur *Δαφνιφάγος*. Eustathius in Græco *δαφνι* etymologiam statuit à *δα* intentionis particula & *φνι* quasi *φωνί*.

Ad sidera] Talis jam metaphora fuit,

— *Hinc usque ad sidera notus.*

Item, Ipsi letitia voces ad sidera jactant

Intonsi montes. —

Numerumque referre] Sic ecloga tertia,

Bisque die numerant ambo pecus, alter & hœdos.

Et invito] Concluditur voluptas tanti carminis, mœstitia discedentis Olympi, & gaudio venientis Hesperii.

ECLOGA SEPTIMA.

Melibœus.

Corydon. Thyrsis.

Forté sub arguta confederat ilice Daphnis,
 Compulerantq; greges Corydon & Thyrsis in unū:
 Thyrsis oves, Corydon distentas lacte capellas:
 Ambo florentes ætatibus, Arcades ambo,
 Et cantare pares, & respondere parati.
 Hic mihi dum teneras defendo à frigore myrtos,
 Vir gregis ipse caper deerraverat: atq; ego Daphnīm
 Aspicio: ille ubi me contrā videt, Ocyus, inquit,
 Huc ades ô Melibœe, caper tibi salvus & hœdi:
 Et si quid cessare potes, requiesce sub umbra.
 Huc ipsi potum venient per prata juvenci:
 Hic virides tenera prætexit arundine ripas
 Mincius, & que sacra resonant examina quercu.
 Quid facerē: neq; ego Alcippē, nec Phyllida habebam,
 Depulsos à lacte domi quæ clauderet agnos.

Et

Et certamen erat Corydon cum Thyrside magnum:

Posthabui tamen illorum mea seria ludo.

Alternis igitur contendere versibus ambo

Cœpère: alternos musa meminisse volebant.

Hos Corydon, illos referebat in ordine Thyrsis.

Nympha, noster amor, Lybethrides, aut mihi carmen CO.

Quale meo Codro, concedite (proxima Phœbi

Versibus ille facit) aut si non possumus omnes,

Hic arguta sacra pendebit fistula pinu.

Pastores hederæ crescentem ornate Poetam TH.

Arcades, invidia rumpantur ut ilia Codro.

Aut si ultra placidum laudarit, baccare frontem

Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.

Setosi caput hoc apriti tibi Delia parvus, CO.

Et ramosa Mycon vivacis cornua cervi.

Si proprium hoc fuerit, levi de marmore tota

Puniceo stabis, suras evinctæ cothurno.

Sinum lactis, & hæc te liba Priape quotannis TH.

Expectare sat est: custos es pauperis horti.

Nunc te marmoreum pro tempore fecimus: at tu,

Si fœtura gregem suppleverit, aureus esto.

Nerine Galateæ thymo mihi dulcior Hybla, CO.

Candidior cygnis, hederæ formosior alba,

Cum primum pasti repetent præsepia tauri,

Si qua tui Corydonis habet te cura, venito.

Imò ego Sardois videar tibi amarior herbis, TH.

Horridior rusco, projecta vilior alga,

Si mihi non hæc lux toto jam longior anno est,

Ite domum pasti, si quis pudor, ite juvenci.

Muscosi fontes, & somno mollior herba, CO.

Et quæ vos rara viridis tegit arbutus umbra,

Solstitium pecori defendue: jam venit æstas

H ij

Torrída, jam leto turgent in palmite gemma.

TH. *Hic focus, & tædæ pingues, hic plurimus ignis
Semper, & assidua postes fuligine nigri:*

*Hic tantum Boreæ curamus frigora, quantum
Aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas.*

CO. *Stant & juniperi, & castaneæ hirsuta:*

Strata jacent passim sua quæq; sub arbore poma:

Omnia nunc rident: at si formosus Alexis

Montibus his abeat, videas & flumina sicca.

TH. *Æret ager, vitio moriens sitit æris herba:*

Liber pampineas invidit collibus umbras:

Phyllidis adventu nostræ nemus omne virebit:

Iupiter & leto descendet plurimus imbri.

CO. *Populus Alcide gratissima, vitis Iaccho,*

Formosæ myrtus Veneri, sua laurea Phœbo.

Phyllis amat corylos: illas dum Phyllis amabit,

Nec myrtus vincet corylos, nec laurea Phœbi.

TH. *Fraxinus in sylvis pulcherrima, pinus in hortis.*

Populus in fluviis, abies in montibus altis.

Sæpius at si me Lycida formose revisas,

Fraxinus in sylvis cedit tibi, pinus in hortis.

ME. *Hæc memini, & victum frustra contendere Thyrsim:*

Ex illo Corydon, Corydon est tempore nobis.

IN SEPTIMAM ECLOGAM.

TERTIA & quinta ecloga musicum certamen habuerunt, quale rursus habet septima: viginti primis versibus exordium ejus & preparatio continetur in descriptione pastorum concertantium, & loci ubi certamen editur. Imitatio est sexti Idyllii Theocriti: sed aliquot præterea loci aliunde sumuntur. *Arguta*] canora, stridula propter avium in ea sedentium concentus, aut propter susurrum & sibilum

sibilum é strepitu agitatorum foliorum. Quod Aufonius
poëta cecinit,

*Est & arundineis modulatio musica ripis,
Atq; arguta suis loquitur coma pinea ventis,
Incubuit foliis quoties levis Eurus acutis.*

Ilice] Idyllio septimo,

— τὸ δ' ὑπὸ δρυσὶν, ἢ ὑπὸ πείκεισιν,
αἰδὺ μὲν ἰσοδρόμῳ κατεκέκλιστο θεῖε Κομάτῳ.

— Tu autem sub quercubus, vel sub piceis,
Sua viter modulans reclinatus eras divine Comata.

Compulerantq;] Locus est é sexto Idyllio,

Δαμώτασ κ' Δάφνις ὁ βωμόλῳ εἰς ἓνα χῶρον
ταῦ ἀγάλαν πόκ' Ἄρειτε σιμάχαρον.

Dametas & Daphnis bubulcus in unum locum

Gregem quondam Arate congregarunt.

Thyrsis] nomen pastoris in primo Idyllio. *Ambo*] Locus
est ex octavo Idyllio,

ἄμφω τῶν ἠτῶ πυρρόλειχω, ἄμφω ἀνάβω,
ἄμφω σφείσδεν δεδαημύω, ἄμφω αἰείδεν.

Ambo erant flavicomi, ambo impubes,

Ambo hi fistula canere scientes, ambo cantare,

Locus est iterum confimilis Idyllio vicesimo septimo de
Castore & Polluce,

ὦ ἄμφω θνατοῖσι βοηθοί, ὦ φίλοι, ἄμφω
ἰωπῆες, κίθαρῆσαι, ἀεθλητῆρες, αἰοιδί.

O ambo mortalibus auxiliatores, o amici, ambo

Equites, citharistæ, pugnatōres, cantores.

Arcades] Arcadia licet alioqui rudis, attamen musica
præstitit. *Hic mihi*] Exponitur occasio carminis audiendi ex
variis adjunctis personarum otiosarum: deinde locus mul-
tis adjunctis amœnus describitur.

Vir gregis] Idyllio octavo,

ὦ τρώγε, ταῦ λευκαῦ αἰσῶν ἄνερ.

O hirce, albarum caprarum vir.

Caper autem pro hirco dicitur, ut secundo Georgico:

Non aliam ob causam Baccho caper omnibus aris Ceditur.

Prætexit] Talis jam á textoribus metaphora locis duobus
fuit,

— mollique paras detexere junco, secunda ecloga:

H iij

Item, *Et foliis lentas intexere mollibus hastas,*

fuit ecloga quinta. *Mincius*] sic tertio Georgico,

Et viridi in campo templum de marmore ponam

Propter aquam, tardis ingens ubi flexibus errat

Mincius, & tenera prætexit arundine ripas.

Examina] Locus est dictus prima ecloga, ad illum locum,
Sæpe levi somnum suadebit inire susurro.

Quid facerem] Addubitatio est hæsitantis Melibœi, cujus partes ex adjunctis disputantur. *Alcippen*] nomē est ex Idyl-
lio quinto. *Depulsos*] Sic antea idem verbum prima ecloga,

— *quó sæpe solemus*

Pastores, ovium teneros depellere fœtus.

Item tertia,

Dulce satis humor, depulsis arbutus hædis.

Corydon] Figuratum est pro Corydoni. *Posthabui*] Con-
clusio addubitationis. *Alternis*] Declaratur apertiús lex a-
mœbœi carminis: ex conjugatis ratio est, sicut antea fuit
ecloga tertia,

Alternis dicetis, amant alterna Camenæ.

Fuerunt autem ecloga tertia bini versus alterni, quinta fue-
runt viceniquini, hic sunt quaterni. *Hos*] Sic ecloga tertia
descriptus ordo,

Incipe Damæta, tu deinde sequere Menalca.

Nympha] Invocatio est, qua optatur arroganter poeti-
ca similis Phœbeæ, aut ejus abjicietur studium. Nymphas
aüt, musas hîc appellat: & Varro triplices musas facit é sono
aquæ, aeris, vocis: at quod veteribus Græcis fuit nympha, id
Latinis est lympha, literæ unius mutatione, quód aqua cur-
rendo musicos sonos efficiat: Unde fuit illud ecloga quinta,

Saxosas inter decurrunt flumina valles.

Lybethrides] Libethrus fons Magnesiæ, musis sacer.

Codro] Pastoris cujusdam egregiè cantantis nomen hîc
fingitur. *Proxima*] Simile est, *Quale meo Codro: & item nunc,*
Proxima Phœbi Versibus ille facit.

Pendebit] Emeriti suæ professionis arma deo suo suspen-
debant: puellæ suas puppas Veneri:

Dicite pontifices, in templo quid facit aurum?

Nempe hoc quod Veneri donatæ á virgine puppa,
ait Perſius. Item

— *Veja* —

—*Vejanus armis*

Herculis ad postem fixis latet abditus agro,
ait Epistola prima Horatius: & idem tertio Carminum O-
de vicesima sexta,

*Nunc arma, defunctumq; bello
Barbiton hic paries habebit.*

Sic Entellus victor & senex quinto Æneidos:

—*Hic victor cæstus artemq; repono.*

Sic Corydon jactat se fistulam suspensurum, & musicam
abjecturum, nisi carmina, Phœbi carminibus similia can-
taverit. *Sacra*] Cybelæ magnæ matri deorum, ut de quercu
fuit pauló anté,

—*éque sacra resonant examina quercu.*

Sacra veró pinus Cybelæ matri propter amasium Atym in
eam mutatum, ut libro decimo Metamorphoseon,

*Et succincta comas hirsutaq; vertice pinus,
Grata deûm matri, si quid Cybeleius Atys
Exuit hac hominem truncoq; induruit illo.*

Pastores] Arrogantioris optationis disjunctio reponitur:
Coronate me poetam, ut Codrus dirumpatur: aut si me in-
vitus laudet, defendite á maledicentia.

Hedera] Hedera poetæ coronantur, quasi Libero sacri, &
instar bacchantium insani: ut Horatius innuit,

—*ut malé sanos*

Ascribit Liber Satyris, Faunisq; poetas.

Vel quód semper virent hederæ, & sic carmina æternitatem
merentur, ait Servius.

—*atq; hanc sine tempora circum*

Inter victrices hederam tibi serpere lauros.

Rumpantur] Dirumpantur, quomodo Cicero loquitur
duodecimo epistolarum ad Cassium: Infinito fratris tui plau-
su dirumpitur. Item septimo ad Marium: Dirupi me pené
in judicio Galli. *Ilia*] *Ile* & *Ilia* & *Ilium* *Ilibus* declinatur,
nec Marullus mimographus sequendus est, qui risui inser-
viens, dixit in gulosum, Hectorem imitaris, ab Ilio nun-
quam recedis. *Ilia* autem sunt inter vesicam & alvum arte-
riæ ad pubem tendentes, ait Plinius libri undecimi capite
tricesimo septimo. *Baccare*] Fuit antea quarta ecloga,
Errantes hederas passim cum baccare tellus.

Baccar autem auxiliatur contra serpentes & capitis dolores, ait Plinius libri vicefimi primi capite decimonono: & ut Virgilius hîc indicat, contra fascinum.

Setosi] Ad optati carminis votum, offert Dianæ Apollinis sorori venatoria munera suis adjunctis commendata, & majora pollicetur. *Delia*] dea venationis, de qua ecloga 3.

Notior ut non sit canibus jam Delia nostris.

Ramosa] Cervi soli animalium omnibus annis stato veris tempore amittunt cornua: indicia quoque ætatis in illis gerunt, singulis annis adjicientibus ramos, usq; ad sexennes: ab eo tempore similia existunt: nec potest ætas discerni, sed dentibus senectâ declaratur: aut enim paucos aut nullos habent: nec in cornibus imis ramos. Non decidunt castratis cornua, nec nascuntur. *Ramosa* porró cornua grandis cervi esse indicat, ut primo Æneidos.

*Ductoresq; ipsos primum capita alta gerentes
Cornibus arboreis.*

Vivacis] Vita cervis in confesso longa, post centum annos aliquibus captis cum torquib. aureis, quos Alexander Magnus addiderat, ad opertis jam cute in magna obesitate, Plinius libri octavi capite tricesimo secundo. & Virgilius in Epigrammatis, hac de re sic ait:

Ter binos deciesq; novem superexit in annos

Justa senescentum quos implet vita virorum:

Hos novies superat vivendo garrula cornix:

Et quater egreditur cornicis secula cervus.

Qua descriptione, hominis vita esset annorum nonaginta sex; cornicis, octingentorū sexaginta quatuor; cervi, trium millium quadringentorum quinquaginta sex: quæ considerato. Hîc autem Servius mirificam fabulam Plinio attribuit, quod cervi cum se gravatos ætate cognoverint, serpentes requirant, & eos flatu ad se tractos cum comederint, ad ætatem priorem revertantur. Hic igitur interpretes cum iudicio legendus est.

Suras] Suræ partes sunt posteriores crurum, quæ solis hominibus insunt. *Cothurno*] hoc nomine significatur calceamenta venatoria, quibus etiam crura vinciuntur, & utrique pedi æqualiter aptantur. Sic usurpatur primo Æneidos,

Virginibus Tyriis mos est gestare pharetram,

Purpu-

Purpureoq; alte suras vincire cothurno.

Sinum] Reponitur munerum liberalitas, partim minor, quia minori deo: partim par, partim etiam amplior.

Sinum] *Sinum* vel *sinus* genus vasis est galeolæ formam habentis. *Liba*] *Libum* dulciarius cibus est ex farre, melle & oleo: sic dictum, quia libando, id est, sacrificando adhibetur: placentam Servius interpretatur. De Priapo deo, plurima sunt in Priapeis, opusculo Maroni attributo. *Sifætura*] Id est, si grex auctus fuerit.

Nerine] Invitat amicam formæ commendatione é tribus minoribus. *Nerine* filia *Nerei*, de quo jam dictum,

Nerea ponto.

Thymo] de quo jam dictum in illo versu, ecloga quinta,

Dumq; thymo pascentur apes,

ut eo largé florente proventum sperent apiarii.

Hyblæ] de qua jam dictum ecloga prima,

Hyblæis apibus florem depasta salicti,

Dulcior thymo] Intellige apibus: nam hominibus non est dulcis: & sensus est, Galatea mihi dulcior est, quam thymus *Hyblæis* est apibus. Idyllio nono,

— ἔτε γὰρ ὕπνῳ,

ἔτ' ἔαρ ἕξαπίνος γλυκερώτερον, ἔτε μελίσσαις αὐτῆα, ὅσον ἐμὴν Μῶσται φίλαι.

— Nec enim somnus,

Neq; ver repente dulcius, neq; apibus

Flores, quantum mihi musæ amicæ,

Alba] *Hedera* differentias multas specie sortitur: summas autem genere tres: Nam quædam candida est, altera nigra, tertia helix. Candida fructum fert candidum: nigra, nigrum aut croci æmulum, quam vulgus Dionysiam vocat: *Helix* fructum non gignit, sed albas habet viticulas, & folia parva, angulosa, & concinniora: *Dioscorides* libri secundi capite centesimo septuagesimo secundo. *Qua*] Hic nominativi casus est, & ideo corripitur. Ecloga autem sexta,

Si qua forté ferant — fuit ablativi & subaudiebatur via.

Imó] Reponitur majoris amoris argumentū é trium minorum collatione, & tempus amoris adesse indicatur. *Sardois*] casus Græcus pro Sardinis. *Sardinia* herba vescentibus mentem adimit, & quadam nervorum distentione labia in-

riētum contrahit, ut risus speciem præbeant, à qua affectio-
ne de Sardonio risu adagium in vulgus infausto ominem a-
navit: Dioscorides libri sexti capite decimoquarto. Multa
& varia colligit Erasmus in Chiliadibus de hoc adagio. A-
marior] Sapore tamen dulcis esse dicitur. Rusco] Ruscum aut
ruscus virgultum unde vites ligantur, authore Virgilio in
Georgico secundo,

— *Nec non aspera rusci*

Vimina per sylvam.—

Ex eo quondam, ut nunc, ruri scopæ fiebant: sylvestris myr-
tus à Dioscoride dicitur libri quarti capite centesimo vice-
simo nono. Alga] herba marina in rupibus etiam nasci soli-
ta, foliis lactucæ similis. Idem Horatius ei tribuit secundo
Sermonum,

— *Nisi cum re vilior alga est.*

Si mihi] Amoris vim exprimit, quam Horatius epistola
prima, *Ut nox longa quibus mentitur amica.*

Ite domum] Talis Epanodos est ecloga prima,

Ite meæ, quondam felix pecus, ite capellæ.

Et iterum decima,

Ite domum saturæ, venit Hesperus, ite capellæ,

Muscosi fontes] Optatur gregi lætum umbraculum adver-
sus ardores æstatis, quæ suis adjunctis notatur: quomodo
gravidarum equarum tertio Georgico describitur,

Saltibus in vacuis pascant, & plena secundum

Flumina, muscus ubi & viridissima gramina ripa,

Speluncaeq; tegant & saxea procubet umbra.

Tale quiddam est illud octavi Idylli,

κρήνας κ̄ βοτάνης γλυκερόν φυτόν.—

Fontes & herbe dulcis planta.—

Arbutus] de qua fuit ecloga tertia,

— *depulsis arbutus hædis.*

Solstitium] Cùm sol ascendere desinit, ut in primo gradu
Cancris, quod hodie fit undecimo & duodecimo die Junii: id
antea fuit, vicesimo quinto & vicesimo quarto Junii. cùm
autem descendere desinit in primo gradu Capricorni, pro-
priè bruma dicitur: & id fit undecimo & duodecimo De-
cembris, quondam vicesimo tertio & vicesimo quinto. Causa
tātæ varietatis est é vitiosa anni definitione à Julio Cæsare
facta:

facta: minor enim facta est decem minutis & quadraginta quatuor secundis. Hic autem metonymia est, solstitium, pro summi solis aestu.

Torrída] Metonymia ex effectis significans causam: ut pallida mors. *Leto*] metonymia similis est.

Palmite] Palmes proprie dicitur in vitibus, ut in arboribus furculus, ubi pampini & uvæ succrescunt.

Gemma] Metaphora est á lapillis pretiosis: necessitate autem rustici dicunt gemmam in vitibus. Quid enim dicerent aliud? ait Quintilianus libri octavi capite sexto.

Hic focus] Reponitur de contrario frigore, quód magno & assiduo igne refellatur: idque illustratur duorum parium collatione. *Focus*] de quo sic Ovidius sexto Fastorum:

At focus á flammis, & quód fouet omnia, dictus.

Tæda] Tæda arbor est in Illyrico, redundantiore humore quám reliquæ, parcior liquidiorque quám picea, flammis & lumini sacrorum grata, ait Plinius libri decimi sexti capite decimo. Impropie autem quævis ligna tædas appellamus, quæ flamma olei vel picis illitu concepta, faculæ modo luceant. Idyllio undecimo,

ἐν τῷ δρυὸς ξύλα μῆτις ὑπὸ ποδῶ ἀκράματον πῦρ.

Sunt quercus ligna mihi, & sub cinere perpetuus ignis.

Tantum Boreæ] Locus est Theocriti nono Idyllio, ubi collatio quædam similis est, sed res diversa:

τῆ δὲ θέρεος φρύγανθός ἐγὼ τόσον μελεδαίνω,

ὅσον ἐρώωντι πατρός μύθων ἢ μητρός ἀκούειν.

AE statem autem torrentem ego tantum curo,

Quantum amant patris verba & matris audire.

Torrentia] Torrens siquidem est fluvius é repentinis pluviis factus, é montibus præcipitans in valles:

— aut rapidus montano flumine torrens

Sternit agros, sternit sata leta, boumque labores,
secundo Æneidos.

Stant] Amplificatur amor Alexidis hyperbolica dissimilium collatione: Quamvis omnia lætissima sint, attamen discessu Alexidis etiam flumina ficcarentur.

Juniperi] Juniperus arbuscula in locis arenosis perpetua eoma virés, unde topiario operi idonea: cariosam senectam

(ut

(ut Plinius libri decimifexti capite quadragesimo ait) nōn
sentit. *Aret. ager*] Reponitur contrariæ laudis amor, ex hy-
perbolico item dissimili: Quanuis omnia nunc mœstissi-
ma sint, attamen Phyllidis adventu fient lætissima. Argu-
mentum his duobus alternis tale est Idyllio octavo,

πάντα ἔαρ, πάντα δὲ νομοὶ, πάντα δὲ γαλακτός
οὐχ ἄρα πλῆθυσιν, κὶ τὰ νέα τρέφεται,
ἔνθ' αἰγιαλὸς πῆς ἐπινίσεται. αἶ δ' ἂν αἰφέρπη,
χ' ὠποιμὸν ξηρὸς τλωόθι καὶ βοτάναι.

*Omniino ver, omniino autem pascua, omniino lacte
Vbera turgent, & nova nutriuntur,
Quo pulchra puella advenit: si autem abit,
Et pastor aridus hinc & herba.*

Jupiter] Metonymia pro aëre qui concretus in pluviam
decidit: quarto Idyllio.

χὼ Ζεὺς ἄλλοι, μὲν πέλα αἶθρα, ἄλλοι δ' ὕδ,
*Et Jupiter interdum quidem est serenus, interdum verò
pluit.*

Populus] Amplificatur amore ejusdem Phyllidis hyper-
bolicis iterum dissimilibus quatuor: Quanvis arbores ple-
ræq; diis suis sint gratissimæ, attamen corylus amata Phyl-
lidi, nihil eis cedit. protasis subjēctis illustratur.

Populus] Populo coronatus Hercules ad inferos descen-
dit, & pars foliorum quæ temporibus adhæserat, alba: quæ
exterior fuerat, atra inferorum fuligine, nigra permansit:
atqui hi colores adhuc in arboris hujus foliis cernuntur.
Physici referūt Herculem ad tempus, cujus differentia sint
nox atra & illustris dies: hinc populus sacra Herculi, & in
ejus ludis & sacris coronari populea corona sunt. *Alcides*]
Achilles dicitur Alcides ab avo Alcæo patre Amphitryonis, vel
ἀπὸ τῆς ἀλκῆς, id est fortitudine. *Myrtus*] Veneri myrtus ideo
sacra, quia plurima nascitur in littore maris, e cujus spuma
nata fingitur Venus; vel quia muliebribus Venerearum
partium morbis medetur. De quibus Plinius libri vicefimi
quarti capite decimonono. *Laurea*] Id est laurus ipsa, meto-
nymia est: de lauro jam fuit ecloga tertia,

— *sua semper apud me
Munera sunt lauri.*

Itémque sexta,

— *Iussit* —

— *Iussitque ediscere lauros.*

Fraxinus] Reponitur par ex eodem quatuor aliorum dis-
similiū genere. Quanvis arbores pleræq; suo solo sint pul-
cherrimæ: attamen illis pulchrior est Lycida. Protasis item
suis subjectis illustratur: de quibus multa Plinius libri de-
cimisepti capite decimo octavo: ubi ait fraxinum aquosis
montibus gaudere: populum montibus quidem, sed non
nisi locis aquosis: abietem montibus & vallibus delectari.
De quo secundo Georgico dicemus latius ad eum locum:

Nec verò terra ferre omnes omnia possunt:

Fluminibus salices, crassisque paludibus alni

Nascuntur. —

Abies] Abietis pars inferior & enodis, sapinus: superior au-
tem nodosa & durior, fusterna dicitur, ait Plinius libri deci-
mi sexti capite tricesimo nono. Vitruvius libri secundi ca-
pite nono, non fusternam, sed fusternam partem illam no-
minat: vulgus tamen gallicum, totam arborem, sapinum
dicit. *Hec memini*] Concluditur ecloga narratione Melibœi,
ut instituta.

Corydon, Corydon] Epizeuxis est, ut fuerat ecloga secunda.

ECLOGA OCTAVA.

Pharmaceutria.

Poeta.

Damon.

Alphesibœus.

P Astorum musam Damonis, & Alphesibœi,
(*Immemor herbarum quos est mirata juventa
Certantes, quorum stupefactæ carmine lynces,
Et mutata suos requierunt flumina cursus*)
Damonis musam dicemus, & Alphesibœi.
Tu mihi, seu magni superas jam saxa Timavi,
Sive oram Illyrici legis æquoris, en erit unquam
Ille dies, mihi cū liceat tua dicere facta?
En erit, ut liceat totum mihi ferre per orbem

Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno?
 A te principium, tibi desinet: accipe iussis
 Carmina cœpta tuis, atque hanc sine tempora circum
 Inter vitrices hederam tibi serpere lauros.
 Frigida vix calo noctis decesserat umbra,
 Cùm ros in tenera pecori gratissimus herba est:
 Incumbens tereti Damon sic cœpit oliva:
 Nascere, praeque diem veniens age Lucifer alnum:
 Conjugis indigno Nisa deceptus amore
 Dum queror: & divos (quanquam nil testibus illis
 Profeci) extrema moriens tamen alloquor hora.
 Incipe Menalios mecum mea tibia versus.
 Menalus arguiumque nemus, pinosque loquentes
 Semper habet, semper pastorum ille audit amores:
 Panaque, qui primus calamos non passus inertes.
 Incipe Menalios mecum mea tibia versus.
 Mopso Nisa datur: quid non speremus amantes?
 Fungentur jam gryphes equis, & vòque sequenti
 Cum canibus timidi venient ad pocula dama.
 Mopse novas incide faces, tibi ducitur uxor.
 Sparge marite nuces, tibi deserit Hesperus O Etam:
 Incipe Menalios mecum mea tibia versus.
 O digno conjuncta viro, dum despicias omnes:
 Dumque tibi est odio mea fistula, dumque capella,
 Hirsutumque supercilium, proluxaque barba:
 Nec curare Deum credis mortalia quenquam.
 Incipe Menalios mecum mea tibia versus.
 Sepibus in nostris parvam teroscida mala
 (Dux ego vester eram) vidi cum matre legentem:
 Alter ab undecimo tum me jam cœperat annus:
 Iam fragiles poteram à terra contingere ramos.
 Vt vidi, ut perii, ut me malus abstulit error.

Incipe

Incipe Menalios mecum mea tibia versus.

*Nunc scio, quid sit amor: duris in cotibus illum
Isnarus, aut Rhodope, aut extremi Garamantes,
Nec nostri generis puerum, nec sanguinis edunt.*

Incipe Menalios mecum mea tibia versus.

*Sæuus amor docuit natorum sanguine matrem
Commaculare manus: crudelis tu quoq; mater:
Crudelis mater magis, an puer improbus ille?
Improbus ille puer: crudelis tu quoq; mater.*

Incipe Menalios mecum mea tibia versus.

*Nunc & oves ultro fugiat lupus: aurea dura
Mala ferant quercus: narcisso flore at alnus:*

Pingua corticibus sudent electra myrica.

Cerient & cygnis ulula: sit Tityrus Orpheus:

Orpheus in sylvis, inter Delphinas Arion.

Incipe Menalios mecum mea tibia versus.

Omnia vel medium fiant mare: vivue sylva.

Præcepit aëri specula de montis in undas

Defendar: extremum hoc munus morientis habeto.

Desine Menalios, jam desine tibia versus.

Hæc Damon: vos, quæ responderit Alpheſibœus,

Dicite Pierides: NON omnia possumus omnes.

Effer aquam, & molli cinge hæc altaria vitta:

Verbenaſq; adole pingues, & mascula thura,

Conjuge ut magicis sanos avertere sacris

Experiar sensus: nihil hic nisi carmina desunt.

Ducite ab urbe domum mea carmina, ducite Daphnim.

Carmina vel celo possunt deducere lunam:

Carminibus Circe socios mutavit Ulyſſi:

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

*Ducite ab urbe domum mea carmina, ducite Da-
pbnim.*

Terna tibi hæc primùm triplici diversa colore
 Licia circundo, terq; hæc altaria circum
 Effigiem duco: NUMERO Deus impare gaudet.
 Ducite ab urbe domum mea carmina, ducite Da-
 phnim.

Necte tribus nodis ternos Amarylli colores.
 Necte Amarylli modò, & Veneris, dic, vincula ne-
 to.

Ducite ab urbe domum mea carmina, ducite Da-
 phnim.

Limus ut hic durefcit, & hæc ut cera liquefcit
 Uno eodemq; igni, sic nostro Daphnis amore:
 Sparge molam, & fragiles incende bitumine lauros.
 Daphnis me malus urit: ego hæc in Daphnide laurum.
 Ducite ab urbe domum mea carmina, ducite Da-
 phnim.

Talis amor Daphnim, qualis, cùm fessa juvencum
 Per nemora, atq; altos quærendo bucula lucos,
 Propter aquæ rivum viridi procumbit in ùtva Serba.
 Perdita, nec sera meminit decedere nocti:
 Talis amor teneat, nec fit mihi cura mederi,
 Ducite ab urbe domum mea carmina, ducite Da-
 phnim.

Has olim exuvias mihi perfidus ille reliquit,
 Pignora chara sui: quæ nunc ego limine in ipso
 Terra tibi mando: debent hæc pignora Daphnim.
 Ducite ab urbe domum mea carmina, ducite Da-
 phnim.

Has herbas, atq; hæc Ponto mihi lecta venena
 Ipse dedit Mæris, nascuntur plurima Ponto.
 His ego sæpe lupum fieri, & se condere sylvis
 Mærim, sæpe animas imis excire sepulchris,

Atq;

Atq; satas alió vidi traducere messes.
 Ducite ab urbe domum mea carmina, ducite Daphnim.

Fer cineres Amarylliforas, rivoq; fluenti,
 Transq; caput jace, ne respexeris: his ego Daphnim
 Aggrediar: nihil ille deos, nil carmina curat.
 Ducite ab urbe domum mea carmina, ducite Daphnim.

Aspice, corripuit tremulis altaria flammis
 Sponte sua, dum ferre moror, cinis ipse: bonum sit.
 Nescio quid verité est, & Hylax in limine latrat:
 Credimus? an qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?
 Parcite, ab urbe venit, jam parcite carmina, Daphnis.

IN OCTAVAM ECLOGAM.

OCTAVA ecloga continet querimoniam amatoris de amica Nisæ alteri nupta: & veneficæ Daphnidem amasium ab urbe carminibus revocantis. Prior pars cantatur á Damone, posterior ab Alphesibœo. Ecloga autem hæc sola doctrinæ methodum habet: sola enim rem proponit, partitur, partesq; transitionibus annectit. Titulus eclogæ é secunda parte sumptus est: φάρμακον, venenum, remedium dicitur: sic φαρμακδω seu φαρμακδωρα, veneno inficio, medeor: & φαρμακδς, veneficus, incantator, & φαρμακδτερα, venefica, saga: Qui titulus est secundi Idyllii apud Theocritum, unde hæc mutuatus est Virgilius. *Pastorum*] Sexdecim primi versus exordium continet, ubi res primú ad intelligentiam proponitur, & augetur adjunctis ad attentionem. *Lynces*] *Quid lynces Bacchi variae?* erit tertio Georgico: Item, *maculose tegmine lyncis,* erit Æneidos primo. *Damonis*] Tres superiores versus parenthesis includuntur, hinc propositionis inchoatæ sententiæ verbis repetitis absolvitur. *Tu*] Tertius exordii locus ad Augusti gratiam, cujus res gestas describere cupiat. *Timavi*] Timavus Venetiæ fluvius, de quo primo Æneidos,

Regna Liburnorum & fontem superasse Timavi.

Illyrici] Illyria hodie Sclavonia dicitur. Augustus autem bellum Dalmaticum gessit Antonio devicto: Itaq; tempus illud nondum hîc intelligi potest, & Pannonica Germanicaq; bella per legatos gessit: ita tamen ut quibusdam interveniret, aut non longé abesset; Ravennam, vel Mediolanum, vel Aquileiam usq; progrediens, ait Suetonius in Augusto, capite vicefimo: quorum tamen nil videtur hîc accipi posse. simile est Idyllio primo,

ὦ Παν Παν, εἴτ' ἰοσὶ κρητ' ἄρεα μακρὰ Λυκείου,
εἴτε τύγ' ἀμφιπολῶς μέγ' αἰ Μαινάλων, ἐνθ' ἐπὶ νῶσθ
ταῦ Σικελαν.

O Pan Pan, si ve es in montibus altis Lycæi,
Si ve tu circumis magnum Menalum, veni in insulam
Siculam.

Sophocleo] Sophocles tragicus poëta centum viginti tres fabulas edidit, victorias viginti tres retulit, ait Suidas. Gravitas ejus & cothurnus & sonus tragicus celebratur á Quintiliano libri decimi capite primo. Cothurnus (de quo ecloga superiore) assumebatur tragædis: ideo per metonymiam pro sublimitate capitur. Sic Horatius in arte,

Archilochum proprio rabies armavit Iambo:

Hunc socci cepere pedem grandæsq; cothurni.

Ate] Pollicetur omnib. operibus se laudes Augusti complexurum. Sic Homerus:

ἔν σοι μὲν λήξω κ' ἄρξομαι.

Et Horatius prima epistola,

Prima dicte mihi, summa dicende Camena.

Frigida] Chronologia qua nocturnæ amatoris vigiliæ indicantur. *Incumbens]* Locus breviter indicatur, ubi Damon conquestus est. Sic ecloga prima, fagus Tityro, secunda fagi, montes & sylvæ Corydoni: tertia mollis herba Damæta & Menalcæ & Palæmoni: quinta mistæ corylis ulmi & antrum, ut sexta: septima autem ilex arguta proponitur,

Cúm ros] Idem versus iteratur tertio Georgico,

Et ros in tenera pecori gratissimus herba.

Nascere] Adhuc exordium fuit: querimonia Damonis sequitur; ubi primúm dies optatur, & summa querimoniæ proponitur. *Testibus]* Quibus Nila mihi matrimonium iuraverat.

verat. Repetitur é Ciri,

Supprime o paulum turbati flumina venti,

Dum quereor, & divos, quanquam nil testibus illis

Profeci, extrema moriens tamen alloquor hora.

Lucifer] Mané phosphorus cüm solem præcedit: vesperi Hesperus dicitur, cüm solem sequitur.

Incipe] Mænalius, id est, Arcadicos versus implorat. Ratio ex conjugatis est, per varia adjuncta amplificatis, quia pastores Mænalii & Arcades præclaré canunt, ut antea jam ecloga quarta proposuimus. Mænalius pro Arcadicos synecdoche est speciei pro genere: & Arcadicos pro valde musicos est metonymia. Hæc igitur duorum troporum metalepsis hîc capienda est.

Mænalius] Mænalus est mons Arcadiæ, Pani musicæ deo sacer: ut hîc etiam indicatur. Incipe Mænalius] Hic versus sæpius in tota querimonia repetitur, & idem intercalaris appellatur: quia intercaletur, id est interponatur. imitatio est Theocriti: in primo enim & secundo Idyllio tales sunt versus: in primo,

ἄρχετε βωυθλιγῶς Μῶσαι, φίλαι, ἄρχετ' αἰοιδῶς.

Incipite bucolicum Muse amicæ, incipite cantum.

Et, *Ἴ' ὕγξ, ἔλκε τὸ τήνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα.*

ιγνχ, trahere tu illum meam ad domum virum,

Item,

Φράζεό μεν τὸν ἔρωθ' ὅθεν ἵκεθ' πότνα Σελάνα.

Dic meum amorem unde venit veneranda luna.

Item Idyllio decimonono,

ἄρχετε Σικελικαὶ τῶ πένθεθ', ἄρχετε Μῶσαι.

Incipite Sicule luctum, incipite muse.

Ab interprete Theocriti, *πρόασμα κ' ἔστι μελωδήμα*, præcentio, & assiduus versus. *Pinosque loquentes]* Sic Idyllio primo,

ἂ πίτυς μελίσδετα,

Pinus canit.

propter frondium susurrum, ventorum flatu excitatum, ut jam patuit ecloga septima de arguta ilice.

Semper semper] In principiis sententiarum est anaphora.

Primus calamos] Sic ecloga secunda,

Pan primus calamos cera conjungere plures

Instituit.

Mopso] Quæstio est querimonix subjecta, quæ duob. partibus exaggeratur, quibus aliena & cõtra naturam matrimonii hujus conjunctio significatur.

Gryphes] Gryphi aut gryphes omni parte leones sunt, alis & facie aquilis similes, equis vehementer infesti, Apollini sacri, ait Servius. Plinius autẽ putat, ut pegasos, sic gryphes fabulosas aves esse, lib. decimi capite quadragesimo nono, sicut easdẽ fabulosẽ dici Scythici auri custodes, libri septimi cap. 2. *Mopse*] Apostrophe ad Mopsam, qua matrimonium suis adjunctis illustratur, facibus, nucibus, nocte: Servius leonem Mopsam nõ virũ putat describi, qui deformis formosam duxerat. *Damæ*] Sunt e genere sylvestrium caprarũ: Horatius primo Carminum extulit fœminino genere,

Et superjecto parvide natarunt

A Equore damæ.

Sosipater Carisius hinc solœcismum notavit. *Faces*] Fax fustis incisus, cera vel oleo vnctus ad lumen faciendum, fitque præcipuẽ ex arundinibus aridis & piceis arboribus. Faces autem in nuptiis quinque præferebantur, quia olim non nisi per noctem ducebantur: nec limen sponsæ calcabant, ne deponendæ virginitatis initium a sacrilegio inchoarent: quia limen est sacrum Vestæ.

Nuces] Nuces juglandes nuptialium Fescenninorum comites, quibus honor naturæ peculiaris, gemino protectæ operimẽto: pulvinati primũ calycis, mox lignei putaminis: quæ causa eas nuptiis religiosas fecerit tot modis fœtu minuto: quod est verisimilius quàm quia cadendo tripudium sonumque faciant: Plinius libri decimi quinti capite vicesimo secundo. *O Etam*] Montem Thessaliæ tam altum, ut ibi stellæ videantur occidere, sicut ex Ida videntur oriri, ut est secundo Æneidos,

Jamque jugis summe surgebat Lucifer Ide.

O digno] Irridetur Nisa velut miserẽ nupta, & miserix causa in ejus fastum perjuriumque refertur: Ironia igitur est. *Hirsutum*] Locus est undecimo Idyllio consimilis,

οὐνεχὲ μοι λασίαι μὲν ὄφρυς ἐπὶ παντὶ μετὰ πρῶ.

Quoniam mihi quidem hirsutum supercilium in omni fronte.

Quiddam etiam hujus est loci Idyllio tertio,

ἢ πᾶσι τοῖσι σπρὸς κερτα φάινομαι ἐγὼ θέν ἤμην,

Νύμφαι.

Νύμφα, κὴ προγένεθ';

Ant tibi simus videor prope esse,

Nymphæ, & barbatus?

Sepibus] Querimonia fuit adhuc de Mopso & Nisæ, nunc est de Damonis errore: ubi periphraſis est juvenilis ætatis, qua in amorem Nisæ primùm incidit.

Roscida] Sic ecloga quarta fuit,

Et duræ quercus sudabunt roscida mella.

Dux] Locus est ex Idyllio undecimo,

ἠρώδην μὲν ἔγωγε κέρου, ἀνίκα πρώτον

ἦνθες ἐμῶ σὺν μητρὶ, θέλοισ' ὑακίνθιναι φύλλα

ἔξ ὄρεως ὀρέψασθ' ἐγὼ δὲ ὄδον ἠγαμένευον.

Amavi ego quidem puella te, quando primùm

Venisti mea cum matre, volens hyacinthina folia

E monte decerpere: ego autem viam præibam.

Ut vidi] Idyllio secundo est,

χρῆς ἰδὼν, ὡς ἐμῶν λω, ὡς μευ περὶ θυμὸς ἰάφθη

δειλαίας.

Ut vidi, ut perit, ut me circum animus læsus est

Miseræ.

Quod idem tertio Idyllio repetitur,

ὡς ἰδὼν, ὡς ἐμῶν λω, ὡς ἐς βαθὺν ἄλλετ' ἔρωτα.

Ut vidit, ut periit, ut in profundum saltavit amorem.

Abstulit error] ex Idyllio est secundo pauló post illum
superiorem locum,

ἀλλὰ μέ τις κερπυρὰ νόστος ἐξαλάπαξε.

Sed me quidam igneus morbus consumpsit.

Repetitum é Ciri, — vultu decepta puella.

Ut vidi, ut perii, ut me malus abstulit error.

Nunc scio] Quartus querimonix locus in amorem, qui primùm é procreantibus causis accusatur. Locus autem é tertio Idyllio,

Νῦν ἔγνω τὸν ἔρωτα. βαρὺς θεός. ἦ ῥα λεαίνας

μασδὼν ἐθήλαζε, δρυμὸν τή μιν ἔτρεφε μήτηρ.

Nunc cognovi Amorem. gravis deus: certe leonæ

Mammam suxit, nemoreque ipsum nutriti mater.

Item Idyllio viceſimo octavo,

κὲκ ἤδη τὸν ἔρωτα, τίς λῶ θεός, ἠλίκα τόξα

χεροὶ κραταί, πῶς πικρὰ βέλη ποτὶ παιδίον βάλλει.

*Neque sciebat Amorem quis erat deus, quantos arcus
Manibus tenet, quomodo amaras sagittas ad pueros jactit.*

Ismarus] Bembus legit Tmarus, quia Ismarus mons est hospitalis & cultus in Thraciata: de inculto loquitur hic Virgilius, & duris cotibus horrido: qualis est in Epiro Tmarus seu Tomarus. Potest tamen ad mores referri locus: Icones enim Ismarum habitarunt, gens immanis & inhospitalis: & ecloga sexta sunt conjuncta Ismarus & Rhodope. *Extremi*] Sunt enim Garamantes ultra Getulos in Africa. Et sexto *Æneidos*,

— *ultra Garamantas & Indos,*

pro remotissimis populis est dictum. *Nec nostri*] Illustratio ex dissimili. *sevus*] Altera reprehensio amoris ex effectis crudelibus: ubi parium collatio quædam est Cupidinis & Medæ. *Matrem*] Quis ignorat Medeam ab Iasone contemptram suos liberos interemisse? *Crudelis*] Apostrophe ad Medeam, ubi & polyptoton *matrem & mater*. *Crudelis mater*] Species est addubitationis, & primò anaphora. *Puer improbus*] Periphrasis est Cupidinis.

Improbus ille puer] Anadiplosis. *Crudelis*] Epanalepsis totius orationis. mira autem est Servii hoc loco Logica: Non est, ait, superflua hæc verborum repetitio, nam syllogismus est plenus, qui constat ex propositione, assumptione & conclusione. At hic grammaticus melius aliquid quam sciret, explicare voluit: syllogismus hic nullus est, sed ejusdem rei quæstio & responsio sine argumento & ratione. *Nunc & oves*] Exaggeratur septem paribus hyperbolicis hujus matrimonii indignitas, qui locus prius attingitur,

Jungentur jam gryphes equis.

Lupus] Dissimile fuit ecloga quinta,

Nec lupus insidias pecori.

Mala] Dissimile fuit ecloga quarta,

Et dure quercus sudabunt roscida mella.

Narcisso] De hoc ecloga secunda,

Narcissum & florem jungit benevolentis anethi.

Electra] Electrum Latinis est succinum: Ambra vulgò dicitur, de cujus origine, & genitali solo, multa Plinius libri vicefimi

¶ efimi septimi capite secundo & tertio, ubi docet in insulis Septentrionalis Oceani nasci: quod nostro tempore adeo notum est, ut topographicis Septentrionis tabulis piscantes succinum videantur. Recitat autem locis illis Plinius infinitos errores hac de re. *Vlula*] *Vlula* avis est nocturna ἀπὸ τῆς ὀλολύζειν, ab ejulando.

Orpheus] In fine & principio Anadiplofis, ut ecloga sexta,

— *superuenit AEgle*

AEgle Naiadum pulcherrima.

Et paulo ante,

— *improbus ille?*

Improbus ille puer.

Arion] Fabulam recitat ex Herodoto Gellius libri decimi sexti capite decimonono, quomodo citharædus Methymnæus à Lesbo primùm à Periandro rege Corinthio honoratus fuerat, tum in Siciliam & Italiam profectus, & magna gratia pecuniaque auctus cùm redire pararet Corinthum, sit ab avaris nautis coactus in mare proflire: à quibus tamen prius impetravit indumenta, & fides, & canendi carminis potestatem, veluti mortis consolationem. Itaque tum de more cinctum, amictum, ornatum carmen orthium cecinisse voce contentissima, tandemque in profundum ex alta puppi defiliisse, sed à Delphino exceptum, & dorso ad littus incolumem euectum. Comparatio rerum impossibilium sumpta est ex Idyllio primo,

νῦν ἴα μὲν φορέοιτε βιάτοι, φορέοιτε δ' ἀκάνθων.

αἱ δὲ κελὰ νάρκισσος ἐπ' ἀρκεύθοισι κρημαίωσι.

πάντα δ' ἐναλλαζένοιντο, καὶ αἱ πίτυς ὄχνας ἐνεΐκων.

Δάφνης ἐπεὶ θνάσκῃ· καὶ ταῖς κύνας ὦ' λαφ' ἔλκει.

καὶ ἔξ ὄρεων τοῖ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσωντο.

Nunc violas feratis quidem rubi, feratis autem spine:

Pulchra autem narcissus in juniperis germinet.

Omnia autem mutata fiant, & pynus pyra ferat,

Daphnis quando moritur: & canes cervus trahat,

Et ex montibus bubones lusciniis garriant.

Et Idyllio quinto,

ὅς ποτ' Ἀθαναίαν ἐείνησε.

Sus cum Minerva contentionem contendit.

Et ibid. ἔθεμι τὴν Λάκων ποτ' ἀηδὺνα κίσας ἐείσδεν,
ἔδ' ἔποπας κύκνοισι.

Non licitum Lacon cum lusciniâ picas contendere,
Neque urupas cum cygnis.

Tales sunt comparationes in Lucretio libro tertio,
Non ita certandi cupidus quàm propter amorem,
Quòd te imitari a veo: quid enim contendat hirundo
Cygnis? aut quidnam tremulus facere artubus hœdi,
Consimile in cursu possint ac fortis equi vis?

Omnia vel] Optat omnes terras maris fluctibus operiri
ut submergatur: qualis ferè optatio est Æneidos 4.
Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiscat.

Sylva] Bucolicum solum persæpe jam in hoc verbo vidi-
mus. Vivite] Tale igitur ecloga prima,
Ite mee quondam.

Aërii] Sic antea ecloga prima,
Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo.

Et 3, Namque notavi
Ipse locum, aëriæ quo congesse palumbes.

Specula] Specula locus est altus, unde potest eminus spe-
ctari. Multò antè, tanquam è specula, prospexi tempesta-
tem futuram, ait ad Servium Cicero quarto epistolarum.
Similis autem locus est Idyllio tertio,

τὴν βαίταν ἀποδύς, εἰς κ' ὑμῶτα ἀτλίωα λεῦμα.

Vestem exuens in fluctus illos profiliam.

Et item quinto Idyllio:

— ἢ κατὰ τλίωας

τῆς πέτρας, ἀνθραπε, μανεῖς εἰς Κραθὶν ἀλοίμαν.

— aut ab illa

Petra, ô homo, furens in Crathin profiliam.

Habeto] Apostrophe ad Nisam, in cuius invidiam moria-
tur. Tertio Idyllio,

κείσθ' ὄμαι δὲ πεσῶν, καὶ τοῖ λύκοι ᾧ δέ με' ἔδοντι.

ὡς μέλι τοῖ γλυκὺ τοῦτο κατὰ βρόχθοιο γένοιτο.

Jacebo autem cadens, & lupi hic me edent:

Tanquam mel tibi dulce hoc in gutture fiat.

Desine] Significatur querimonix conclusio, ut antea fuit
ecloga tertia,

Claudite jam rivos pueri, sat prata biberunt.

Hæc

Hæc Damon] Methodica transitio, qua memoria præteriti carminis reficitur, & proponitur intelligentia futuri. *Dicite*] Invocatione indicat tantum esse carmen ut à numinibus debeat exponi. *Dicite Pierides*] Sic ecloga sexta fuit,

Pergite Pierides.

Non omnia] Sic ecloga septima fuit,

— *aut si non possumus omnes.*

Effer] Carmen est deinceps Alpheſibœi, quo venefica ſuis incantamenti alienatum à ſe amaſium revocare nititur. Incantationis cauſſæ effectrices multæ describuntur, primum altare, vittæ, aqua, verbenæ, thura: qualia quidem in Theocriti Idyllio ſecundo ſunt,

παῖ μοι τὰ δάφνει, φέρει Θέτυλι, πᾶ δὲ τὰ φίλτροι;
 ἔψον πᾶν κελύβαν φοινικέω οἶος αἰώτω.

Ubi mihi lauri, dic Theſtyli, ubi autem philaræ

Coronato poculum purpureo ovis flore.

Effer aquam] Idyllio decimo quinto,

ἔγχει ὕδωρ δύσανε.

Infunde aquam infelix.

Illotis verò manibus attrectare ſacra nefas erat: Æneas idcirco cruentus, Anchisæ patri ſacra capiendâ proponit ſecundo Æneidos,

Tu genitor cape ſacra manu, patrioſque penates,

Me bello à tanto digreſſum & cede recenti

Attrectare nefas, donec me flumine vivo

Abluero.

Verbenæſque] Nulla herba Romanæ nobilitatis plus habet quàm Hierobotane, aliqui periftereon, noſtri verbena- cam vocant: authores imperii Romani conditoresque immenſum quiddam & hinc ſumpſere, quoniam non aliunde ſigmina in remediis publicis fuere & in ſacris legationib. quàm verbenæ: certè utroque nomine idem ſignificatur, hoc eſt gramẽ ex arce cum ſua terra evulſum: hac ſemper & legati cum ad hoſtes clarigatumque mitterentur, uſi, id eſt res captas clarè repetitũ, un⁹ utique verbenarius vocabatur. Hac Jovis menſa verritur, domus purgantur luſtraturque: hac ſortiuntur Galli & præcinunt reſpõſa, ſed magni uique circa hanc herbam inſaniunt. Hac perunctos impetrare quod velint,

febres abigere, amicitias conciliare, nullique non morbo mederi: ajuatque si aqua spargatur triclinium, qua maduerit, lectiores convictus fieri. adversus serpentes conteritur ex vino. Hæc Plinius libri vicesimi secundi capite secundo, & libri vicesimi quinti capite nono.

Adole] Proprie est auge, & hîc κατ' εὐφημισμὸν pro incende dicitur. *Mascula*] Thus quod rotunditate guttæ pependit, masculum vocatur, cum alias non feré mas vocetur, ubi non sit fœmina. Religioni tributum ne sexus alter usurparetur, tamen aliqui putant à specie testium dictum. Plinius libri duodecimi capite decimo quarto.

Conjugis] Finis est incantationis. *Sanos*] nō amantes, nam infani sunt amantes, ut Æneidos quarto,

Cum sic unanimum alloquitur malè sana sororem.

Nihil] Indicat omnes incantationis causas adesse magicis verbis exceptis. *Ducite*] Hoc item ἐπιμελώδημα vicem conclusionis habet, & illud est nimirum Theocriti:

Γυγξ, ἔλκε τὸ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα.

quod jam posuimus, & hîc est Epanodos ut antea.

Carmina vel] Collatio est trium majorum: carminibus evocatur luna, homo transformatur, serpens rampitur: eo ergo Daphnis revocari poterit. *Carmina carminibus*] Polypoton. *Circe*] de qua Æneidos septimo,

Hinc exaudiri gemitus, iræque leonum

Vincla recusantum, & sera sub nocte rudentum:

Setigerique sues, atque in præsepibus ursi

Se vire, ac formæ magnorum ululare luporum:

Quos hominum ex facie dea seva potentibus herbis

Induerat Circe, in vultus ac terga ferarum.

Et ibidem,

Picus equum domitor, quem capta cupidine conjux

Aurea percussum virga, versumque veneno

Fecit avem Circe, sparsitque coloribus alas.

Frigidus] Sic ecloga tertia,

Frigidus, ô pueri fugite hinc, latet anguis in herba.

Terna] Aliæ causæ efficientes, ubi syllogis. quidam est,

Numerus impar deo gratus est:

At hîc in ternis licis triplicis coloris, effigie amatoris ter circumducta, numerus est impar:

Deo

Deo itaq; gratus.

Talis ternarius in Idyllio secundo,

ἔς τριῖς ἀποσπένδω, ἔς τριῖς ταῖδε πότνια φωνῶ.

Ad ter libo, & ter hac venerabilis vociferor.

Locus autem est repetitus é Ciri,

Terq; novena ligat, triplici diversa colore

Fila: ter in gremium mecum, inquit, despue virgo:

Despue ter virgo: numero Deus impari gaudet.

Pythagorei veró rem omnem ac naturá trinitate perficiebant, ut Aristoteles docet libri primi capite primo de cælo. *Impari*] Metri causa: nam impari dicendum fuit. De vi numerorum quæ passim memorantur, ea videntur á Pythagoreis profluxisse, qui res omnes censebant esse numerorum μιμησεις ἢ ὁμοιώματα, imitationes & similitudines: & numerum esse τὴν ἐστίαν ἀπάντων, essentiam universorum: quod Aristoteles in Philosphia lib 14. meritó derisit, & Galenus in libris Criticis. Quod autem Deus impari numero gaudeat, Pythagoreum etiam est: & Syrianus antiquus Aristotelis interpres ad 4. cap. 14. metaphysici, ait impari numerum, deorum esse. *Necte*] Ad superioris assumptionis rationem, alii rursus ternarii proponuntur.

Tribus ternos] Paronomasia est. *Necte Amarylli*] Anaphora est. *Modo*] Quidam codices habent *Nodos*, sed *Modo*, rectius est, & *Nodos* primam habet longam.

Veneris vincula necto] Anapaesticus est trimeter hypercatalecticus Veneri consecratus. Simile illud est nonnihil in secundo Idyllio:

πάσ' ἄμα ἢ λέγε θεῶν. Τὰ Δελφιδ' ὅσα πάσῳ.

Sparge simul & dic hæc, Delphidis ossa spargo.

qui rursus est in eodem Idyllio,

Καὶ λέγ' ἐπιφθόσδισσι, Τὰ Δελφιδ' ὅσα πάσῳ.

Et dic susurrans, Hæc Delphidis ossa spargo.

Limus ut] Duarum imaginum similitudine optat Daphnidem durescere mulieribus aliis, sibi liquefcere.

Limus] Metonymia est pro lutea statua, & ex limo facta. Simile est in secundo Idyllio:

ὡς τῆτον τ' ἑρὸν ἐγὼ σὺν δαίμονι τάκω,

ὡς τῆτον τ' ἐγὼ σὺν δαίμονι τάκω, Δέλφιδ'.

Ut hanc ceram ego cum deo liquefacio:

Sic liquefcat amore Myndius statim Delphis.

Sparge molam] Causæ sunt aliæ incantationis adjutrices, ubi & par adhibetur. Idyllio secundo tale est,

ἄλφιτά τοι πρῶτον πυρὶ τέκεται, ἀλλ' ἐπίπρασέ
Θέστυλι δειλαία.

*Farine primùm igne liquefunt, sed disperge
Thestyli misera.*

Molam] Mola far est tostum & sale conspersum, quòd e molito hostiæ aspergantur, ait Festus. *Bitumine*] Fulmina & fulgura sulphuris quoq; odorem habent, ac lux ipsa eorum sulphurea est, & bituminis vicina est natura: alibi limus, alibi terra: Limus é Judææ lacu emergens: terra in Syria: utuntur eo ad lucernarum lumina olei vice, Plinius libri tricesimi quinti capite decimo quinto. *Daphnis me malus*] Simile est in Theocrito, Idyllio secundo,

Δέλφιδ' ἐμὲ ἀνίασεν, ἐγὼ δ' ἐπὶ Δέλφιδι δάφνας
αἴθω.

*Delphis me vexavit, ego autem in Delphide laurum
Uro.*

Talis amor] Imprecatio est per similitudinem, qua furiosum & sine remedio amorem Daphnidi imprecatur. *Lucos*] Primo Æneidos est,

Lucus in urbe fuit media.

Ubi ait Servius, Ubicunq; Virgilius lucum ponit, sequitur etiam consecratio. Hic tamen Serviana observatio non est catholica: nulla etenim consecratio hic intelligitur; sed lucos tanquam saltus & sylvas dixit Virgilius. *Propter*] Hic versus est in Ciri, sed paulum immutatus,

Rivum propter aquæ viridi sub fronde latentem.

Ulva] aliàs herba legitur. Est autem ulva, herba palustris, ut Virgilius tertio Georgico indicat,

Nec vescas salicum frondes, ulvamq; palustrem.

Perdita] Versus est integer apud Varium de morte, ut Macrobius ait libro sexto Saturnal. *Talis amor*] Apodosis hæc erat præposita, sed nunc expletur. *Has*] Quintæ sunt causæ é defossis Daphnidis exuviis. Syllogismi species hic quædam est:

Pignorum fides certa:

At hæc exuvie pignora sunt:

Κεαρύνη

Earum igitur fides certa.

Exuvias] Metaphora est á bello, ubi spolia hostibus detra-
cta, proprié dicuntur exuviæ. *Perfidus ille*] Periphrasis Da-
phnidis, quomodo quarto *Æneidos* feré est,

— *arma viri thalamo quæ fixa reliquit*

Impius, exuviasq; omnes, lectumq; jugalem

Quo perii, super imponas.

Locus est secundo *Idyllio*,

τέτ' ἀπὲ τὰς χλαίνας τὸ κράσπεδον ὤλεσε Δέλφισ,

ὣ γὰρ νῦν τίλλοισι κατ' ἀγείω ἐν πυρὶ βάλλω.

Hanc á veste simbriam consumpsit Delphis,

Quam ego nunc vellens in acerbum ignem conjicio.

Limine] *Idyllio* secundo,

Θέστυλι, νῦν ἧ λαβοῖσσι τὸ τὰ θρόνα ζῶν ὑπὸ μαζόν

τὰς πλώω φλιάς καθ' ὑπέρτερον.

Thestyli, nunc capiens tu venena hæc illine

Illius limen supra.

Debent] Sententia propositionis utcunque hinc potest
elici. **Has herbas**] Sextæ causæ sunt é venenatis herbis, qua-
rum triplex effectus exponitur: Lycanthropia, umbrarum
evocatio, frugum traductio. *Idyllio* secundo talis vis de-
scribitur *Hippomanes*:

ἵππομανές, φυτὸν ἐστὶ παρ' Ἀρκάσι, τὸ δ' ἔπι πᾶσι

ἢ πῶλοι μαινόνται ἀν' ὄρεα, ἔθουαὶ ἵπποι.

Hippomanes, planta est apud Arcades, hanc autem ira

omnes

Et pulli furiunt in montibus & veloces equæ.

Ponto] Pontus regio Asiæ: nunc Anatolia Turcorum est,
cui Mithridates olim rex præfuit, ut ejus etiam venenis vi-
deatur iccirco præfuisse. *Martialis* libro quinto,

Perfecit potò Mithridates sæpe veneno,

Toxica ne possent se va nocere sibi.

de *Ponto* rursus primo *Georgico*,

— *Virosaq; Pontus.*

Castorea.

Et *Plinius* aconitum herbã præsentissimi veneni apud He-
racleam Ponti gigni ait libri vicesimi septimi capite secun-
do. *Pontus* interpreti cuidam insula est: Tu hanc interpre-
tationem considerabis. **Ponto**] in medio, & **Ponto** in fine

est epanodos. *Lupum*] de fabula luporum in homines conversorum Plinius libri octavi capite vicesimo secundo ita scribit: Homines in lupos converti, rursusque restitui falsum esse confidenter aestimare debemus, aut credere omnia, quae tot seculis fabulosa comperimus: unde tamen ista vulgo infixa sit fama, in tantum, ut in maledictis versipelles habeant, indicabitur. Evanthès, inter authores Graeciae non spreus, tradit Arcadas scribere ex gente Antei cujusdam sorte familia electum ad stagnum quoddam regionis ejus duci, vestitumque in quercu suspensum tranare, atque abire in desertum, transfigurarique in luum: & cum caeteris ejusdem generis congregari per annos novem: quo in tempore si homine se abstinerint, reverti ad idem stagnum, & cum tranaverint, effigiem recipere ad pristinum habitum addito novem annorum senio: additque Fabius eandem recipere vestem. Mirum est quomodo procedat Graeca credulitas. Nullum tam impudens mendacium est, ut teste careat. Haec ille. Lycanthropia autem morbus est melancholicus, quo qui afficiuntur, *λυκανθρωποι* dicuntur: lupos enim imitantur, in quos se conversos putant: noctu exilientes, & ad diem usque inter sepulchra diversantes: eorum praepallet facies, oculi arescunt, sitibundi, tibiis ex impactione crebra *αϊνάπαις*, id est citra medelam, ulcerosis: iidem & *λυκόνες* appellantur, Coelius libri decimi quarti capite quadragesimo quinto.

Animas] Animas evocari non solum Homerus author est undecimo Odysseae, sed sacra Regum historia, ubi per mulierem Pythone afflatam Saul animam Samuelis evocat, ab eaque impendentem sibi cladem cognoscit.

Messes] Metonymia est pro frugibus, de quibus in legibus duodecim tabularum, Qui fruges excantasset, ut Plinius libri vicesimi octavi capite secundo,

Nemo alienam segetem pelleverit.

Huc Plinii illud libri decimi octavi capite sexto sit operatum addidisse: Nequeo mihi temperare quo minus unum exemplum antiquitatis afferam, ex quo intelligi possit, apud populum etiam de culturis agendi more fuisse, qualiter defendi soliti sint illi viri: Cajus Furius Cresinus est servitute liberatus, cum in parvo admodum agello largiores multo fructus perciperet, quam ex amplissimis vicinitas, in invidia magna erat,

erat, ceu fruges alienas pelliceret veneficiis: quam obrem à Spurio Albio Curuli die dicta metuens damnationē, cum in suffragium tribus oporteret ire, instrumentum rusticum omne in forum attulit, & adduxit filiam validam, atque, ut ait Piso, bene curatam ac vestitam, ferramenta egregie facta, graves ligones, vomeres ponderosos, boves saturos. Postea dixit, Veneficia mea, Quirites, hæc sunt: nec possum vobis ostendere, aut in forum adducere lucubrationes, vigiliasque, & sudores. Omnium sententiis absolutus itaque est. *Per cineres*] Postea incantationis est causa è cineribus: species enim fuit incantationis πυρομαντία, cujus exemplum est in vita Ciceronis apud Plutarchum. nam cum Cicero de suppliciis conjuratorum sollicitus esset: tum inter sacra domestica ab ara factorum, cum jam pridem sopitus ignis esset, è cinerib. ac fomentorū reliquiis longa & pura quædam flamma subito emicuit; cæteris itaque perterrefactis, virgines Vestales mox jussere Terentiam virum convenire, jubereque ut pro patria non dubitaret ea perficere quæ cogitaret, ceu præsens Dea ingens lumen ad illius gloriam salutemque polliceretur. *Ne respexeris*] Nam deos invitos respexisse, calamitosum fuit: sic Tiresias cum Dianam respexisset, oculis privatus est: & Eurydicæ præceptum erat ne respiceret: Denique Lothi vxor, cum Dei spreto mandato respexisset, versa est in statuam salis, ut est decimonono capite Geneseos: & id nimirum est antea quod diximus in illo versu,

— *satis est potuisse videri.*

Aspice] proponitur eventus incantationis duplex: ignis flamma, & latratus canis. *Hylax*] Canis est fictum nomen, sicut apud Ovidium tertio Metamorphoseos hylactor,

Et acute vocis hylactor:

à verbo Græco ὑλάω vel ὑλακτέω, latro. & tale est in secundo Idyllio,

Θέστυλι τῶν κύνες ἄμειν ἀνὰ πόλιν ὠρύονται.

Thestyli canes nobis per civitatem latrant.

An qui] Addubitatio est, qua tamē videtur infringi fides incantationum, tanquam incantamenta sint tantū somnia: & proverbium hinc esse Servius indicat, quod Græcis est ἰαωτοῖς ὄνειροπολεῖν, sibi ipsi somnia interpretari. *Parcite*] Con-

cluditur Alpheibœi φαρμακεία, ut Damonis querimonia concusa est,

Desine Menalios jam desine tibia versus.

ECLOGA NONA.

Mœris.

Lycidas. Mœris.

- LYC. **Q**uote Mœri pedes? an, quô via ducit in urbem?
 MOE **Q**uod Lycida, vivi pervenimus, advena nostri
 (*Quod nunquam verui sumus*) ut possessor agelli
 Diceret: Hec mea sunt, veteres migrate coloni.
 Nunc victi, tristes (quoniam fors omnia versat)
 Hos illi (quod nec bene vertat) mittimus hœdos.
- LYC. Certé equidem audieram, quâ se subducere colles
 Incipiunt, mollique jugum demittere clivo,
 Usque ad aquâ, & veteris jam fracta cacumina fagi,
 Omnia carminibus vestrum servasse Menalcam.
- MOE. Audieras, & fama fuit: sed carmina tantum
 Nostra valent Lycida, tela inter Martia, quantum
 Chæonias dicunt aquila veniente columbas.
 Quod nisi me quacunque novas incidere lites
 Anté sinistra cava monuisset ab ilice cornix,
 Nec tuus hic Mœris, nec viveret ipse Menalcas.
- LYC. Heu cadit in quenquam tantum scelus? heu tua nobis
 Pené simul tecum solatia raptâ Menalca.
 Quis caneret Nymphas? quis humum florentibus her-
 bis
 Spargeret? aut viridi fontes induceret umbra?
 Vel quæ sublegi tacitus tibi carmina nuper,
 Cum te ad delicias ferres Amaryllida nostras?
 Tityre dum redeo (brevis est via) pasce capellas:

Et po-

Et potum pastas age Tityre: & inter agendum,
Occursare capro (cornu ferit ille) caveo.

Imó hac, quæ Varo, nec dum perfecta canebat:

MOE.

Uare tuum nomen (superet modó Mantua nobis:

Mantua va misera nimum vicina Cremona)

Cantantes sublimé ferent ad sydera cygni.

Sic tua Cyneas fugiant: examina taxos:

LYC.

Sic cytiso pasta distentent ubera vacca.

Incipe si quid habes: & me fecére poëtam

Pierides: sunt & mihi carmina: me quoque dicunt

Vatem pastores: sed non ego credulus illis.

Nam neque adhuc Varo videor, nec dicere Cinna

Digna, sed argutos inter strepere anser olores.

Id quidem ago, & tacitus, Lycida, mecum ipse voluto,

MOE.

Si valeam meminisse, neque est ignobile carmen.

Huc ades ó Galatea: quis est nam ludus in undis?

Hic ver purpureum: varios hic flumina circum

Fundit humus flores: hic candida populus antro

Imminet: & lenta texunt umbracula vites.

Huc ades insani feriant sine littora fluctus.

Quid? quæ te pura solum sub nocte canentem

LYC.

Audieram? numeros memini, si verba tenerem.

Daphni quid antiquos signorum suspicis ortus?

MOE.

Ecce Dionæi processit Cæsaris astrum:

Astrum, quo segetes gauderent frugibus, & quo

Duceret apricis in collibus uva colorem.

Insere Daphni pyros, carpent tua poma nepotes.

OMNIA fert atas, animum quoq;: saepe ego longos

Cantando puerum memini me condere soles.

Nunc oblita mihi tot carmina, vox quoque Mœrim

Iam fugit ipsa. lupi Mœrim vidére priores.

Sed tamen ista satis referet tibi saepe Menalceas.

LYC.

*Causando nostros in longum ducis amores.
 Et nunc omne tibi stratum silet æquor: Et omnes,
 Aspice, ventosi ceciderunt murmuris aura.
 Hinc adeo media est nobis via: nanque sepulchrum
 Incipit apparere Bianoris: hic ubi densas
 Agricole stringunt frondes, hic Mœri canamus:
 Hic hœdos depone, tamen veniemus in urbem.
 Aut si nox pluviam ne colligat antè veremur,
 Cantantes licet usque (minús via ledet) eamus.
 Cantantes ut eamus, ego hoc te fasce levabo.
 Desine plura puer: Et, quod nunc instat, agamus.
 Carminatum melius, cùm venerit ipse, canemus.*

MOE.

IN NONA MÆCLOGAM.

ECLOGA nona hunc ferè syllogismum continet:
*Indignum est Virgilium agris expelli, & vexari:
 At id factum est:
 Indignum igitur.*

Ad assumptionis vim præcedit querimonia injuriæ Virgilio factæ. Quote] Occasio eclogæ sumitur é Mœri procuratore Virgilio, deferente hœdos ad Arriũ seu Milonem Toronem, ut Probus appellat, centurionem, á quo Virgilius ejectus & penè interemptus fuerat: é septimo Idyllio est:

*Σιμιχίδα, πῶ δὴ τὸ μεσημέριον πόδες ἔλκεις;
 Simichida, quò jam tu in meridie pedes trahis?*

Et 13. Idyl. — ὁ δ', ἃ πόδες ἄγῃν, ἐχῶρει
 μαινόμενος.

— Hic autem, quò pedes ducebant, ibat
 Furens.

O Lycida] Prima pars assumptionis, quòd Virgilius sit agris ejectus: ubi dissimile est: Nunquã videbatur ut ejiceremur agris, at ejecti sumus. Est autè Lycida viatoris nomen ex Idyllio septimo. Hæc mea] Prosopopœia. Nunc victi] Antapodosis efficiente causa confirmatur. Tristes] Sic Brennus Sulpitio aurũ appendenti, & roganti cur enssem uná cū bal-

theo exutum lancibus apponeret, Quid enim aliud (inquit) nisi dolor victis? *Sors*] Et certé in armis militum virtus, locorum opportunitas, sociorum auxilia, classes, commeatus multúm juvant: maximam veró partem, quasi suo jure sibi fortuna vendicat, & quicquid est prosperé gestum, id pené omne ducit suum, ait Cicero pro Marco Marcello: & illud est apud Terentium, *Omnium rerum vicissitudo*.

Quod nec bene vertat] Imprecatio est, cui contraria illa bonæ precationis formula, Bonú fit, ut sequente ecloga, item felix faustumq; fit. *Certe*] Prolepsis velut é dissentaneis, ad assumptionis illustrationem, quód Virgilius dicatur agrum suum servasse. *Quase*] Topographia est agri Virgiliani é suis finibus, monte, Mincio, fago: qualis ecloga prima attingitur.

Menalcam] Quintilianus libri octavi capite sexto allegoriam híc efficit sine ulla translatione. Hoc enim loco (ait) præter nomen, cætera propriis decisa sunt verbis: verúm non pastor Menalcas, sed Virgilius est intelligendus. Hæc ille. In quo allegoriam facit, labitur: est enim sola per similitudinem quandam metaphora in verbo Menalcas. *Audieras*] Solutio prolepseos, ubi conceditur argumentum, sed ejus conclusio negatur, idq; parium collatione declaratur. *Chaonias*] Chaonia regio est Epiri, ubi quondam in sylva Dodonæa columbæ dicuntur humana voce oracula reddidisse: ideoque collationem hanc Servius de auguriis interpretatur, quia majora sunt in aquilis, in columbis minora. At præstat intelligere de virtute aquilæ supra columbas excellenti: quæ Æneidos undecimo, comparatione illa declaratur, de Camilla filiú Auni longissimé virib. superante:

*Quám facile accipiter saxo sacer ales ab alto
Consequitur pennis sublimem in nube columbam,
Comprensamq; tenet, pedibusq; eviscerat uncis,
Jam cruor & vulsæ labuntur ab æthere penna.*

Quód nisi] Additur ad agri amissionem vitæ periculum. *Anté*] Híc versus defendit illum similem ecloga prima, *Sæpe sinistra cava prædixit ab ilice cornix:*

Qui tamen á criticis ut adulterinus confoditur.

Heu] Propositio syllogismi sequitur: Indignum est Virgilium sic affici. *Heu heu*] Exclamatio est & anaphora, & apo-

strophe ad Menalcam. *Quis*] Anaphora, ubi est periphrasis bucolici carminis, ex rebus ei subjectis.

Quis humum spargeret] Pro humum sparsam caneret? qualis ecloga sexta oratio fuit,

Phaëthontiadæ musco circumdat amara

Corticis:

pro, canit Phaëthontiadæ circumdatas musco. Idyllio decimonono,

ὅστις ποτὶ σᾶ σὺ λῆξι μελίσσεται ὃ τριπόδατε;

τίς δ' ἐπὶ σοῖς κηλάμοις θύσσει σόμα; τίς θρασὺς ἔτις;

Quis ad tuam fistulam canit ὀπτatissime?

Quis autem in tuis arundinibus ponet os? quis audax sic?

Tityre] Variorum Menalcæ carminum inductio longa sequitur, sed feré abruptorum; ut si quis ad variam & excellentem Maronis poësim laudandum recitaret varios ex Bucolicis, Georgicis, Æneide locos imperfectos: In primo Bucolica species. Locus est é tertio Idyllio,

τίτυρ' ἔμειν τὸ κελὸν πεφιλαμμένη, βόσκει τὰς αἴγας,

κὴ ποτὶ τὰν κρήναι ἄγε τίτυρε, ἔτ' ἐνόρχαν

τὸν Λιβυκὸν κνώκωνα φυλάσσο, μή τυ κερύψῃ.

Tityre, mihi pulchré dilecte, pascere capellas,

Et ad fontem age Tityre, & coleatum

illum Libycum album observa, ne te cornu feriat.

Tityre autem in principio & fine est epanalepsis.

Cornu ferit] Sic ecloga tertia:

—pascite taurum

Jam cornu petat & pedibus qui spargat arenam.

Imó] Secundum carmen superiore majus, quo Varus laudatur, de quo fuit ecloga sexta,

—Si quis tamen hæc quoq; si quis

Captus amore leget, te nostræ Vare myricæ,

Te nemus omne canet.

Vare] Apostrophe. *Mantua*] in fine & principio est anadiplosis: tamen non est prius omnino in fine.

Væ] Exclamatio. *Cremonæ*] Quæ partes Bruti & Cassii secuta, agros ideo amiserat. *Cygni*] scribitur Græcè κύκνος, & interdum Latiné cyncus, Latiné est olor, ut pauló póst,

—sed argutos inter strepere anser olores:

Hic

Hic autem Metaphora poetas significat, propter similitudinem cantus & numinis. Poetarum enim deus est Apollo, Idemque cygnorum: de quo sic prima Tusculana Cicero: Itaque commemorat, ut cygni, qui non sine causa Apollini consecrati sunt, sed quod ab eo habere divinationem videantur, quia providentes quid in morte boni sit, cum cantu & voluptate moriantur: hæc Cicero. Dicitur autem cygnus mortem præsentiens suavissime canere, eoque illud Martialis spectat:

Dulcia defecta modulatur carmina lingua

Cantator cygnus funeri ipse sui.

Plinius tamen, libri decimi capite vicesimo tertio, id deridet. Olorum (inquit) morte narratur flebilis cantus, falsus, ut arbitror aliquot experimentis. sed cygnus hic per metaphoram poetas significat, quomodo dixit Horatius de Pindaro quarto Carminum,

Multa Diræum levat aura cygnum.

Sydera] Tales jam metaphoræ fuerunt,

Ipsi letitia voces ad sydera jactant Intonsi montes,

Ecloga quinta. & ibidem,

Daphnis ego in sylvis hinc usque ad sydera notus.

Sublimé] Eaque scuta, quæ fuerant sublimé fixa, sunt humi inventa, Cicero de Divinatione. Idem, Nihil mea interest humine an sublimé putrescam: prima Tusculana. Cato de re Rustica sublimiter dixit capite septuagesimo. Item Columella libri decimioctavi capite undecimo. *Sic tua*] Secundum carmen, ubi primùm comparatio est duorum similibus.

Cyrneas] Cyrne insula est Tyrreni maris, Corsica Latinis est. *Taxos*] Taxus arbor est, quam Sestius scribit Smilacem à Græcis vocari, & esse in Arcadia tam præsentis veneni, ut si qui sub ea dormiant, cibumve capiant, moriantur. Sunt qui & taxica hinc appellata dicunt venena, quæ nunc toxica dicimus, quibus sagittæ tingantur. repertum est innoxium fieri, si in ipsam clavus æreus adigatur, Plinius libri decimi sexti capite decimo. Servius ait arborem esse venenatam, qua pastæ apes, mel amarissimum faciant: quod Elegiarum primo Ovidius indicat:

Melle sub infami Corsica misit apes.

Distentent] Ecloga quarta fuit,

Ipsæ lacte domum referent distenta capellæ Ubera.

Incipe] Provocatio est ex quadam pactione alterni carminis, cujus & causa & effectus & testimonium profertur. *Incipe*] Sic ecloga quinta,

Incipe Mopse prior, si quos aut Phyllidis ignes.

Pierides] De quibus ecloga tertia,

Pierides vitulam lectori pascite vestro.

Et 6.

Pergite Pierides.

& 8. *Dicite Pierides.*

Mihime] Polyptoton. *Poetam*] Locus est ex Idyllio 7.

κὴ γὰρ ἐγὼ Μοισαῖν κρηπυρὸν στόμα, κῆμε λέγωντι

πάντες αἰοιδὸν ἄριστον· ἐγὼ δὲ τις ἔταχυπειθῆς,

ἔδαι· ἔγαιρ πω κατ' ἐμὸν νόον, ἔτε τ' ἐοδλὸν

Σικελίδαυ νίκημι τ' ἐν Σάμω, ἔτε Φιληταῦ,

αἰείδων· βάτραχ' ἢ ποτ' ἀκείδαις ὡς τις εἰσοδα.

Etenim Musarum ego dulce os, et me dicunt

Omnes cantorum optimum: ego autem aliquis non credulus,

Non per terram: nondum enim secundum meam mentem neque bonum

Sicelidem vicerim illum ex Samo, neq; Philetam,

Canens: rana autem ad locustas tanquam aliqua contendo.

Sed non ego] Correctio confirmata testimonio.

Varo] Servius legit hinc Varo, & Varium illum superiorem, belli ducem facit, hunc poetam, a quo nempe Virgilii sint opera correcta jussu Augusti, ut antea jam dictum est.

Cinna] Scripsit hic poeta poema Smyrnam nomine, de quo Catullus:

Smyrna mei Cinnae, nonam post deniq; messem

Quam cœpta est, nonam que edita post hyemem.

Sed argutos] Dissimile. *Anser*] Sensum duplicem ὁμωνυμίας facit: vel enim anser avis inter aves olores, vel Anser poeta laudator Antonii triumviri. De quo sic Ovidius,

Cinna quoq; huic comes, Cinnaq; procacior Anser.

De quo est in Philippica decimatertia: De Phalerno anseres depellantur: agrum enim illum Antonius Anseri poetæ donaverat. Idyllio septimo,

βάτραχ' ἢ ποτ' ἀκείδαις ὡς τις εἰσοδα,

Rana autem ad locustas tanquam aliqua contendo.

Id qui-

Id quidem] Attentio ad proximum carmen ex adjunctis, præfenti commentatione & excellentia rei.

Huc ades] Quartum carmen, quo Galatea invitatur é mari ad terram ex adjunctis utriusque. Quale est Idyllio quinto,

ΛΑ. ἀλλὰ γ' ἔρφ' ὦ δ', ἔρπε, ἔ' ὑσερα βωκηλιαξείς.

ΚΟ. ἔχ' ἔρψῳ τλωεί· τούτω δρύες, ὦ δὲ κύπειρ, ὦ δὲ κελόν βομβεῦν' ἵ ποτὶ σμῆνεσι μέλισσαι.
ἐνθ' ὑδαί' ψυχρῶ κροῖναι δύο, ταὶ δ' ἐπὶ δένδρῳ ὄρνιθες λαλαγεῦν' ἢ, ἢ ἀσκιὰ ἔδεν ὀμγία
τὰ παρὰ πίν· βάλκ' ἢ ἢ ἀπίτυς ὑψόθε κώνυς.

ΛΑ. Sed enim veni huc, veni, & postremo bucolicé canes.

ΚΟ. Non veniam illuc: híc quercus, híc cyperus,

Híc bene resonant in alvearibus apes.

Híc aquæ frigide fontes duo: in arbore autem

Aves canunt, & umbra nihil similis

Isti apud tē: mittit autem & pinus superné nucleos,

Item Idyllio undecimo,

ἀλλ' ἀφίκου τὸ ποτὶ μὲ, ἢ ἔξεις ἔδεν ἔλασον·

ταὺ γλαυκαὺ ἢ θάλασσαν ἔα ποτὶ χέρσον ὄρεχθεῖν.

ἀδιδον ἐν τῶν τρω παρ' ἐμὶν ταὺ νύκτα Διξείς

ἐντὶ δάφναι τλωή, ἐντὶ ραδινάι κυπάρισσοι,

ἐντὶ μέλας κισσός, ἐντ' ἀμπελ' ἀ γλυκύκροπ,

ἐντὶ ψυχρὸν ὑδωρ, τὰ μγία πολυδένδρε' Αἴτνα

λευκάς ἐκ χιόν' ποτὸν ἀμβρόσιον ἀρθίη.

πὶς κἂν τῶνδε θάλασσαν ἔχειν ἢ κύμαθ' ἔλοιθ;

Sed veni tu ad me, & habebis nihil minus:

Glaucum autem mare sine in terram extendi.

Dulciter in antro apud me noctem deges:

Sunt lauri illic, sunt tenues cyparissi,

Est nigra hedera, est vinea dulcis fructus,

Est frigida aqua, quam mihi arborosa Aetna

Alba ex nive potum divinum præmittit,

Quis præ his mare habere vel undas eligeret?

Talis loci commendatio fuit ecloga prima,

Fortunate senex híc inter flumina nota.

Item 3. Dicite, quando quidem in molli consedimus herba.

& 5. Sive sub incertas Zephyris motantibus umbras.

Item 7. Et si quid cessare potes, requiesce sub umbra.

Populus] Populus inter arbores, quibus arbustatur ager, vitibus imprimis amica, ut Plinius libri decimi septimi capite vicefimo. *Quid*] provocatio ad quintum carmen ex adjunctis temporis. *Numeros*] Numerus rhythmum significat, ut Quintilianus ait libri noni capite tertio, ubi citat hunc versum. *Daphni*] Quintum carmen in laudem Julii Cæsaris, in cuius ludis funebribus stella crinita per septem cōtinuos dies fulsit, exoriens circa undecimam horam: creditumq; est animam esse Cæsaris in cælum recepti, & hac de caussa simulacro ejus additur in vertice stella. Suetonius in Julio capite octogesimo. Est autem hîc dissimilitudo quædam ad messem & vindemiam: Non est tibi aliquod vetus signum spectandū, sed astrum Cæsaris: nisi malis de Augusto intelligere, cui signi cælestis locus primo Georgico promittitur,

Anne novum tardis sidus te mensibus addas,

Quâ locus Erigonem inter Chelasaq; sequentes

Panditur: ipse tibi jam brachia contrahit ardens

Scorpius, & cæli iusta plus parte relinquit,

Signorum] Signa ex multis stellis constant, qualia sunt toto cælo quadraginta septem ab astrologis observata: viginti septentrionalia, duodecim in Zodiaco, quindecim meridionalia. Hîc tamen videtur pro simplici stella accipi. *Dionei*] Dione, mater est Veneris, unde Æneas, à quo Julius, unde Cæsar Julius, ut Æneidos primo,

Julius à magno demissum nomen Iulo.

Astrum] Græcum est, pro signo ex multis stellis composito: hîc pro singulari stella sumitur. *Astrum Astrum*] Anadiplosis. *Apricis*] Apricum *αἴσιος φερώνος*, sine horrore, locus soli perpetuò objectus: propriè opponitur opaco. Interest inter locos, opaci an aprici, ait in Partitionibus Cicero. Hinc ex subjecto per metonymiam dicuntur aves apricæ, primo Æneidos,

— & apricis statio gratissima mergis.

Item, *aprici meminisse senes,*

ait Persius Satyra quinta. *Duceret colorem*] Periphrasis est ex adjunctis, pro maturesceret. *Inferè*] Videtur esse consolatio quædam lamentationis illius (*Inferè nunc Melibœi pyros, &c.*) Ratio ex adjunctis & caussis. *Omnia fert*] Omnium rerum vicissitudo. Lucretius,

— minus

—minui rem quamq; videmus,
 Et quasi longinquo fluere omnia cernimus ævo,
 Ex oculisq; vetustatem subducere nostris.

Et Ovidius decimoquinto Metamorphoseos,
 Tempus edax rerum, tuq; invidiosa vetustas
 Omnia destruitis.

Sæpe ego] Excusatio quædam non continuati carminis: Juvenis multa carmina tenui; nunc oblitus sum, dissimilitudo est. *Condere*] Hic versus, ait Valla in Raudensem, licentiam poeticam ostendit, qua ego non uterer duntaxat in prosa. Dicerem enim sic: Memini me puerum condidisse, seu condere solitum esse. at Vallæ refragantur multa Ciceronis exempla. Memini te mihi Phaneæ cœnam narrare: ad Papyrium libro nono. Hoc memini dicere, sexta actione. Juri studere te memini: primo de legibus. Attamen etiam præterito idem jungit. De comitiis meis & tibi me permisisse memini: libro primo epistolarum ad Atticum. Meministi me ita distribuisse initio causam, pro Amerino. Itaque lapsus est hic Valla. *Soles*] Metonymia pro dies, quia dies est mensura solaris motus. *Oblita*] passivam significationem hinc notabis, qualis est frequens in participiis verborum deponentium. *Vox*] Illustratio ex simili & ejus efficiente causa. *Lupi*] Theocritus Idyllio decimoquarto,

ἔ φθονεῖν ἰ λυγρον εἶδες;

Non loqueris? lupum vidisti?

Hinc proverbium, Lupus in fabula, dicitur, cum supervenit is de quo loquimur, & nobis sui præsentia, loquendi facultatem amputat. causa Physica est: creditur enim luporum visus esse noxius, vocemq; homini quem priores contemplantur, adimere ad præsens, ait Plinius libri octavi capite vicesimo secundo. At si lupus ab homine prior visus fuerit, debilitatur, ait Constantinus libri decimi quinti capite primo; ut ἀντιπίθειαι hæc sunt mutua. *Causando*] Sextum carmen abruptum, ut ferè superiora. Causari est causam dicere. *Silet*] Sic Æneidos primo,

Æquora tuta silent,

Ubi periphrasis est malaciæ ex suis efficientibus. Idyllio secundo,

ἠνι ᾗ, σιγαῖ μὲ πόνιθ, σιγῶν δ' αἴη).

Ecce autem silet quidem pontus, silent autem venti.

Æquor] Quid tam planum quàm mare? ex quo etiam æquor illud poetæ vocant, ait Cicero in Lucullo: ubi synecdochen indicat generis pro specie. *Hinc*] Invitatio est ad canendum, aut requiescendo aut progrediendo: pars utraq; suis adjunctis exponitur. *Bianoris*] Bianor qui & Ocnus dicitur, condidit Mantuam & nomine Mantus matris appellavit, ut *Æneidos* decimo dicitur:

Ille etiam patriis agmen sciet Ocnus ab oris

Fatidicæ Mantus, & Thusci filius amnis:

Qui muros matrisq; dedit tibi Mantua nomen.

Simile est septimo *Idyllio*,

κ' ἔπω τὸν μεστέων ὁδὸν αὖτις, ἔδ' ἔ τὸ σᾶμα

αἰμὴν τῷ Βρασίλα κριτεφαίνετο.

Et nondum mediam viam confecimus, neq; sepulchrum

Nobis Brasile apparebat.

Cantantes ut eamus] Idem repetitum initiis, Anaphora est. *Vsq;*] Pro continenter, continué. Sic á Terentio sumitur in *Adelphis*. *Quid potui melius, qui hodie usq; os prebui?* Idem á Cicerone ad Cornificium: *Mihi quidem curæ erit usque quid agas.* *Idyllio* septimo,

ἀλλ' ἄγε δὴ (ξυνὰ γ' ὁδὸς, ξυνὰ ἧ κ' αἴως)

βωηλιασδάμεθα· τίχ' ὡτερ & ἄλλον ὄνασεί.

Sed age jam, (communis enim via, communis autem & dies)

Canamus: forté alter alterum iuvabit.

Desine] Conclusio eclogæ per collationem dissimilium. *Negotium nostrum nunc agamus, aliás canemus.*

Desine] simile illud fuit ecloga quinta,

Sed tu desine plura puer, successimus antro.

ECLOGA DECIMA

Gallus.

E*Xtremum hunc Arethusa mihi concede laborem:
Pauca meo Gallo, sed quæ legat ipsa Lycoris,
Carmina sunt dicenda: neget quis carmina Gallo?*

Sio

Sic tibi cūm fluctus subter labere Sicanos,
 Doris amara suam non intermisceat undam.
 Incipe, sollicitos Galli dicamus amores:
 Dum tenera attondent sima virgulta capella,
 Non canimus surdis: respondent omnia sylva.
 Qua nemora, aut qui vos saltus habuere puella
 Najades, indigno cūm Gallus amore periret?
 Nam neque Parnassi vobis juga, nam neque Pindi
 Vlla moram fecere: neque Aonia Aganippe.
 Illum etiam lauri, illum etiam flevere myrica:
 Pinifer illum etiam sola sub rupe jacentem
 Manalus, & gelidi fleverunt saxa Lycai.
 Stant & oves circum, nostri nec poenitet illas:
 Nec te poeniteat pecoris divine poeta,
 Et formosus oves ad flumina pavit Adonis:
 Venit & upilio: tardi venere bubulci:
 Uvidus hyberna venit de glande Menalcas.
 Omnes, unde amor iste? rogant, tibi venit Apollo:
 Galle, quid insanis? inquit, tua cura Lycoris
 Perque nives alium, perq; horrida castra secuta est.
 Venit & agresti capitis Sylvanus honore,
 Florentes ferulas, & grandia lilia quassans.
 Pandeus Arcadiae venit: quem vidimus ipsi,
 Sanguineis ebuli baccis, minioq; rubentem.
 Et, quis erit modus? inquit: amor non talia curat:
 Nec lacrymis crudelis amor, nec gramina rivis,
 Nec cytiso saturantur apes, nec fronde capella.
 Tristis at ille, tamen cantabitis Arcades, inquit,
 Montibus haec vestris: soli cantare periti
 Arcades. o mihi tum quam molliter ossa quiescant,
 Vestra meos olim si fistula dicat amores.
 Atq; utinam ex vobis unus, vestriq; fuisset

Aut custos gregis, aut matura vinitor uve.
 Certé siue mihi Phyllis, siue esset Amyntas,
 Seu quicumque furor (quid ium, si fuscus Amyn-
 tas?

Et nigra viola sunt, & vacinia nigra)
 Mecum inter salices lenta sub vite jaceret.
 Serta mihi Phyllis tegetet, cantaret Amyntas.
 Hic gelidi fontes, hic mollia prata Lycori,
 Hic nemus: hic ipso tecum consumerer avo.
 Nunc insanus amor durime Martis in armis,
 Tela inter media, atq; aduersos detinet hostes.
 Tu proculá patria (nec sit mihi credere) tantum
 Alpinas ab dura nives, & frigora Rheni
 Me sine sola vides! ab te ne frigora ledant!
 Ab ubi ne teneras glacies secet aspera planta!
 Ibo & Chalcidico quæ sunt mihi condita versus
 Carmina, pastoris Siculi modulabor avena.
 Certum est in sylvis, inter spelea ferarum
 Malle pati, tenerisq; meos incidere amores
 Arboribus: crescent ille, cresceris amores.
 Interea mistis lustrabo Menala Nymphis:
 Aut acres venabor apros: non me ulla vetabunt
 Frigora Parthenios canibus circundare saltus.
 Jam mihi per rupes videor, lucosq; sonanteis
 Ire. libet Partho torquere Cydonia cornu
 Spicula: tanquam hæc sit nostri medicina furoris:
 Aut deus ille malis hominum mitescere discat.
 Jam neque Hamadryades rursus, nec carmina no-
 bis
 Ipsa placent: ipsa rursus concedite sylva.
 Non illum nostri possunt mutare labores,
 Nec si frigoribus mediis, Hebrumque bibamus,

Sitho-

Sithoniaſq; nives hyemis ſubeamus aquoſa:
 Nec ſi cūm moriens alta liber aret in ulmo,
 Æthiopum verſemus oves ſub ſydere Cancrī.
 OMNIA vincit amor: & nos cedamus amori.
 Hac ſat erit diva veſtrum ceciniffe poētā,
 Dum ſedet, & gracili fiſcellam textit hibīſco.
 Pierides, vos hac facietis maxima Gallo:
 Gallus, cujus amor tantum mihi creſcit in horas,
 Quantum vere novo viridis ſe ſubjicit alnus.
 Sūgamus, ſolet eſſe gravis cantantibus umbra:
 Juniperi gravis umbra: nocent & frugibus um-
 bra.
 Ite domum ſatura, venit Hesperus, ite capella.

IN DECIMAM ECLOGAM.

ECLOGA decima deplorat Galli amores in Cytheri-
 da: de quo ſatis ecloga ſexta. Partem deplorationis
 Virgilius perſona ſua ſuſtinet, partem Gallus ipſe. Argu-
 mentum eſt tempore deſcriptæ eclogæ antiquius, & an-
 tequam Virgilius agros ſuos amiſſet, amores hi contige-
 rant.

Extremum] Exorditur ab invocatione muſæ Theocri-
 tiæ, quam per Arethuſam ex ſubjecto nempe ſuo ſignifi-
 cat: Ita ſe Theocriti diſcipulum profitetur ecloga quarta
 & ſexta.

Extremum] Invocationes quatuor antea fuerunt: ecloga
 quarta,

Sicelides Muſæ pauló majora canamus:

Deinde ſexta,

Pergite Pierides, Chromis, &c.

Item ſeptima.

Nymphæ, noſter amor, Lybethrides, &c.

Item octava.

Dicite Pierides, &c.

Arethusa] In quarta Syracusarum parte, quæ insula dicitur, fons est aquæ dulcis, cui nomen *Arethusa* est, incredibili magnitudine, plenissimus piscium: Qui fluctu totus operiretur, nisi munitione & mole lapidum à mari disjunctus esset. Hæc Cicero sexta *Actione*. Per *Arethusam* igitur, significat *Syracusanas* & *Theocriteas musas*: nominatur autem *Arethusa* primo *Idyllio*,

— χαῖρ' Ἀρέθοισσα,

ἢ ποταμοῖ τοῖ χεῖτε καλὸν καὶ Θύμβριδος ὕδωρ.

— *Vale Arethusa,*

Et fluvii qui funditis pulchram juxta Thymbridem aquam.

Gallo] In medio & fine *Epanodos* est: *Sic tibi*] *Illustratio* est simili: Sic aquas puras à marinis habeas, ut nobis favebis. *Subterlabere*] In mirabilibus aquarum, fons hic enumeratur: *Alpheus* enim fluvius *Elidis* in *Peloponneso* creditur subter maria tanto maris intervallo lapsus in *Arethusam* erumpere: Quod *Plinius* libri secundi capite centesimo tertio testatur. Quidam fluvii (ait) odio maris ipsa subeunt vada: sicut *Arethusa* fons *Syracusanus*, in quo redduntur jacta in *Alpheum*, qui per *Olympiam* fluens *Peloponnesiaco* litore infunditur. quod etiam *Virgilius* tertio *Æneidos*,

Sicanio prætenta sinu jacet insula contra

Plemmyrium undosum: nomen dixere priores

Ortygiam. Alpheum fama est huc Elidis amnem

Occultas egisse vias subter mare: qui nunc

Ore Arethusa tuo Siculis confunditur undis.

Ortygia autem *Virgilio* hinc est illa quarta pars *Syracusarum*, quam *Cicero* vocat *insulam*. *Sicanos*] *Sicani* populi *Hispaniæ* à fluvio *Sicore* dicti: hi duce *Siculo*, exclusis *Aboriginibus* *Italiam* tenuerunt, ab iisdem vicissim postea pulsi *Siciliam* occupaverunt: & suo nomine *Sicaniam* dixerunt. Alii putant à *Sicano* *Cyclopi*, filio. *Doris*] filia *Oceani* & *Tethyos*: hinc per metonymiam pro mari.

Incipe] *Propositio* est *eclogæ*: Cantemus amores *Galli*. *Ratio* ex adjunctis *otio* & *attentione*. *Sollicitos*] *Res est solliciti plena timoris amor*, ait *Ovidius* *epistola prima*: & *Idyllio decimo*,

ἀλλὰ ἔω φρόντισος ἔρωσ.

sed

Sed inconsideratus amor. Et decimoquarto Idyllio,

χω, ἢ τὸ φάρμακόν ἐστιν ἀμηχανιόν ἢ ἔρωσιν.

Et que medicina est immedicabilis amoris.

Sylvæ] Pro Echo, ait Servius: metonymiam malo pro pastoribus sylvarum. *Quæ nemora*] Musas accusat veluti negligentes Gallum, cum tamen ab omnibus defleatur. Dissimilitudo est, cuius propositio significat Gallum spretis literarum studiis, in amores tam indignos incidisse. Locus est ex Idyllio primo,

πῦ ποκ' ἄρ' ἦδ', ὄκη Δάφνις ἐτάκετο, πῦ ποκ' νύμφαι;

ἦ κ' Πίνδαυ καλὰ τέμπεα, ἦ κ' Πίνδαυ;

ἔδ' ἄρ' δὴ ποταμοῖο μέγαν ῥόον εἶχετ' Ἀνάπυ,

ἔδ' Αἴτνας σκοπιῶν, ἔδ' Ἀκιδος ἱερὸν ὕδαρ.

Vbi tunc eratis, quando Daphnis contabuit, ubi tunc nymphe?

An per Penei pulchra tempe, an per Pindi?

Non enim fluminis magnum fluxum habebatis Anapi,

Neq; Ætnæ speculam, neq; Acidis sacram undam.

Naiades] De quibus ecloga secunda,

— tibi candida Nais.

Vbi synecdoche est ex specie significans genus.

Parnassî] Parnassus mons Phocidis, ut i'indus Thessaliæ, Apollini sacri. *Aonia*] Probus legit Aoniæ Aganippæ, ut licentia sit talis, qualis est.

Insula Ionio in magno— 3 Æneidos.

Aganippe] Fons est Bœotix sacer musis, vocatur & Hippocrene. *Illum etiam*] Antapodosis sequitur, longa & hyperbolica inductione Gallum deplorantium, qualis est Idyllio primo de Daphnide, etiam ecloga quinta. *Lawri*] Sic ferè ecloga quinta,

Extinctum Daphnim crudeli funere nymphe

Flebant: vos coryli testes, & flumina nymphis.

Daphnituum Pænos etiam ingemuisse leones

Interitum, montesq; feri, sylvaq; loquuntur.

Vbi & Theocri locus citatus est: multo autem copiosior est argumenti similis locus Idyllio 19,

Σείο, Βίαν, ἐκλαυσε ταχὺ μύρον αὐτὸς Ἀπόλλων,

Ἐ Σάτυροι μύροντο, μελάγχλαινοὶ τε Πέληποι

Ἐ Πᾶνες φοναχέοντι τὸ σὸν μίλ'· αἶ τε καὶ ὕλασ,

L

κραινίδες ὠδύρευτο, καὶ ὑδάτα δάκρυα χύτο.

Tui Bion, fleuit velocem mortem ipse Apollo,

Et Satyri fleverunt, nigrarumque vestium Priapi:

Et Panes suspiraverunt hunc tuum cantum: hique in syl-
va

Fonticuli fleverunt, & aquæ lacrymas ceperunt.

Pinifer] Sic ecloga octava,

Mænalis argutumq; nemus, pinosq; loquentes
Semper habet.

Lycæi] Lycæus, mons Arcadiæ Pani sacer, à quo Lycæa sa-
cra, quæ Romanis Lupercalia. Lycæi mentio est Idyllio
primo,

ὦ Παν Παν, εἴτ' ἐσὶ κατ' ὄρεα μακρὰ Λυκαίῃς.

O Pan Pan, siue es in montibus longis Lycæi.

Nostri] Amantium pastorum. **Illas**] Sic ecloga quinta.

Non ulli pastos illis egere diebus

Frigida, Daphni, boves ad flumina: nullaq; neq; amnem

Libavit quadrupes, nec graminis attigit herbam.

Nec te] Apostrophe per digressionem, ubi parium collatio
duplex est. **Pænitet pænitate**] Polyptoton. **Adonis**] Filius Ci-
nyræ regis Cypriorum, & Myrrhæ, adamatus à Venere. è
Theocrito versus est integer,

ὦραῖ & χ' ὦ δῶνις, ἐπεὶ ἐ μάλ' ἀνομήδ'.

Formosus etiam Adonis, quoniam & oves pascit.

Hujus Epitaphium mirè describitur vicesimo tertio Idyllio
apud Theocritum. **Opilio**] Pro opilio, schemate Græco, ait
Servius, ut ἔρεα, ἔλυμπον, pro, ὄρεα, ὄλυμπον. Opilio autem tan-
quam ovilio, qui oves custodit.

Uvidus] Pinguis ait Servius: humidus, qui humorem ha-
bet extrinsecus: uvidus qui intus, & est hîc periphrasis cujus-
dam porculatoris, porcos glande saginantis. Locus est ex I-
dyllio primo,

ἠῶθον τοὶ βῶται, τοὶ ποιμνίης, ὡ πόλει ἠῶθον,

πάντες ἀνθρώπων, τί πάθοι κακόν. ἠῶθ' ὁ Πείητωθ',

κῆφα, Δάφνι: τίλαιον, τί τὸ τίκεαι;

Venerunt bubulci, pastores, caprarii venerunt,

Omnes interrogabant quod passus fuerit malum: venit

Priapus,

Et dixit, Daphni miser, quid tu liquefcis?

Omnes]

Omnes] Finguntur decori gratia pastores interrogare, & Apollo divinare: Dii autem ad consulandum Galli amorem advocantur, qui & ipsi amatores fuerunt. Daphnes enim amator Apollo fuit.

Galle] Prosopopœia Apollinis consolantis Gallum. Ratio est e remotione finis. Cruciaris propter Lycorim? at alium diligit. Simile est Idyllio 1,

Ὡς Ἐρμῆος πρῶτος ἀπ' ἔρεθ', εἶπε δ' Δάφνι,
τίς τὸ κῆρυχίτιν' ὦ γὰρ τόσον ἐργόσασ;

Venit Mercurius primus a monte, dixit autem, Daphni,

Quis te consumit? cujus o bone tantum amore caperis?

Sed paulo post apertius,

—Ὡς ὁ Πείηπθ',

κῆρυχά, Δάφνι τί λαν, τί τὸ τέκνον; αἱ δὲ τε κώρη
πάντων ἀνὰ κρῆναν, πάντ' ἄλσεα ποσὶ φορεῖται.

—Venit Priapus,

Et ait, Daphni miser, quid tu liquefcis? puella autem

Omnem per fontem, omnia nemora pedibus fertur.

Tua cura] Sic antea ecloga prima,

Nec tamen interea rauca, tua cura, palumbes.

Alium] Marcum Antonium in Gallia praefectum interpretes hinc appellant. Sylvanus] Sylvanus sylvarum deus suis adjunctis hinc describitur. Quin, ait Plinius libri duodecimi capite primo, & Sylvanos Faunosque & dearum genera sylvis, ac sua numina, tanquam & caelo attributa, credimus. Sylvanus autem Cyparissum amavit. Ferulas] Ferula arbor est Plinio libri vicesimi quarti capite primo, duoque ejus genera: aliis herba, ideoque Clearchus dixit esse lignum, & non lignum: fœniculo similis foliis & caule, nisi quod caulem habet multo altiore & crassiore: profert enim saepe ternum cubitorum: & folia ipsa asperiora & latiora, ut Dioscorides ait libri tertii capite 73. Nascitur locis calidis & transmari- nis: olim magistri, manus puerorum ferula cedebant: de quo Martialis decimoquarto libro,

In vise nimium pueris, grateque magistris,

Clara Prometheo munere ligna sumus,

Et item sexto,

Feruleque tristes, sceptrum pedagogorum.

Hinc proverbii species apud Juvenalem Satyra prima,

L ij

Et nos ergo manum ferula subduximus,
 pro, literas opera magistrorum didicimus. Dioscorides interpres putat hodie prorsus esse incognitā: at visitur in hortis Parisiensibus, qualis à Dioscoride describitur.

Grandia lilia] de his ecloga secunda,

— *Tibi lilia plenis*

Ecce ferunt nymphae calathis.

Nullis florum excelitas major, ait Plinius libri vicefimi primi capite quinto. *Pan]* Pan etiam suis adjunctis notatur. Hic autem Syringa nympham amavit.

Deus Arcadiae] Sic ecloga quarta,

Pan etiam Arcadia mecum si iudice certet,

Pan etiam Arcadia dicat se iudice victum.

Sanguineis] Sic ecloga sexta eadem metaphora fuit,

Sanguineis frontem moris, & tempora pingit.

Minioque] Minium terra est rubra, qua colore rubro aliquid tingitur. Minium in voluminum quoque scriptura usurpatur, clarioresque literas, vel in auro, vel in marmore etiam in sepulchris facit: Plinius libri tricesimi tertii capite 7. *Es*

quis] Consolatur Gallum, ut Apollo. Ratio consolationis item à finis remotione tribus similibus declarati.

Amor] In sententiæ principio & fine, est Epanalepsis.

Gramina] Gramen interdum species est herbæ, qua nulla est gratior jumentis, sive sit viridis, sive fœno siccata, ait Plinius libri 24, cap. 19. Vulgo sanguinaria dicitur, de qua Dioscorides libri quarti capite vicefimo sexto. Aliquando generaliter omnem herbam significat, ut hîc. *Cytiso]* De quo ecloga prima ad illum versum,

Florentem cytisum & salices carpetis amaras.

Apes nunquam deerunt cytisi pabulo contingente, ait Plinius libri 13, capite 24.

Tristis] Adhuc Virgilio persona fuit: Galli tanquam Virgilio respondentis persona deinceps agitur, seipsum primum consolantis, ex adjunctis,

Si Arcades content amoris Galli, fortunatus erit:

At primum:

Secundum igitur.

Assumptio præcedit ex efficiendi facultate. Arcades ferè initio est & omnino in fine, Epanalepsis igitur est.

O mihi]

O mihi] Propositio est per exclamationem.

Molliter] Veteres crediderunt defunctis gratum, si levi & molli sepulchro tegerentur. Quod Juvenalis indicat Satyra septima,

*Dii majorum umbris tenuem, & sine pondere terram,
Spirantesq; crocos, & in urna perpetuum ver:
Qui præceptorem sancti voluere parentis
Esse loco.*

Et Dido apud Ovidium,

*Ascaniusq; suos feliciter impleat annos,
Et patris Anchisæ molliter ossa cubent.*

Item Martialis,

Sit tibi terra levis, molliq; tegaris arena.

Fistula] Metonymia. *Atq; utinam*] Optatio est, qua detestatur sortem vitæ suæ, & rusticum optat se fuisse: Ratio ex adjunctis amoribus, & eorum deliciis sumitur.

Phyllis Amyntas] Synecdoche sunt pro puella, puero, sicut ecloga quarta,

Alter erit tum Typhis, &c.

Quid tum] Prolepsis ex adjuncto colore, quæ paribus refutatur. *Nigra*] Locus é decimo Idyllio.

*Ἐ τὸ ἰὸν μέλαινα ἐστὶ, ἔα ἰαχρῶτα ὑάκινθος
ἀλλ' ἔμποις ἐν τοῖς σεφάλοις τὰ πωρῶτα λέγῃν.*
*Et viola nigra est, & scriptus hyacinthus:
Sed tamen in coronis inprimis leguntur.*

Et quiddam tale illud ecloga secunda,

*Quantis ille niger, quantis tu candidus esses:
Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.*

Lenta] Id epitheton jam fuit ecloga tertia,

Lenta quibus torno facili superaddita vitis.

Item 9. — *Et lente texunt umbracula vites.*

Idyl. 10, *χρῦσοι ἀμφοτέροι κ' ἀνεκείμεθα τᾷ Ἀφροδίτᾳ,
τῶς αὐλῶς μ' ἔχρισσε, ἔη ῥόδον, ἢ τύχε μᾶλλον.*

*Aurei ambo recumberemus Veneri,
Fistulas quidem habens, vel rosam, vel tu malum.*

Hic gelidi] Apostrophe ad Lycorim, quam revocare nititur, ex dissimilibus locorum adjunctis, quale fuit argumentum nona ecloga:

Huc ades, ô Galatea, quis est nam ludus in undis?

Ipsa ævo] id est in perpetuū: ævum enim est sempiternum tempus, & propriè refertur ad deos:

Romulus in cælo cum diis immortalibus ævum

Degit, ait prima Tusculana Ennius.

Nunc insanus] Antapodosis, quòd Lycoris inter arma longinqua versetur, in horridis locis. *Me*] meos amores intellige, per metonymiam subjecti pro adjuncto.

Alpinas] Alpes sunt montes quibus Italia à Germania Galliaque dividitur. Alpes quasi Albes, quia perpetuò nivium candore albescant. *Rheni*] Rhenus fluvius ex Alpibus Lepontiis duobus diversis rivis confluens, Galliam tandè Germaniamque dividit, & in Oceanum Septentrionalem labitur. *Ab*] Exclamatio quæ deinde repetita versuum principis facit anaphoram.

Ibo] Decem proximis versibus proponit sibi Gallus amoris remedium, ex contrariis studiis, ac primùm è poetico studio. *Chalcidico*] Chalcis civitas est Eubœæ, unde Euphorion elegiarum scriptor, quem Gallus transtulit: Chalcidem Aristoteles Athenis profugit, ibique interiit. *Modulabor avena*] Ecloga prima fuit,

Sylvestrem tenui musam meditaris avena:

Et 6. *Agrestem tenui meditabor arundine musam.*

Illustratio est ex subjecta carminis Bucolici materia.

Spelæa] Σπήλαιον, Græcum est, quod Latinis spelunca.

Arboribus] vel dicit sermone simplici, revera in arboribus amantium nomina inscribere, vel mandare versibus Bucolicis, quorum materia est de teneris arboribus & sylvis: ut unâ cum versuum fama, crescat amantium quoque fama. *Inter-*

ea] Secundum remedium est è peregrinatione & novis amoribus. *Mænala*] Mænalus, mons Arcadiæ: de quo antea: in

plurali autem Mænala, ut hîc. *Aut acres*] Tertium remedium è venatione, illustratum subjectis, adjunctis, causis. *Parthenios*] Parthenius, mons est Arcadiæ, dictus ἀπὸ τῶν παρθένων à virginibus, quæ illic venari consueverant.

Lucosque] Et hic alter est lucus sine consecratione, contra Servium, ut ecloga octava,

Per nemora atq; altos querendo bucula lucos.

Partho] Parthi sagittarii in bellis contra Romanos quàm excelluerint, Romanæ docent historia. *Cydonia*] Cydonia

civitas

civitas Cretæ, una é tribus eximia, in qua calami sunt spiculis aptissimi. *Cornu*] Metonymia pro arcu corneo. *Spicula*] Spiculum est lancea brevis seu telum, ferro triangulo, unciarum novem, hastili pedum quinque & semis. Vide Vegetium. Interdum sagitta est ut hîc: alias etiam ferrum vel aculeus sagittæ.

Tanquam] Proponitur eorum studiorum finis, amoris nempe remedium. *Furoris*] Synecdoche generis pro specie: ut pauló anté, *Seu quicumque furor*. *Deus ille*] Periphrasis amoris. *Jam neque*] Repudiat inconstanter ea tria remedia, & illis propositum finem tollit.

Hamadryades] Nymphæ, quæ simul cum arboribus & oriuntur, & intereunt, ut jam dixi. *Sylvæ*] Metonymia subiecti pro adjuncta venatione. *Nec si*] Dissimilitudo eodem spectans: *Quamvis summis & caloribus & frigoribus te exerceas, amorem tamen nequaquam vinces.*

Hebrum] Fluvium Thraciæ. Synecdoche totius pro parte, nempe ut ecloga prima,

Aut Ararim Parthus bibet aut Germania Tigrim.

Sithoniasque] Sithon mons Thraciæ, cujus accolæ Sithonii dicuntur, unde Orpheus, sicut anté dictum est ecloga quarta. *Moriens*] Periphrasis est summi æstus, ex ejus effectis.

Canceri] ubi sol est altissimus, & proximus nobis, ideoque calidissimus. Metonymia efficientis causæ pro effecto. Idyllia autem septimo imprecatio quædam est de frigoribus hyemis, & caloribus æstatis: unde videtur hîc locus assumptus:

εἴης δὲ Ἡ δυνῶν μὲ ἐν ἔρεσι χεῖματι μέσῳ,
Ἐβρον παρ ποταμὸν τετραμυδρῶ, ἐξυθεν ἔρικτον
ἐν ᾧ ἦεν πυμύτοισι παρ Αἰθιοπέσσι νομύοις.

*Sis quidem Edonorum in montibus hyeme media,
Hebrum apud fluvium versus, prope Septentrionem:*

In autem æstate ultimos apud Æthiopas pascas.

Omnia vincit amor] Concluditur hoc enthymemate Galli profopœia: deinceps enim Virgilius loquitur, & hanc eclogam concludit apostrophe & invocatione ad musas, ut hoc carmen licet tenue, Gallo tamen maximum efficiat.

Amor] Pentemimeris est, post duos pedes brevem pro longa usurpans. *Amor Amori*] Polyptoton. *Dive*] Synecdoche

generis pro specie: musas enim invocat. *Gracili*] periphra-
 sis carminis tenui filo deducti. *Fiscellam*] Fiscus, unde fisci-
 na vel fiscella diminuitur, sparteum est utēfile, ait Asconius,
 vel certē vimineum, ut calathi & quasilli. *Hibisco*] Hibiscus
 hīc videtur pro junco aut vimine accipi. *Pierides*]

Pierides vitulam lectori pascite vestro, fuit ecloga tertia.

Pergite Pierides fuit sexta.

Dicite Pierides. fuit octava.

Gallo Gallo] In fine sententiæ præcedētis, & initio sequen-
 tis, est anadiplosis. *Quantum*] Declaratur amor in Gallum
 parium collatione. *Se subjicit*] id est crescit.

Surgamus] Ratio claudendæ eclogæ sumitur ex adjuncto
 loci detrimento: ubi syllogismi species est quædam:

Umbra gravis est cantantibus:

Hīc iuniperi est umbra:

Gravis igitur,

Nocent] Ratio propositionis é majoribus. Hīc autem ver-
 sus deest in quibusdam exemplaribus. Quod autem noceāt
 frugibus umbræ, videbis primo Georgico ad illum locum,

Officiunt, aut umbra nocent, &c.

Plinius libri tricesimi septimi capite 12. Non fastidienda hæc
 quoque scientia, atq; non in vltimis ponenda, quando, qui-
 busque satis umbra aut nutrix aut noverca est. Idem libri vi-
 cesimi quarti capite 8, ait Juniperi accensæ odore serpentes
 fugari. *Ite*] Permissio hæc conclusionis est loco: ubi & Epa-
 nodos eadem quæ fuit ecloga prima,

Ite mee, quondam felix pecus, ite capelle.

Item septima,

Ite domum saturi, si quis pudor, ite juvenci.

F I N I S.

R E R U M

RERUM ET VERBORUM

IN PRÆLECTIONIBUS

explicatorum INDEX.

A				
A Bies	127	Anser poeta	153	
Acanthus	63	Apium	113	
Accia Augusti mater	10	Apollo 78.	Cynthius 105.	
Acta, i. litus	48	Nómi ^o	93	
Adonis	162	Apricum	154	
Adrianus Ennium Virgilio		Aracynthus	48	
prætulit	24	Aræ	96	
Ægle	107	Arar	39	
Æncidomastix	24	Arbusta	35	
Æncis	21, 14	Arbustare	36	
Ære	35	Arbutus	68	
Aganippe	161	Arcadia musica præstitit	84,	
Alcides	126	119		
Alcon	90	Arethusa	160	
Alexander grammaticus	19	Argo	81	
Alexandri Imp. iudicium de		Arion	137	
Virgilio	24	Arista	40	
Alexis	45	Arvisia	97	
Alga	124	Asconi ^o Virgilii defensor	24	
Alpes	166	Ascra	114	
Alphesibœus	97	Astræa	77	
Altaria	96	Atalanta	111	
Alter	95	Atomorū triplex motus	108	
Amaryllis	31	Avena	93	
Ambarvalia	97	Avena pro fistula	30	
Amomum	70, 80	Augustus Apollinis filius ha-		
Amphion	48	bitus 78	(10	
Amyntas	50, 89	Augusti dubiū de sua genesi		
Andes, patria Virgilii	4	Augustus, mensis magnus 78		
Andinus vates	ibid.	Aurem vellere	105	
Anethum	51	Auster	52	
Anima, id est, aer	108			
		B		
		Baccar	79, 122	

I N D E X.

Bacchanalia	92	Colocasia	79
Balista ludimagister infamis		Connixa	32
7		Conon	62
Batyllus poeta	16	Convexum	83
Bavius	70	Cornelius Gallus	112
Bianor	156	Cornificii conuitia in Virgi-	
Bitumen	141	lium	16
Britannia orbis alter	40	Cortex hic & hæc	III
<i>βυνηλιος</i>	26	Corydalus	45
Bucolica Virgilii	12	Corydon	ibid.
C		Coryli densæ	32
Calamus	32	Cothurnus	122, 132
Calathus	97	Culex quâdo scriptus à Vir-	
Caligulæ iudicium de Virgi-		gilio	7
lio	24	Cunabula	79
Caltha	52	Cunæ	ibid.
Candidum	34	Curru, pro currui	92
Cantharus	107	Curvus arator	63
Caper	119	Cydonia	167
Caprea	50	Cygnorum deus	151
Carbilius Pictor	24	Cynthus	105
Carectum	60	Cyrne	151
Carex	ibid.	Cytheris	112
Casia	51	Cytifus	41
Caucasus	109	D	
Cebes poeta	19	Damæ	134
Cerea	52	Damnabis votis	98
Cervi	49	Damœtas	50
Cervi vivaces	122	Decumanus fluctus	100
Chalcis	166	Deductum carmen	106
Chaonia	149	Delia	122
Chromis	107	Depellere	33
Cicada	46, 97	Deucalion	109
Ciceronis iudicium de Vir-		Diète	110
gilio	12, 104	Dione	154
Cicuta	50, 100	Doris	160
Circe	140	Dryades	95
Codrus	90	Dulichium	115
Cœlum pro acre	33	Dumus	41
			Ecloga

I N D E X.

E		Gryphes	H	134
Ecloga	29			
Ecloga quarta Christianis probata	76	Hamadryades		167
Electrum	137	Hebrus		ibid.
Ennius	19	Hedera		79,123
Erotes librarius Virgilii	15	Hedera poetæ coronati		121
Errare	31	Herennius		24
Ervum	71	Heroes		79
Eurotas	115	Hesperides		111
	F	Hibiscus		49,168
Facere, id est, sacrificare	68	Hipparchus		63
Faces nuptiis præferebantur		Hircus		59
134		Hyacinthus		66,72
Fagi	30	Hybla		37
Fagina	62	Hyla		109
Falcinantes	71	Hylax		144
Fauni	108		I	
Ferula	163	Iacchus		107
Filistus orator & poeta	17	Ilex		110
Fiscella	168	Ilia		121
Flaccus Virgilii frater	18	Illyria		132
Fluctus decumanus	100	Imago fallit		49
Focus	125	Imbuere		31
Fœtæ	37	Incondita		45
Fraxinus	127	Iners		34
Fretum	38	Insanire		62
Fron dator	ibid.	Jovis invocatio		65
Fures pro servis	60	Ismarus		108,135
	G	Julius, magnus mensis		78
Galli vita	112	Julius Montanus poeta		8
Garamantes	136	Juniperus		125
Gemere	38	Juno Lucina		77
Georgica	13	Jupiter pro aere		126
Gortynia	111		L	
Gramen	164	Labrusca		89
Grammaticis crux à Virgilio fixa	72	Lævum		32
Grynæus mons	114	Laurus		116
		Libum		123
		Ligustrum		46

I N D E X.

Limen	95	Myrice	76
Linus	113	Myrtus	126
Lucifer	133	N	
Lupi in homines	144	Narcissus	51
Lolium	93	Nectar	97
Lucretius poeta	7	Nemus	106
Ludere pro canere	31	Nereus	109
Lupus in fabula	155	Nerine	123
Lutum, herba	52	Novalis & novale	40
Lybethrus	120	Nux	52
Lycæus	162	Nuces nuptiis religiosæ	134
Lycisca	60	Nympha, latinis lymphæ	120
Lycoris	112	Nymphæ	51
Lyctius	97	O	
M		Oaxes fl.	39
Mænalus	133, 166	Oblita passiué	155
Maja, mater Virgilii	4	Octavius Avitus	24
Majæ somnium	5	Octavius deus	31
Mala aurea	67	Oeta	134
Mantuani agri militibus di-		Opacare	37
uifi	9	Orbilius	7
Maro, pater Virgilii	4	Orni	114
Maronis facetia in Augustū		Orpheus musicus	63, 84, 108
12		Ortygia	160
Melibœus	29	P	
Memini cum præsentī	155	Palæmon grammaticus	64
Menses magni	78	Pales	93
Mevius	70	Paliurus	ibid.
Minarrire	38	Pallas	53
Mincius	120	Palmes	125
Minium	164	Palumbes	38
Mirari	32	Pan vt pingi solitus	49
Mnasylus	107	Papaver	51
Mola	141	Parcæ	83
Moriseni	84	Parcere, id est, abstinere	70
Mulctra & Mulctrum	61	Paris Dardanius	53
Mundi ætates	77	Parnassus	108, 161
Murex	82	Paro derisor Virgilii	24
Musica foliorum	119	Parthenius grammaticus	7
		Parthe-	

I N D E X.

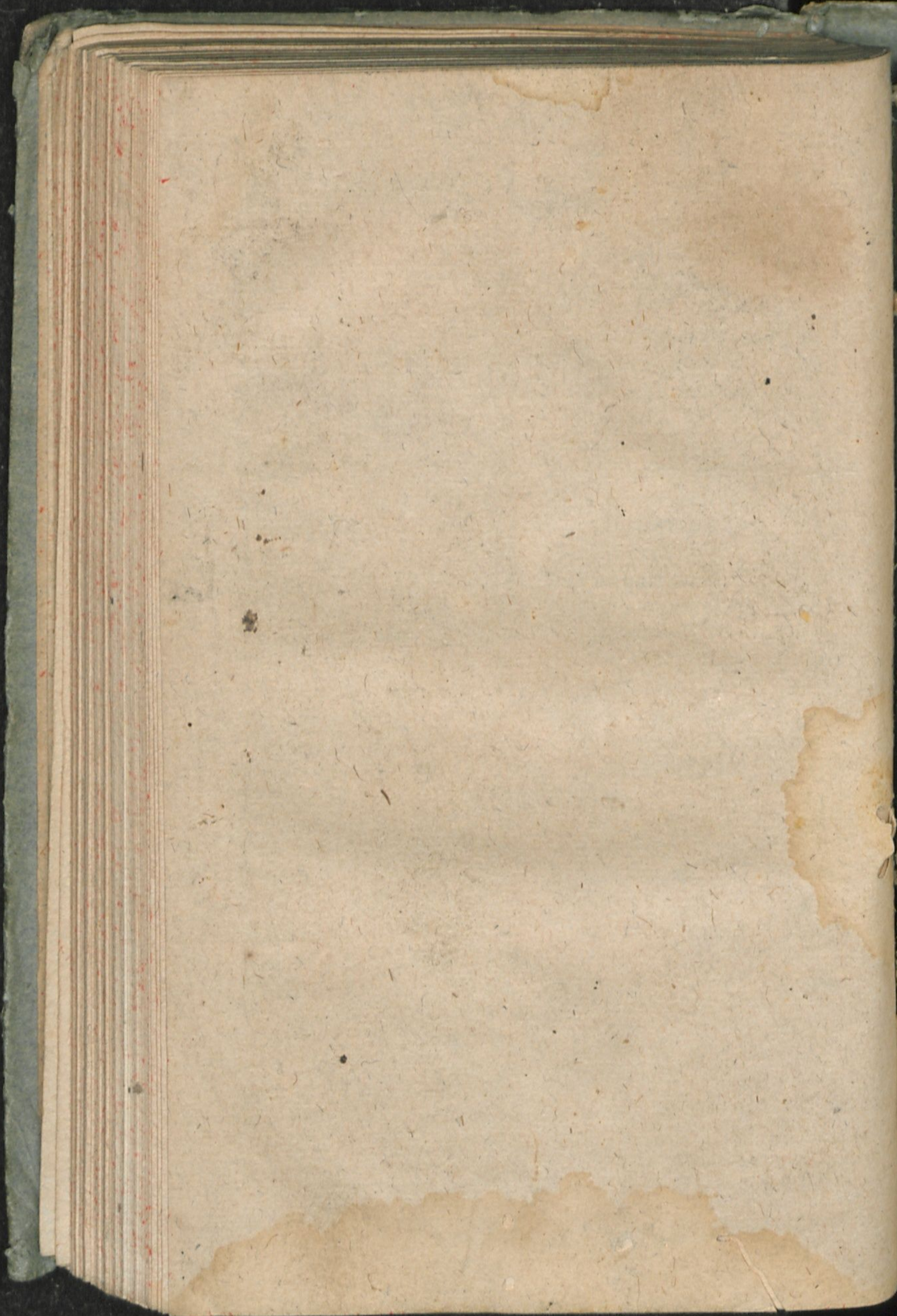
Parthenius mons	166		
Parthus, id est, exul	38		
Pasiphae	110		
Pastorum genera	26		
Peculium	35		
Pedum	101		
Perilius Faustinus	24		
Permessus fl.	113		
Phaetontiades	111		
Phyllis	72		
Phyllidis amor	89		
Pictole, olim Andes	4		
Pierides	69		
Pinus	82		
Pinus Cybelæ sacra	121		
Pollio	12		
Pollio quando Consul	78		
Pollionis honores	69		
Pollionis tragœdia & historia	ibid.		
Pomarium	36		
Pomum	52		
Pontus	109, 143		
Populus arbor	126, 154		
Præcipere propriè	71		
Præscripsit, id est, inscripsit	107		
Proculus Virgiliti frater	4, 18		
Præetides	110		
Prometheus	109		
Protenus	32		
Puer	36		
Πυρομεγυτία	145		
Pyrrha	109		
Q			
Quercus	33		
Quintilius Varus	106		
Quintilius Virgiliti cognatus	91		
		R	
		Radius	63
		Ratis	81
		Regnum pro possessione	40
		Rhenus	166
		Rhodope	108
		Roma	34
		Roscida	80
		Rumen	110
		Ruminare	ibid.
		Ruscum	124
		S	
		Salicetum & salictum	37
		Saliunca	9
		Saloninus Pollionis F.	76
		Saltus	110
		Sandyx	82
		Sardinia herba	123
		Satyrus	97
		Scribonius	7
		Scylla duplex	114
		Scythia	39
		Segetes	40
		Serpyllum	46
		Serta	107
		Si	111
		Sicani	160
		Sicelides	76
		Sibilus	99
		Sibyllæ decem	77
		Silo Epicureus	9
		Silo Virgiliti frater	18
		Sinum	123
		Sithon	167
		Sithonii	84
		Solstitium	124
		Sophocles	132
		Specula	138
		Spica	40

I N D E X.

Spiculum	167	Vector	82
Stridor	61	Verbena	139
Scrophiola	107	Vexare	115
Submittere	36	Viburnum	34
Sublimé	151	Virgilius cur sic dictus	6
Succus	59	Virgilius sine Christo Chri-	
Suræ	122	stianus	76
Sufurrus	37	Virgilius veterinarius & phy-	
Sylvanus	163	siognomus	10
Sylvestris	30	Virgilio authoritas apud Au-	
		gustum	19
T		Virgilio habitus animi	5
Tæda	125	Virgilio habitus corporis	6
Taxus	151	Virgilio humanitas	19
Tener	109	Virgilio liberalitas	18
Tereus	115	Virgilio natalis	5
Thalia	105	Virgilio parentes	4
Thestylis	46	Virgilio patientia	16
Thetys	81	Virgilio patria	4
Thus masculum	140	Virgilio præceptores	7
Thyasus	92	Virgilio studia	ibid.
Thymus	97	Virgilio temperantia	15
Thyrsis	119	Virgilio morbus, ultima vo-	
Tigris	39	luntas & obitus	21
Timavus	131	Ulmus	54
Tiphys	81	Ulva	142
Tityrus	29	Umbra frugibus noxia	168
Torrens	125	Votis damnare	98
Tucca	21	Upilio	162
		Vitula	61
V			
Varus	21	Z	
Varus Virgilio amicus	106	Zephyrus	89
Vaccinium	47		

F I N I S.

Aug IIIA 187 (1)

ULB Halle 3
004 572 726

f

St,

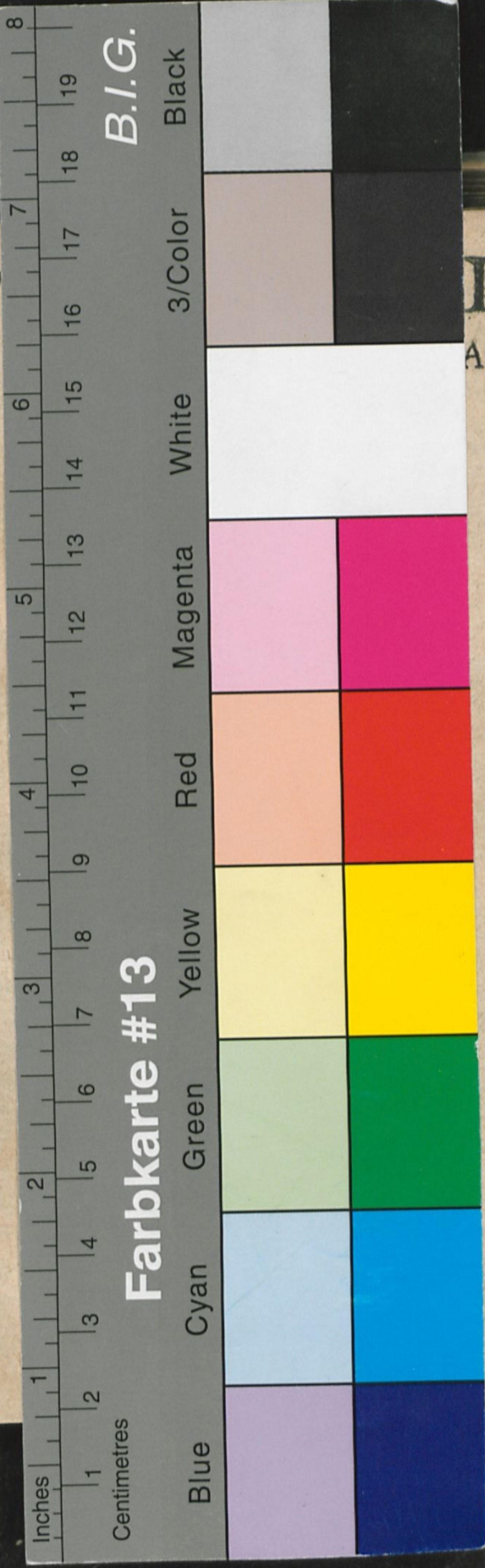
VD 17

Σ

P
M

I
A,

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8
Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

B.I.G.

Farbkarte #13

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

